



HAYVA ERGENE İSİK

# Hanım Sahabiler



**HUZUR**

**AİLEDE BAŞLAR**

**Yusuf ÖMEROĞLU**



# HUZUR

## Ailede Başlar

Yusuf ÖMEROĞLU



## HUZUR AİLEDE BAŞLAR

Copyright © Gül Yurdu Yayınları , 2005

*Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör

Seyit N. ERKAL

Kapak

Engin ÇİFTÇİ

Mizanpaj

Sedat YAZILITAŞ

ISBN

975-9105-02-0

Yayın Numarası

03

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96  
Ağustos 2005

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım  
Alayköşkü Cad. No: 12 Çağaloğlu/İSTANBUL  
Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Gül Yurdu Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5  
34676 Üsküdar/İSTANBUL  
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20  
[www.gulyurduyayinlari.com](http://www.gulyurduyayinlari.com)

*İthaf*

*Dilinde güzel söz ve  
ruhunda incelik ile  
her zaman yanımda  
olan ebedî hayat arkadaşım  
fedâkâr, sabýrlý ve kıymetli eşime...*



# İÇİNDEKİLER

TAKDİM .....	13
Mutluluk Zinciri .....	13
ÖNSÖZ .....	15

## BİRİNCİ BÖLÜM AİLEDE MANEVÎ HAYATA DOĞRU

Ailede Manevî Hayata Doğru .....	21
Sağlam İnancın Verildiği İlk Yer: Aile .....	21
Kur'ân Okunmayan Ev Harap Olmuş Demektir .....	22
Ahirzaman Fitnelerine Karşı Kehf Sûresi'ni Okuyalım .....	23
Vâkıa Sûresi'ni Okuyan Fakirliğe Düşmez .....	23
“Kur'ân'ı Seslerinizle Güzelleştirin!” .....	24
“Beni Hüd Sûresi İhtiyarlattı” .....	24
“Onlar Bir Vâdide, Kur'ân Bir Vâdide” .....	25
Din Sadece Bir Kültür Gibi Yaşanmamalı .....	26
Kendimizden Daha Muhtaç Birini Bulabiliriz .....	27
Yaşamak, Yapılan İyiliklerle Ölçülür .....	31
Parayla İmtihanda Kaybetmeyelim! .....	31
“Malını Nereden Kazandın?” .....	33
Zenginlik Her Zaman Hayırlı mıdır? .....	33
Fakirlik Gelmeden Zenginliğin Kıymetini Bilelim .....	35
Bütün Serveti Bir Kılıçtan İbaret Olan Eyyûbî .....	36



Dünyayı Nasıl Terk Etmeli? .....	36
En Cömert Kimdir? .....	37
Kazancımız Helal Olmalıdır .....	38
Şikayeti Allah'tan Başkasına Etmeyelim! .....	40
Kalbin Cilası: Tevbe .....	41
Allah, Günaha Meyli Olmayan Genci Çok Sever .....	41
Duâ Olmayınca Huzurlu Bir Yaşantı da Olmaz .....	43
Duâda Edep Olmalı .....	44
Duâda Ellerimiz Nasıl Olmalı? .....	45
Duâmız Olmasa Ne Önemimiz Var? .....	45
"Siz Duâ Etmeye Bakın" .....	48
Duâ İçin En Uygun Vakitler .....	48
Duâsı Kabul Olan Kimseler .....	49
'Allah'im! Kalbimi Dinine Yönel! .....	49
Onu İslâm Üzere Sabit Kıl! .....	49
"Hata İşleyenlerin En Hayırlısı Tevbe Edenlerdir" .....	50
Duâlarımız Niye Kabul Olmuyor? .....	51
"Benim Bildiğimi Bilseydiniz..." .....	52
Gözyaşı Allah'ın Rahmetinin Eseridir .....	53
Ölümü Hiçbir Zaman Unutmayalım! .....	53
Din Yalnız İmandan İbaret Değil .....	55
İdeal İnsan Kimdir? .....	55
Namazdan Vazgeçen Bir Gün Dinden de Vazgeçebilir .....	56
Kim Abdesti Güzelce Alırsa .....	57
Namazı Zâyi Etmeyelim! .....	58
Her Namazımızı Veda Namazı Kılar Gibi Kılalım! .....	58
Ailemizin ve İki Cihanın Saâdeti Neye Bağlı? .....	59
Günahlara Karşı Duyarlılık Gerek .....	59
Çocuklarımıza Nazarlık Takmayalım! .....	60
İslâm İlmihâli Her Evde Okunmalı .....	63
İlmihâllerden Nasıl Faydalanılır? .....	63
Bir İslâm Klasîği: İhyâ-u Ulûmiddîn .....	64
"Mü'min Hurma Ağacına Benzer" .....	67

## İKİNCİ BÖLÜM HUZUR AİLEDE BAŞLAR

Huzur Ailede Başlar.....	71
“İnsanların En Kötüsü, Hanımına ve Çocuklarına Sıkıntı Verendir” .....	71
Allah En Çok Neye Gadaplanır? .....	72
Siz Eşinizi Nasıl Uğurluyorsunuz?.....	73
Annelere Hürmet Etmek Gerek .....	74
En Hayırlı Kadın .....	75
Kadının Yeri Çok Önemlidir.....	75
Efendimiz ( <i>sallallâhu aleyhi ve sellem</i> ) Evde Ne Yaptı?.....	76
Eşler Birbirlerine Değer Vermeliler .....	76
Eşler Arasında Mizah ve Ferahlatma .....	77
Efendimiz ( <i>sallallâhu aleyhi ve sellem</i> ) Ev İşlerinde Hanımlarına Yardım Ederdi .....	78
Allah Resûlü Hanımlarına Hiç Kötü Davranmamıştı.....	78
Hem Eşimizi İhmal Etmeyelim Hem de İşimizi! .....	79
Yuvamıza Sahip Olalım Ama Yuvapereset Olmayalım .....	80
Evlatperest Ne Demek? .....	81
En Mutlu İnsan! .....	82
Her Yuva Ayrı Bir Dünyadır .....	83
Cennet Köşesi Yuvalar.....	83
Mutlu Olmak İçin.....	84
Yuva Nasıl Bozulur?.....	84
İyiliği Başa Kakmayalım!.....	85
Vazife Uğruna Ana-Babayı İhmal Etmek Doğru mu?.....	86
Önce Kendi Huyumuzu Güzelleştirelim.....	86
Muhabetin Dozunu İyi Ayarlayalım! .....	87
Onun Huyu Kötü İse Benimkisi Güzeldir .....	88
Misafir, Ev Sahibinin Günahlarının Affına Sebepdir .....	89
Eşsiz Misafirperverlik .....	93
Herkesin Görevi .....	94

Zaman Çok Değerlidir.....	95
“İrmakta da Olsa İsrâf Olur”.....	95
Yemekteki Bereketi Bulmak İçin İsrâfı Terk Edelim! .....	95
Yemekte Ölçü Ne Olmalı?.....	96
Allah’a İnananlar İyi Komşu Olmalıdır .....	96
Susarak Terbiye Etme Metodunu Deneyelim .....	97
“Şakanız Yemeğe Atılan Tuz Kadar Olsun” .....	97
“Kötü Huylarımı Değiştiremiyorum” .....	98
Hal Dilinin Gücü ve Tesiri .....	99
Çocuklarımız Gönül Meyvelerimiz.....	100
Eğitirken Nasıl Bir Metod Kullanmalı?.....	100
Çocuğuma Dinî Bilgileri Nasıl Öğretebilirim? .....	100
Çocukları Ne Zaman İbadete Alıştırmalı .....	101
Metodumuz Ne Olmalı? .....	102
Nasıl Öğretelim?.....	103
Gece Yatarken Beraber Duâ Edebilirsiniz.....	103
Çocuklarımıza Fedakârlığı Öğretelim.....	104
Çocuklarımıza Eğitici Oyunlar Öğretelim! .....	106
Çocuk Eğitiminde Bazı Tavsiyeler .....	106
Hayırlı Evlat Bırakabilecek miyiz? .....	108
Çocuklara Verebileceğimiz On Armağan .....	109
Anne–Babanın Gözünde Çocuk Her Zaman Çocuktur .....	111
Çocuklarımızı Yeterince Seviyor muyuz?.....	112
Evlat Yetiştirmek Çok Zordur .....	112
Çocuğa İstediklerimizi Nasıl Yaptırırız?.....	114
Çocuklarımız Arasında Adaleti Gözetelim! .....	117
Çocuğun Psikolojisi Önemlidir .....	118
Yeri Geldiğinde Çocuklarla Çocuklaşalım .....	121
Çocuğa Yeterince Oyun Oynama Fırsatı Verelim!.....	121
Eşimizle Tutarlı Olalım!.....	122
İnsan Eşiyle Nasıl Konuşmalı? .....	122
Çocuk Üzerine Söylenmiş Veciz Sözler.....	123
Eğitimde Yeni Metotları Uygulayalım! .....	125
Önce Kendimizi Tanıyalım! .....	129

Sevgiye Giden Yollar .....	130
Sevilmenin Yolu Sevmeyi Bilmekten Geçer .....	131
Nefreti Sevgiyle Yok Edebiliriz .....	132
Efendimiz'in ( <i>sallallâhu aleyhi ve sellem</i> ) Ailevî Latifeleri .....	132
Sevgiyi Pekiştirici Davranışlarda Bulunalım .....	133
Dünya Sevgisi Nasıl Olmalı? .....	133
Birbirimizi Allah İçin Sevelim! .....	134
Sevdiğinizi "Dengeli Sevin" Yoksa .....	136
Son Damlan Sevgiden Bir Gül Olsun .....	137
"Kişi Sevdiği ile Beraberdır" .....	138

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BAZI AHLÂKÎ DAVRANIŞ VE DEĞERLER

Bazı Ahlâkî Davranış ve Değerler .....	141
Yaptığımız İş Pürüzsüz ve Sağlam Yapmalıyız .....	141
Doğrularla Beraber Olalım! .....	142
Sebat Edelim, Muvaffak Olalım! .....	143
Din Yolunda Sebat Edelim! .....	144
Sebat Edelim, Sabırlı Olalım! .....	144
İyi İnsan Lotus Gibi Olmalı .....	145
Hırs Her Zaman Kaybettirir .....	145
İnsana İlâhî Rahmetin Kapısını Merhamet Açar .....	146
Ânı Yaşayalım! .....	147
Hiçbir Şey Görüldüğü Gibi Değil .....	147
Büyükler Çile ile Kemale Ermişlerdir .....	149
Her Şey Özenti ile Başlar .....	150
Yalnızlık Bir Girdaptır .....	150
Dertsiz İsek, Dert Biziz Demektir .....	151
Kendimizi Beğenmeyelim! .....	152
Musibete Bir de Böyle Bakalım! .....	153
Sıkıntılar, Allah'ın İstemediği Hayata Talip Oluşumuzdan .....	154
Musibetlerin Sebebi Günahlar .....	155

Helâlleşmeyi Ahlâk Haline Getirmeliyiz.....	156
Kendimizi Tenkit Etmeliyiz! .....	157
Başkası İçin Yaşamak.....	157
“Hedefi Olmayanın Her Şeyi Nefsi Olur” .....	159
Nefsimizle Başbaşa Kalmayalım! .....	159
Gıybet Edenin Yanında Durmamalı! .....	160
Çocuklara Peygamber Sevgisini Aşılalım .....	161
Sevgide Hazreti Ömer Ölçüsü .....	161
Hatalardan Ders Almıyoruz.....	162
Geminin İçinde Olalım .....	163
Hal ve Tavırlarımızda Hassas Olalım .....	163
“İnsanlara Teşekkür Etmeyen Allah’a Şükredemez” .....	165
İyi Arkadaş, İnsanı Cennete Götürür .....	167
Tebessüm Bir Sadakadır .....	167
Nezaket Kurallarına Uymalı! .....	168
Nerede Nasıl Davranmalı? .....	171
Adil ve Dengeli Olun! .....	173
Küçük Olumsuzluklara Karşı Büyük Uyarı .....	174
Sefahat Nereye Girse Orayı Yıkar.....	175
“Dostlarım! Zevk Bizi Mahvetti...” .....	176
Allah, Tevazu Sahiplerini Yüceltir.....	177
IV. Murad’ın Mütevazı Hayatı .....	177
Sözümüzün Eri Olalım!.....	178
Birbirimize Selâm Vermeden Ayrılmayalım .....	178
Hürmet Edelim, Hürmet Beklemeyelim!.....	179
“Bir Topluluğa Benzeyen Onlardan mıdır?” .....	180
Kardeşimizin Hayret Ettiğine Biz de Hayret Edelim! .....	181
Dilimize ve İffetimize Sahip Olalım! .....	181
Kaynakça .....	185

# TAKDİM



## *Mutluluk Zinciri*

Herkesin bildiği gibi, zinciri oluşturan küçük parçaların her birine halka denir. Pekâlâ zincir halkalarının en önemlisi hangisidir? Halkalar arasında bir veya birkaçının önemli olması söz konusu mudur? Yoksa hepsi eşit midir? Veyahut da bu birkaçının arasında birincilik söz konusu mudur?

İşte aynen bunun gibi insan hayatı da aslında bir zincirden ibarettir. Onun hayat zincirini oluşturan halkalar vardır. Bebeklik, çocukluk, gençlik ve ihtiyarlık, bu zincirin belli başlı halkalarıdır. Bu her bir halka içinde de ayrı halkalar vardır.

Bana göre zinciri oluşturan halkaların en önemlileri, zincirin hakikî işlevini görmesi için dairevî bir hal alırken birbirine kenetlenen ilk ve son halkalardır. Eğer bu iki halka birbirine kenetlenmezse zincir dairevî bir hal alamayacak ve gerçek işlevini yürütemeyecektir.

İnsanın hayat zincirinde de iki halka diğerlerine nisbetle daha önemlidir. Tıpkı zincirin ilk ve son halkaları gibi. Bu halkalar, zinciri zincir yapacak, onun fonksiyonunu tam tekmil edâ etmesine neden olacaktır. Bunlardan biri “insanın kendi-

ni tanıması”dır. YaratılıŖ gayesini bilmesi ve o çizgide hayatını düzenlemesidir. “Kendini bilen, Rabbini bilir.” vecizesi, bu noktada üzerinde ısrarla durulması gereken bir zdeyiŖtir.

İkinci halka ise “insanın ailesi”dir. Karı–koca ile baŖlayan çocuklar ile geniŖleyen, anne–baba, dede–nine ile farklı bir mahiyet kazanan aile.

Kur’ân’ın direkt veya dolaylı olarak her iki husus üzerinde ısrarla durduğunu görürüz. O kadar ki insan Kur’ân gibi câmî ve evrensel bir kitapta bu kadar detayın yer almasını anlamakta zorlanır ve kafasında oluŖan sorulara cevap bulmak için hikmet avcılığına çıkar.

Öte yandan içinde yaŖadıđımız toplumda aile özelinde yaŖanan problemler eski zamanlara nisbetle kâbili kıyas olmayacak derecede fazladır. İslâmı yaŖadıđı hayat için referans kabul eden aileler de maalesef bu çerçevede istisna teŖkil etmemektedir. Onun için o insanlara inandığı değerleri hatırlatmak veya öğretmek bu açıdan önemli bir vazifedir. Hz. Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) “Din nasihattir.” beyanı hatırlanmalı ve her fırsatı değerlendirip söz konusu değerleri hatırlatmak gereklidir.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap “Huzur Ailede BaŖlar” diyerek yukarıda arz etmeye alıŖtıđımız mutluluk zincirini birbirine bağlayan halkanın bir yanını sosyal, manevî, dînî ve ahlâkî perspektiften ele almaktadır. Yusuf Ömeroğlu kardeŖimi bu alıŖmasından dolayı tebrik eder, daha nice alıŖmalara imza atmasını temenni ederim.

*Ahmet KURUCAN*  
*Mayıs 2005, USA*

## ÖNSÖZ



Yuva, toplumun temel taşıdır. Aile hayatında fertler ne kadar birbirlerinin hak ve vazifelerine karşı saygılı olurlarsa, toplum da o kadar sağlam olur. Faziletli fertler yetiştirmek, öncelikle sağlam esaslar üzerine kurulmuş ve huzurun hakim olduğu bir yuvaya bağlıdır. Milleti oluşturan aile fertleri iyi ise millet de iyidir. Bir evin fertleri ne kadar insanî değerleri paylaşıyorlarsa o ölçüde huzurlu ve mutlu olurlar.

İnsanoğlu, var olduğu günden bu yana gerçek huzuru dinin sıcak atmosferinde bulmuş ve ancak din sayesinde mutlu olabilmıştır. Dinin olmadığı bir yerde yüksek ahlâk, fazilet ve mutluluktan bahsetmek mümkün değildir.

Çocukların eğitim ve öğretimi, yuvanın nizam, huzur ve âhengi adına özellikle günümüzde anne ve babaya çok önemli görevler düşmektedir. Bu önemli ve asla ihmale gelmez görevleri yerine getiren ve yuvasına bağlı anne-babaların bulunduğu ev, huzur ve saadetin kaynağıdır.

İşte biz bu kitapta huzurlu bir ailenin yaşam anahtarını ve huzurlu yaşamın ailede başladığını, kısa, veciz ifadelerle, nebevî prensiplerle sizlere ulaştırmaya çalıştık. Kitabımızda ele



aldığımız konuları sizleri sıkmayacak bir şekilde, öz, kısa ve anlaşılır bir dille kaleme almaya gayret ettik. Belki kısa kısa makaleciklerle daldan dala konduk ama bunu eserin bir çırpıda okunabilmesini sağlamak adına yaptık. Size, huzura açılan kapının anahtarını göstermeye çalıştık. Bundan böyle bu huzur anahtarı ile o kapıyı açıp içeri girmek ve girdiğiniz evde saadeti yakalamak sizlere kalıyor.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde huzur içinde bir yaşam sürülebilmesi için ailemizde olması gereken rûhî ve manevî hayata dair bazı prensipleri ele almaya çalıştık. İkinci bölümde insanın hayatta karşılaştığı pek çok problemi ve huzurunu kaçıran olayların üstesinden gelebileceği en önemli yerin aile olduğunu örneklerle belirttik. Bu huzuru yakalamak için ailede eşler arası karşılıklı davranışların nasıl olması gerektiğini ve anne babanın çocukları ile olan ilişkileri üzerine genel ve davranış özelinde tavsiyeleri ele almaya gayret ettik. Aileyi küçük bir sevgi medeniyeti gibi düşünerek buradan gerçek sevgi medeniyetine ve huzura varabilmenin yollarını araştırdık. Kitabın üçüncü ve son bölümünde de ahlâkî eğitimin verilecek ilk yerin aile olduğu ve hangi ahlâkî değerlerin verilmesi gerektiğine işaret etmeye çalıştık. Yararlandığımız kaynakları mümkün olduğunca belirtmeye de gayret ettik.

Ayrıca bu kitap ile ailede, tarih şuurunu yerleştirebilmeyi, aile içi bireylerin birbirlerine karşı olan vazifelerini gösterebilmeyi ve ibadet hayatımıza aile perspektifinden bakabilmeyi gaye edindik. Bu gaye doğrultusunda siz okuyucularımıza bir katkımız olursa kendimizi bahtiyar sayacağız.

Bu çalışmanın her karesinde desteğini esirgemeyen, fedâkâr ve sabırlı eşime teşekkür etmeyi de borç biliyorum.

## Ö n s ö z

Çalışmanın tam manasıyla tamam olduğunu iddia etmek ne haddimizdir ne de hakkımız. Efendimiz (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*): “Allahım! Fayda vermeyen ilimden Sana sığınırım.” buyurmuştur. Bu eser ile sizlere faydalı olacak hususları arz edip, ailenizdeki huzurun daha da pekişmesini sağlayabilirsek kendimizi huzurlu hissedeceğiz.

*Yusuf ÖMEROĞLU*  
*İstanbul, 2 Mayıs 2005*



BİRİNCİ BÖLÜM  
AİLEDE  
MANEVİ HAYATA DOĞRU



## AİLEDE MANEVÎ HAYATA DOĞRU



*Sağlam inançtaki sır, küçük bir elma  
ýsýrýđýyla tedirgin olan ruhta gizlidir.*

### *Sağlam İnancın Verildiği İlk Yer: Aile*

Dere kenarında abdest almaktadır. Suda bir elma görür. Elmayı alıp, abdestten sonra elinde olmayarak ısırır. Sonra da tükürüğünde kan belirir. Kendi kendine; 'Şimdiye kadar bana böyle bir hal olmamıştı. Buna sebep ısırđığım elma olmalı.' der ve buna bin-pişman olur. İşte, sağlam inançtaki sır, küçük bir elma ısırığıyla tedirgin olan bu ruhta gizlidir.

Hız. Ömer, halifeliliği zamanında sütçülerin süte su katmalarını yasaklamış ve bu emrini her tarafa duyurmuştur. Şehrin güvenliğini kontrol etmek için bir gece Medine'de dolaşırken yorulmuş ve biraz dinlenmek üzere bir evin duvarına yaslanmıştı. İstemeden evin içinde anne ile kızı arasında geçen bir konuşmaya şahit olur: Annesi, "Haydi kızım, kalk da sütlere

biraz su kativer." deyince kız, "Halifenin sütlere su katılması-  
nı yasakladığını bilmiyor musun anne?" der. Annesi bu saat-  
te halifenin bunu nereden bileceğini söyleyince kız, "Ömer  
görmez ama Rabbim görür." diye cevap verir.

Evet, insan, yaratılış gayesinin, kainattaki yerinin ve bu  
hayat denilen imtihanının hesabını vereceğinin idraki içinde  
değilse niçin vazife ve görevlerini tam olarak yerine getirsin  
ki? Onun kalbi, ötelere için atmıyorsa insanı niçin sevsin? Hür-  
meti, muhabbeti ve insanlık ilişkilerini niçin önemsesin? Kalbi  
sorumluluk duygusu ile ürpermiyorsa, sosyal hayatta niçin in-  
sanlara karşı hareketlerini düzenleme ihtiyacı hissetsin ve in-  
sanlara hizmet için yanmayı göze alsın? Gönlü sağlam bir  
inançla beslenmiyorsa, hangi şey onu iyiye yönlendirsin?

Yaşarken muhatap olduğumuz olay ve hadiseler karşısın-  
da davranışlarımızı ve hislerimizi yönlendiren tek husus, bizim  
inanç sistemimizdir. Bu sistemin insanlara verildiği ilk yer ise  
aile...

### *Kur'ân Okunmayan Ev Harap Olmuş Demektir*

Efendimiz (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) bir hadislerinde, içinde  
Kur'ân okunmayan evi "beyt-i harib" yani "harap olmuş ev"  
olarak isimlendirmiştir. (Bkz.: *Müsned*, 1/223; *Hâkim*, *Müstedrek*, 1/741)  
Harap olmuş bir evde onu tamir etme adına ne yapılırsa ya-  
pılsın her şey sonuçsuz kalacaktır. Tâ ki evin yıkılmasına se-  
bep olan etkenin ortadan kalkmasına kadar. Evlerimizi yıkan  
âmil de hiç şüphesiz evlerimizde Kur'ân okumamamızdır. O  
halde bize evlerimizi Kur'ân okuyarak yeniden inşâ etmek ve  
nurlandırmak kalmaktadır.

## *Ahirzaman Fitnelerine Karşı Kehf Sûresi'ni Okuyalım*

Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadiste, Deccal'i gören kimsenin, onun üzerine Kehf Sûresi'nin ilk âyetlerini (*başka bir rivayette de sonundan on âyetini*) okumasını ve sebat etmesini istemiştir. (*İlgili hadisler için bkz.: Müslim, Müsafirin, 257; Ebu Davud, Melahim, 14*) Deccal'i, 'ahirzamanında hak ile bâtılı birbirine karıştıran manevî bir şahsiyet' olarak anlamak onun hakkında söylenen görüşler arasında en uygun olanıdır. Kehf Sûresi'ni cuma günleri okumakla âhirzaman fitnelerinden özellikle de Deccal fitnesinden korunma arasındaki münasebet; ismi verilen sûrenin ilk âyetlerinin birçok acaip olayları ihtiva ediyor olmasıdır. Bu âyetlerin mânâlarını düşünenler, Deccal'in ve ahirzamanın fitnelerinin peşine kapılmazlar. Aynı sûrenin son âyetleri de son derece ibret vericidir. Öyleyse her cuma Kehf Sûresi'ni (*toplam on bir buçuk sayfa*) okumaya ne dersiniz?

*Allah Resûlü*

(*sallallâhu aleyhi ve sellem*): “*Vâkıa Sûresi'ni her gece okuyan fakirliğe düşmez.*” buyurur.

## *Vâkıa Sûresi'ni Okuyan Fakirliğe Düşmez*

Allah Resûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), “*Vâkıa Sûresi'ni her gece okuyan fakirliğe düşmez.*” (*Beyhaki, Şuabu'l-Îmân, 2/491, Müsned-i Hâris, 2/729*) buyuruyor. Çünkü bu sûre, tam bir teslimiyet ve tevekkülle Allah'a sığınmayı tavsiye etmenin yanında insana, fakirliğe düşmeme çarelerini de fısıldar. Bu meyanda, sağlam bir tevhid anla-



yıŝı verir. Dünyada bu anlayıŝa uygun hareket edeni de Allah, fakirlikten korur.

### “Kur’ n’ı Seslerinizle Güzelleştirin!”

Bir hadis-i şerifte, “Kur’ n–ı Kerim’i telhini (*naĝme ile okuma*)  zerine okuyunuz.” (*İbn Hacer, Fethu’l–B r , 13/493, 519*) buyurulmuştur. Efendimiz bu hadisten muhtemelen şunu kastetmektedir: “Kur’ n–ı Kerim’in, kendine has üslubu, ed sı, musikisi vardır. Öyle ise siz de onu, ken-

“*Kur’ n–y Kerim’in, kendine has üslubu, ed sı ve m s -küsi vardır. Öyle ise siz de onu, kendi deĝerine uygun şekilde seslerinizle g zelleŝtiriniz.*”

di deĝerine uygun şekilde seslerinizle g zelleŝtiriniz.” Efendimiz’in (*sallall hu aleyhi ve sellem*) herkesten Kur’ n–ı Kerim dinlediĝine d ir fazla bir şey bilmiyoruz. Ama Übeyy bin Ka’b’dan ve Abdullah b. Mes’ud’dan dinlediĝine dair bilgilerimiz var. Evet, herkes Kur’ n’ı güzel okuyamayabilir; ama herkesin ihl sla okunması mümkündür. İhl slı olunca, kimse dinlemese bile “melekler dinler”. Evet, sizin ni-

ce çirkin g rd ĝünüz şey vardır ki, o Allah indinde çok kıymetlidir. Mesela, oruçlunun aĝız kokusu, Allah indinde miskten daha enfestir. İhl sla okunan Kur’ n–ı Kerim de öyledir. (*Fasıldan Fasıla, 1/255*)

### “Beni H d S resi İhtiyarlattı”

Peygamber Efendimiz (*sallall hu aleyhi ve sellem*) bir hadislerinde şöyle buyurmuştur: “Beni H d S resi ve benzerleri ihtiyarlattı.” (*M n v , Feyzu’l-Kadir, 4/169*) Daha sonra

Hûd Sûresi'ndeki "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol." âyetini okumuştur. Diğer benzer sûrelerin de; (*kıyamet sahnelerinin çokça anlatıldığı*) Mürselât, Hâkka ve Kâria sûreleri olduğunu başka hadislerden öğrenmekteyiz.

### *"Onlar Bir Vadide, Kur'ân Bir Vâdide"*

Kur'ân-ı Kerim belirli aralıklarla en az ayda bir defa hatmedilmeli. Eğer ayda bir defa olsun hatmedilmiyorsa, mana aleminin bir büyüğünün ifadesiyle Kur'ân metruk (terk edilmiş) sayılabilir.

Ayrıca hatim, üç beş güne de sıkıştırılmamalı. Zira o zaman, düşünmeden okunmuş olur. Kur'ân baştan sona düşünerek okunmalı ve bir bütün olarak ele alınmalı.

O, bir âyet oradan, bir âyet buradan, bölük pörçük okunarak anlaşılabilir. Kur'ân'ı anlamak için bir o kadar da sünnetin bilinmesi gerekmektedir. Yoksa M. İkbâl'in ifadesiyle, çok defa "kalpler mü'min, kafalar da kâfir" olur. Sünnet, Kur'ân'ın tertibi ve hayata geçirilişini ifade eder. Bu yüzden o bilinmezse, Kur'ân kültürü anlaşılır. Anlaşılması için de tabîi olarak hayata geçirilemez.

Efendimiz, "Onlar bir vadide, Kur'ân ayrı bir vadidedir." buyurarak, ümmetine ait olumsuz görüntülerden birini tablolştırır. Bu hadisten bizim anladığımız ve aldığımız, ümmetin Kur'ân kültüründen uzaklaşacağı şeklindedir ki; bugün en az beş asırdır Müslümanlar olarak böyle bir mahrumiyetin içinde olduğumuzu acı acı hissediyoruz. (*Bkz.: M. Fethullah Gülen, Fasıldan Fasıla 2/170*)

*"Onlar bir vadide,  
Kur'ân ayrı bir vadidedir."*

Bu meyanda kimse “o kadar yoğun işin arasında vakit bulamıyoruz, gece geç vakitlerde eve yorgun olarak geliyoruz” vs. t¸r¸nden mazeretler uydurmamalı. B¸yle mazeretlerin arkasına sığınanlar, d¸n¸p g¸nl¸k hayatlarına baksalar, bir hiç uğruna ne kıymetli zamanlarını harcadıklarını g¸r¸p utanacaklardır. Bazen bir bardak çay için saatler harcanırken, bazen en hayatı işler için vakit bulamama. Evet, g¸nl¸k hayatımızı g¸zden geçirdiğimizde buna benzer bir hayli ¸rnekle karŝılaŝabiliriz. Boş ve abes şeylerle zayi ettiğimiz d¸nya kadar

*Mutlaka herkesin Kur’ân-ı Kerim’e ve Allah’ı anmaya ayrı- ayrı bir zamanı olmalı ve kimse bu konuda hiçbir mazeret ileri s¸rmemelidir.*

zamanımız olduğunu s¸ylemeye gerek yok... Bir taraftan b¸ylesine c¸mertçe harcanan zaman, ¸te taraftan en hayatı mevzulara vakit bulamama...

Netice itibarıyla; mutlaka herkesin Kur’ân-ı Kerim’e ve Allah’ı anmaya ayrıcağı bir zamanı olmalı ve kimse bu konuda hiçbir mazeret ileri s¸rmemelidir. (Bkz.: M. Fethullah G¸len, *Fasıldan Fasıla*, 3/25)

### *Din Sadece Bir K¸lt¸r Gibi Yaşanmamalı*

Cenâb-ı Allah’ın k¸ll¸ iradesinin bitki ve hayvanlardaki bir t¸r yansıması olan tabi¸ sevklerle karşılık, insanoğluna c¸z¸t¸ irade verilmiştir. İnsanın y¸neliŝleri hep irad¸ olmalıdır. İnsanın din¸ hayat adına canlı ve zinde kalması, ŝevk ve heyecanını yitirmemesi de her şeyden ¸nce iradesine bağlıdır. Yani onun, iradesini kullanarak “Allah’ı şu kadar anmalıyım; benim canlılığım başkalarını hayata kavuŝturmaya bağlı olduğuna g¸re, s¸rekli

Hızır gibi koşup dört bir tarafa hayat üflelemeliyim.” demesi ve bu istikamette yaşaması lazımdır.

İnsan kendi nefsiyle baş başa kalır, iradesinin hakkını vermezse hiç olmayacak hobiler içine girer ve dini, bir kültür olarak yaşamaya başlar. Atalarından miras yoluyla aldığı bir kültür gibi “bizim namaz, bizim zekat” deyip onları hafife alma gibi bir lâubaliliğe düşer; ibadetleri vicdanında derinlemesine duyarak eda edemez. Eğer bir mü’min, kulluk vazifesinde hassas davranmıyor, yakarışları, içinde derince duymuyorsa; din, onun için sadece bir kültür mânâsına geliyor demektir. Yapıla-gelen, alışkanlık halini almış bir âdet gibi algılandığında namazın, orucun, inancın heyecanını alamıyorsak bir daha düşünmeliyiz. Ailemiz içinde çocuklarımıza ve birbirimize karşı olan vazifelerimizden birinin de, dinin bir kültür gibi yaşanmaması gerektiğini ve ibâdetleri niçin yaptığımızı öğrenmemiz olduğunu bilmemiz gerekir. (Bkz.: M. Fet-hullah Gülen, *Kırk Testi*, 177)

*İ*mkâný kýsýtlý  
*olanlar, iyilik yarýþýn-*  
*dan geri kalmamalý-*  
*dýr. Çünkü herkes ken-*  
*dinden daha muhtaç*  
*birini bulabilir.*

### *Kendimizden Daha Muhtaç Birini Bulabiliriz*

Bir kişi bir gün Peygamberimiz’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gelip, “Hangi sadakanın derecesi daha yüksektir?” diye sorunca Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdular: “Darlıkta iken az şeyden yapılan yardımın...” (*Buhari, Zekat, 11; Müslim, Zekat, 92*)

İmkânı kısıtlı olanlar, iyilik yarışından geri kalmamalıdır. Çünkü herkes kendinden daha muhtaç birini bula-

bilir. Sirtında iki çocuğuyla gelen yoksul kadına Hz. Aişe'nin verdiği üç hurmanın öyküsü, buna güzel bir örnektir. Kadın Hz. Ayşe'nin verdiği üç hurmadan çocuklarına birer tane verir. Kalan bir hurmayı ağzına götürürken, çocuklar bu hurmayı da isterler. Kadıncağız yemeyerek hurmayı ikiye ayırır ve çocuklarına verir. Hz. Aişe sonradan bu olayı Efendimiz'e (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) anlatınca bu sayede kadının cennete gireceğini işiterek sevinir.

*“Kim zerre kadar hayır yaparsa onun karbýlýđýný görür, kim de zerre kadar kötülük yaparsa onun karbýlýđýný görür.”*  
(Zilzâl, 99/7-8)

Hayatımız öyle büyük bir sahne ki, herkesin bu sahnede alacağı bir yer bulunmaktadır. Ailemizi geçindirirken içinde olduğumuz sınırlı imkânlarla rağmen, iyilik yapmak için kendimizden daha muhtaç birilerini mutlaka bulabiliriz. “Benim imkânlarım sınırlı” demeyelim. Yarış herkese açık... Çölde susuzluktan dili sarkmış köpeğe, kuyudan su çıkarıp içiren bedevî de Hz. Peygamberimiz tarafından cennetle müjdelenmiştir. Ne yüce bir ölçü değil mi?

Herkesi gayrete getirecek bir kıstas. Bir yarım hurma, bir güleryüz ve bir avuç su bu kadar değerliyen ümitsiz olunur mu hiç? Evet, sonucunda Allah rızasının gözetildiği hiç bir iyiliği küçümsememek gerekir.

### *Hiçbir İyiliği Küçümsemeyelim*

Hiçbir iyiliği küçümseme! Ne aç bir hayvanı doyurmak küçük bir şeydir ne de bir kardeşinle karşılaştığında ona gülümsemek basit ve değer-

sizdir. “Kim zerre kadar hayır yaparsa onun karşılığını görür, kim de zerre kadar kötülük yaparsa onun karşılığını görür.” (*Zilzâl, 99/7-8*)

Efendimiz (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Cennet kapısını açacakların ilki benim. Fakat beni geçmeye çalışan bir kadın göreceğim ve ona: “Sana ne oluyor? Sen kimsin?” diyeceğim. O da; “Babasız kalmış yetimlerimin başında oturup bekleyen bir kadını.” diyecek.

“Şam’dan biri gelir ve “Bana Safvân b. Süleym’i gösterin. Onu rüyamda gördüm. Cennete girmişti.” der. Adama; “Neden ötürü girmiş?” diye sorarlar. Adam; “Bir gömlekten ötürü.” cevabını verir. Sonra bazı arkadaşları Safvan’a “Bu gömlek neyin nesî?” deyince Safvân; “Soğuk bir gecede mescitten çıkmıştım. Çıplak birini görünce hemen gömleğimi çıkarıp ona vermiştim.” diye cevap verir.

İmam Gazali çalışıyordu. Kalemini hokkadandan çıkarıp, tam yazmaya hazırlanıyordu ki, kaleminin ucuna bir sinek kondu ve mürekkepten içmeye başladı. İmam Gazâlî, sinek uçuncaya kadar hareketsiz kaldı. (*Kemal Ural, Küçük Şey Yoktur’dan*)

İyilikte büyük küçük ayrılmaz. Cennet bir sürprizler diyarıdır. Bizi hangi amelimizin kurtaracağı da belli değildir, o da bir sürprizdir. Bazen, dudağımızda beliren bir tebessüm goncası, karşımızda bütün ümitleri hazanla sarılmış birisine öyle bir inşirah baharı yaşatır ki, onun karşılığını biz, ahirette cennet bahçeleri olarak görürüz. Öyleyse iyiliklerden hiçbirini, ama hiçbirini küçük görmek doğru değildir. Velew ki bu iyilik, kovadaki suyu bir başkasının kabına boşaltmak kadar küçük bile olsa...

İnsan, iyilik yapma, iyi bir kul olma, her işi ihlâsa bağlama hususunda katiyen kanaatkâr olmamalı.. kulluk hususunda hırsla, ölesiye daha iyiyi, daha güzeli talep etmelidir. Başka türlü davranmak dûn himmetlik olur. Hele kendini Kur'ân talebesi kabul edenler veli olup uçsalar dahi, "Bu işte bir bit yeniği vardır, ben ihlâsımı bir daha gözden geçirmeliyim, kalbimi derinlemesine yoklamalıyım. Kontrol etmeliyim kendimi, Rabb'imle alakalı olan mülâhazaların dışında başka mülâhaza var mı gönlümde, başka bir şey düşünüyor muyum?" demeli ve sadece Allah'ın rızasını aramalı.

Bir gün sahabe efendilerimiz, Nebiler Serveri'ne (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'yi niçin çok sevdiğini sordular. Peygamber Efendimiz o anda mecliste bulunmayan Hz. Ali'yi çağırma-ya adam gönderdi ve orada bulunanlara sordu: "Birisine iyilik etseniz, o da size kötülük etse ne yapardınız?" Cevap verdiler: "Yine iyilik ederiz." "Yine kötülük yapsa?" "Biz yine iyilik ederiz?" "Yine kötülük yapsa?" Ashab-ı kiram cevap vermeyip başlarını öne eğdiler. Bunun anlamı, kötülüğe kötülükle mukabele etmesek bile iyilik yapmaya devam etmeyiz, demkti. Bu sırada Hz. Ali o meclise geldi. Resûlullah bu sefer Hz. Ali'ye sordu: "Ya Ali, iyilik ettiğin biri sana kötülük etse ne yapardın?" "Yine iyilik ederdim." "Yine kötülük yapsa?" "Yine iyilik yapardım." Hz. Peygamber soruyu tam yedi defa tekrarladı. Hz. Ali yedi defasında da "Yine iyilik ederdim." diye cevap verdi. Ashab-ı Kiram; "Ya Resûlallah, Ali'yi çok sevmenizin sebebini şimdi anladık.", dediler. İşte iyilik yapmada ölçümüz bu olmalı. Zaten Cenâb-ı Hak da Yüce Kitab'ında şöyle demiyor mu?: "Onlar kendilerine kötülükle mukabelede bulunduklarında (boş ve yararsız sözle karşılaştıkları zaman) iyilikle karşılık verirler." (*Furkân, 25/72*)

## *Yaşamak, Yapılan İyiliklerle Ölçülür*

Öykü, yüzyıllar önce gözlemlenen bir olayı anlatır. Bir derviş, araştırma yapmak için bir köye gitmişti. Önce o köyün mezarlığına gitti. Çünkü, kültürlerin, yaşam kalitesinin böyle yerlerde gizli olduğuna inanıyordu. Gözleri, mezar taşlarındaki rakamlara takıldı. Mezar taşlarında 5, 522, 386, 12.532, 4979, 7 gibi birbirleriyle hiç de bağlantısı olmayan rakamlar vardı. Uzun uzun düşündü derviş; fakat bu rakamların sırrını çizemedi.

Derviş, köyün en bilge kişisine gitti ve ona bu rakamların anlamını sordu ve devam etti: "Bu rakamlar saat midir, ay mıdır, yıl mıdır? Ne anlatır bu rakamlar Allah aşkına?"

Bilge kişi gülümseyerek, "Bizler bebeklerimiz doğduğu zaman, bellerine bir ip bağlarız." dedi, "Hayatı boyunca yaptığı her iyilik için o ipe bir düğüm atarız. İnsanlar öldükten sonra da belindeki düğümleri sayar, düğümlerin sayısını mezar taşına yazarız."

Bilge kişi karşısındaki dervişin bir şey anlamadığını görünce açıklamasını sürdürdü: "Böylece onun, ne kadar yaşamış olduğunu anlarız. Çünkü aslında yaşamak insanlara yapılan iyiliklerle ölçülür."

Düşünün ki bizim belimizde de bir "ip" var. Ölünce acaba kaç düğüm çıkar bizim ipimizden?

## *Parayla İmtihanda Kaybetmeyelim!*

Sadaka ve zekat verme mevzuunda şeytan ve nefsin bas-kısı, diğer ibâdetlere nazaran, mesela namazdakine göre, daha etkili olabilir. Çünkü mal ve parada öyle bir çekim gücü vardır ki, bunların karşısında pek çok kişi, bu dünyanın bir imtihan



dünyası olduğunu unutmaktadır. Bu bağlamda Hz. Ebu Bekir (*radiyallâhu anh*) “Namaz kılarız; ama zekat vermez.” diyenlere karşı savaşmakla emrolunduğunu bildirmiştir. Hz. Ömer’in şu sözü de zekat vermenin nefse ne kadar zor geldiğini belirtmesi açısından çok önemlidir: “Birinın namaz kılarırken ah vâh edip inlemesi ve iki büküm olması sizi aldatmasın! Siz onun malı ve parası karşısındaki tutumuna bakın!” Evet, ne derler? Allah az verip de aratmasın, çok verip de azdırmassın! Ne kadar doğru, değil mi?

*B*irinın namaz kılarırken ah vâh edip inlemesi ve iki büküm olmasý sizi aldatmasýn! Siz onun malý ve parasý karŝýsýndaki tutumuna bakýn!

Para ile imtihan olmak zordur. Onunla imtihan olup kazanmak da büyük bir bayiğitlikler. Yunan filozof ve ahlâkçısı Sokrat’ın hayranı olan zengin bir tüccar, bütün serveti olan bir çuval altını bu filozofa bağışlamıştı. Sokrat da tüccarın ölümünden sonra onun vasiyeti gereği bir çuval altını almıştı. Ama bu bir çuval altını bir kayığa yükletip, denizin ortasına teker teker atmıştı. Atarken de ağzından şu hikmetli sözler dökülüyordu: “Ey para! İşte seni batırıyorum ki, benim ruhumu batırmayasın!”

Hz. Âişe validemiz, tasadduk edeceği paralara güzel kokular sürermiş, sebebini sorduklarında da şöyle cevap vermiş: “Ben Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’den, sadakanın fakirin eline geçmeden evvel Allah’ın eline geçtiğini işittim. Bu paraların güzel kokularla Allah’ın eline varmasını istediğim için onlara koku sürüyorum.”

### *Asıl Fakirlik*

Günlerden bir gün zengin bir baba oğlunu köye götürdü. Bu yolculuğun tek amacı vardı; insanların ne kadar fakir olabileceklerini oğluna göstermek. Çok fakir bir ailenin çiftliğinde bir gece ve gün geçirdiler. Yolculuktan dönerken baba oğluna sordu, “İnsanların ne kadar fakir olabildiklerini gördün mü?” “Evet!” “Ne öğrendin peki?” Oğlu cevap verdi: “Şunu gördüm: Bizim evde bir köpeğimiz var, onlarınsa dört. Bizim bahçenin ortasına kadar uzanan bir havuzumuz var, onlarınsa sonu olmayan bir dereleri. Bizim bahçemizde ithal lambalar var, onlarınsa yıldızları. Bizim görüş alanımız ön avluya kadar, onlarsa bütün bir ufku görüyorlar.” Oğlu sözünü bitirdiğinde babası söyleyecek bir şey bulamadı. Oğlu ekledi, “Teşekkür ederim baba, ne kadar fakir olduğumuzu gösterdiğin için!”

### *“Malını Nereden Kazandı?”*

Ebû Berze (Nadle b. Ubeyd)’den rivayet edilen bir hadiste Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuşlardır: “Kıyamet gününde dört şeyden hesaba çekilmekten kulun ayakları kıpırdatılmaz ve yerinden oynatılmaz: 1. Ömrünü nerede ve nasıl tükettiğinden, 2. İlimiyle ne gibi amel-ler yaptığından, 3. Malını nereden kazanıp nasıl harcadığından, 4. Vücudunu nasıl değerlendirdiğinden, onu hangi yolda çürüttüğünden.” (*Tirmizî, Kıyame, 1*)

Evet! Bu dünyada ne ekersek ahirette onu biçeceğiz...

### *Zenginlik Her Zaman Hayırlı mıdır?*

‘Zenginlik, her zaman hayırlıdır’ demek asla doğru değildir. Zira bazı insanlar vardır ki onları ancak fakirlik düzeltir.

Ama o insan duâ eder ve bir şeyler görmezse, 'duâ kabul olmadı' dememelidir. Zira bu doğru değildir. Cenâb-ı Hakk onun azgınlaŝmasını, ŝımarmasını istemediğinden, o her ne kadar uđraŝsa, didinse, çalışıp çabalasa da yine ona sadece geinebileceği kadar ihsan edebilir. Zira bu, yine bizzat o insanın iyiliği içindir. Onun zarara uğramaması içindir. Bu, Cenâb-ı Hakk'ın merhametinin ayrı bir boyutudur. Bu durumu çok iyi anlamalı ve Allah hakkında yanlış kanaatlere varmamalıdır. Allah'ın, yapılan bir duâya hemen karşılık vermesi söz konusu olabilir ve Allah, o duâyı hemen kabul edebilir. Şayet hayır ve iyilik onun tehir edilmesinde ise Allah onu kıyamet gününe erteler. Şu da unutulmamalıdır ki yapılan duânın sonucunun görülmesi şart değildir. Böyle durumlarda, duânın bir ibâdet olduğunu hatırlamalı, onunla sevap kazanabileceğimizi düşünmeliyiz!

Unutmamak gerekir ki zenginlik, gafleti de beraberinde getirebilir. Gülistan'da şöyle bir hikâye anlatılır: Hz. Musa (*aleyhisselâm*) zamanında çok fakir biri vardı. O kadar fakirdi ki, kum ile tesettür ederdi. -Unutmayalım! Kissalardan ibret alınır. Bu kişi bir gün Hz. Musa'ya, "Rabb'ime benim için duâ et de, beni zenginleŝtirsin." dedi. Hz. Musa'nın duâsı  zerine, Allah (*celle celâluh *) kendisine, "O kuluma söyle, bu hali onun için daha hayırlıdır." buyurdu. Ama, beriki ısrar edince, kendisine imkân verildi. Bir koyun aldı, bundan sürüler meydana geldi ve adam zengin oldu. Gel gör ki, zenginlik bu adamı azdırdı; derken ikiye başladı. Hz. Musa (*aleyhisselâm*) bir gün bir yerde bir kalabalık gördü ve "Bu kalabalık neyin nesidir?" diye sorunca, kendisine şu cevabı verdiler: "Birine kisas uygulanıyor. Adam, fakir biriydi. Sonra zenginleŝti; fakat malıyla azdı,

içkiye başladı ve derken, tuttu birini öldürdü. Şimdi de cezasını görüyor!”

### *Fakirlik Gelmeden Zenginliğin Kıymetini Bilelim*

Bir hadiste Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurur: “Beş şey gelmeden beş şeyin kıymetini iyi bil! İhtiyarlık gelmeden, gençliğin. Hastalık gelmeden, sıhhatin. Fakirlik gelmeden, zenginliğin. Ölüm gelmeden, hayatın. Meşgul olmadan, boş zamanın kıymetini bil.” (*Hâkim, Müstedrek, 4/341; İbn Ebî Şeybe, Musannaf, 7/77*)

Evet! Fakirlik gelmeden zenginliğin kıymetini bilmeli. Ama zenginlik ve mal sevgisi de kalbi öldürmemelidir...

#### *Mal Sevgisi Kalbi Kaplamamalı*

Büyük fıkıh (*İslam hukuku*) bilgini, Hanefi mezhebinin kurucusu İmam-ı Azam Ebû Hanîfe (*VIII. yüzyıl*) ilmî faaliyetleri yanında ticaretle de meşgul olan zengin bir zat idi. Bu büyük insan, gündüz öğleye kadar mescitte talebelerine ders verir, öğleden sonra da ticarî işleri ile uğraşır. Bir gün ders verdiği sırada bir adam mescidin kapısından seslendi: – Yâ İmam, gemin battı!.. (*İmamın ticarî mal taşıyan gemileri vardı*) İmam-ı Azam bir anlık tereddütten sonra: – Elhamdülillah dedi. Bir müddet sonra aynı adam yeniden gelip haber verdi: –Yâ İmam, bir yanlışlık oldu, batan gemi senin değilmiş. İmam bu yeni habere de:

*F*akirlik gelmeden zenginliğin kıymetini bilmeli. Ama zenginlik ve mal sevgisi de kalbi öldürmemelidir...

- Elhamdüllillah, diyerek mukabele etti. Haber getiren kişi hayrete düştü:
- Yâ imam, gemin battı diye haber getirdim “Elhamdüllillah” dedin. Batan geminin seninki olmadığını söyledim yine “Elhamdüllillah” dedin. Bu nasıl hamdetme böyle? İmam-ı Azam durumu şöyle izah etti:
- “Sen ‘Gemin battı.’ diye haber getirdiğinde iç âlemimi, kalbimi şöyle bir yokladım. Dünya malının yok olmasından, elden çıkmasından dolayı en küçük bir üzüntü yoktu. Bu nedenle Allah’a hamdettim. Batan geminin benimki olmadığı haberini getirdiğinde de aynı şeyi yaptım. Dünya malına kavuŝmaktan dolayı kalbimde bir sevinç yoktu. Dünya malına karşı bu ilgisizliği bađıŝladığı için de Allah’a ŝükrettim.”

### *Bütün Serveti Bir Kılıçtan İbaret Olan Eyyûbî*

Hayatı, Allah’ın yüce ismini duyurmak için hep at sırtında geçmiş, Kudüs’ün Haçlıların elinde olmasından dolayı gülme-yi kendisine haram kılmış olan büyük hükümdar Selahaddîn Eyyûbî, vefat edeceği zaman, yanında bulunan komutanlardan Mahmud Han’ın elinden tutarak kılıcını havaya kaldırmış ve şöyle demiştir: “Ey Müslümanlar! İşte hükümdarınızın bütün serveti bu kılıçtan ibarettir”... Bugün en çok, dini ve milleti için yaşayan böyle fedakâr ve hasbî insanlara ihtiyacımız olduğu da her türlü izahtan uzaktır.

### *Dünyayı Nasıl Terk Etmeli?*

“Eskiden beri söylenegelen “kırk yamalı hırka, bir lokma ekmek..” ifadesini sanki biz kendi varlığımızla bütünleŝtirmişiz.

İsteyen şahsî hayatı adına bir İbrahim Edhem, bir Bîşr-i Hafî gibi dünyadan çok uzak bir hayat yaşayabilir. Buna kimse bir şey diyemez. Ancak, her fert kendi devletinin zenginliği için, “ben bu işe dört elle sarılmalıyım” düşüncesiyle bütün gayretini bu uğurda sergilemek zorundadır. Bu anlayışla çalışıp kendi dünyamızı mâmur hale getirebildiğimiz ölçüde, Efendimiz’in “Fakirlik neredeyse küfürdür.” dediği hastalıktan kurtulmuş olacağız.

Çalışıp kazanmaya gelince; o, dünyayı kalben terk etmektir, kesben değil. Yani kazanılanla kaybedilen şey arasında fark gözetmeme duygusudur. Ne elden gidene üzülmeye ne de ele geçene sevinme... Bu mânâda bir zenginlik önemlidir ve insan için faydalı olan da işte bu zenginliktir. Gönül zenginliği diyebileceğimiz bu zenginliği zaten Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hadislerinde övmüştür.” (*Hadis için bkz.: Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, 10/237*) (*M. Fethullah Gülen, Fasıldan Fasıla-3, 199, 200*)

*Kendi dünyamı-  
zı mamur hale getire-  
bildiğimiz ölçüde,  
Efendimiz’in “fakirlik  
neredeyse küfürdür”  
dediği hastalıktan kur-  
tulmuş olacağız.*

### *En Cömert Kimdir?*

Önemli bir sefer hazırlığı yapılıyordu. Peygamberimiz, herkesten, yapabileceği yardımı en üst sınırdan yapmasını istedi. Hz. Ömer bu isteğe uyarak büyük miktarda bir yardımla Hz. Peygamber’in huzuruna geldi. Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

–Ya Ömer, malının ne kadarını yardım olarak getirdin, diye sorunca Hz. Ömer şöyle cevap verdi:

–Tam yarısını getirdim ya Resûlallah, size getirdiğim kadar da geride var. Biraz sonra Hz. Ebû Bekir geldi. O da büyük bir yardımda bulundu. Hz. Peygamber ona da sordu:

–Malının ne kadarını getirdin? Cevap verdi:

–Tamamını getirdim ya Resûlallah, evimde Allah ve Resûlü'nün sevgisinden başka bir şey bırakmadım. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu: "Allah yolunda fedakârlıkta Ebû Bekir'i kimse geçemeyecek."

*E*

*ğ* fendimiz, "Çalışıp

*Kazancımız Helal Olmalıdır*

*kazanan Allah'ın sevgi-  
lisidir." der. Ancak  
çalışıp kazanmayı meş-  
rû yollarla yapmalı.*

Müslüman mutlaka çalışıp kazanmalı. Efendimiz, "Çalışıp kazanan Allah'ın sevgi-  
lisidir." der. Ancak çalışıp kazanmayı meşrû yollarla yapmalı. O, Allah'ın verdiği imkânları ticarî ahlâka riâyet ederek değerlendirilmeli, devrinde yaşayan hiçbir gücün hakimiyeti altında kalmadan çalışmalı ve izzetli bir şekilde yaşamalı. Ancak bunu yaparken herhangi bir karışıklığa meydan vermemeli. Yani kazanmak için her yolu meşrû görmemeli; aksine, kazanmak için her meşrû yolu denemesini bilmelidir. Ayrıca malı ve mülkü olmasa da aslında ne kadar zengin olduğunu aklından hiç çıkarmamalıdır...

*Ne Kadar Zenginiz Aslında*

Hava oldukça soğuktu. Evin hanımı pencerenin önündeki kanepenin üzerine oturmuş, düşünceli bir şekilde dışarıyı seyrediyordu. Kadın, sürekli

olarak, paralarının çok olmadığından, istediği her şeyi alamadığından yakınıyordu. Bu düşünce içerisindeyken bahçe kapısını iki minik çocuğun açtığını gördü. Kadın, yerinden kalkıp kapıyı açtı.

Kapıdaki minikler mahcup bir edayla “Eski gazeteniz var mı, efendim.” diye sordu. Kadın önce “Hayır” deyip başından savmak istedi minikleri; ama ayaklarına gözü ilişince sustu. Miniklerin ikisinin de ayaklarında eski sandaletler vardı ve ayakları su içindeydi.

“İçeri girin de size kakao yapayım.” dedi kadın aniden. Şöminenin yanına geçerken ıslak terlikleri halıda iz bırakmıştı. Kadın kendi sıkıntılarını bir an için unuttu ve “Belki açıklıklarını da giderebilir, azıcık da olsa sevindirebilirim minikleri.” düşüncesiyle kakaonun yanında reçel ekme de hazırladı.

Çocuklar şöminenin önünde ekmeğini yerken kadın bir an küçük kızın elindeki reçelli ekmeğe hayranlıkla baktığını gördü. Erkek çocuk kadına döndü ve “Siz zengin misiniz?” diye sordu. Kadın şaşkın bir şekilde cevapladı, “Zengin mi? Yo, hayır! Neden sordun yavrum?”

Çocuk, elindeki fincanı tabağına dikkatle yerleştirirken “Sizin kakaonuz ve reçelli ekmeğiniz var da onun için...” diyebildi. Reçelli ekmeğini yedikten sonra gazetelerini alıp, kadına gülücükler dağıtarak çıktılar dışarıya... Çocuklar o gün teşekkür bile etmemişlerdi; ama teşekkürden binlerce kat daha değerli bir şey öğretmişlerdi kadına: Kendisinin şikayet ettiği imkânları, birçok insan bulamıyordu. Kendisi de bu nimetlere şükretmiyordu.

Evet çocukların söylediği gibiydi: Evlerinde kakao da vardı, reçelli ekme de... Kadın çocukların arkasından bakar-



ken tekrar dūŝündü halini; “Baŝımızı sokacak bir evimiz var. Bir eŝim var, eŝimin de bir iŝi. Aslında ŝikayet edecek hiçbir sebep yok...”

Kadın, ocukların oturduğu sandalyeleri şöminenin önünden kaldırıp yerlerine yerleŝtirdi. Çocukların sandaletlerinin çamur izleri halının üzerindeydi hâlâ. Kadın o ayak izlerini hiç silmedi. “Olur ya; unutuveririm ne denli zengin olduğumu...” diyerek. Kadın olanları akŝam eşine anlattı ve Allah’a binlerce teşekkür ettiler, verdiği nimetler için...

Hep bizden daha iyi imkânlarla sahip olanları örnek gösteriyoruz. Hep “Benim niye yok?” mantığındayız. Halbuki, bizim yerimizde olmak isteyen milyonlarca insan var, öyle değil mi? Ŗükredecek o kadar çok ŝeyimiz var ki: Kira bile olsa bir evimiz, eŝimiz, çocuklarımız, annemiz, babamız, dostlarımız, iŝimiz, sağlığımız... Hatta kakao ile reçelli ekmeğimiz bile var değil mi? Haydi gülücükler dağıtalım çevremize ve ŝükredelim Rabb’imize...

*İnsan, halinin daėýnýklýđýný, aile hayatýnda karþýlaptyđý problemleri, geçim sýkýntýsýný, dertlerini ve üzüntüsünü Allah’a açmalý.*

### *Ŗikayeti Allah’tan Başkasına Etmeyelim!*

İnsan, halinin daėýnıklıėını, aile hayatında karŝılaŝtıėı problemleri, geçim sıkıntısını, dertlerini ve üzüntüsünü Allah’a açmalı.

Günün birinde ihtiyar bir baba oğlunu sopa ile dövüyormuŝ. Oğlan babasına şöyle demiş: “Ben susuzum, beni dövme... Biri bana haksızlık etse senin yanına koşar, gelir ve ağlarım. Herkesi sana şikayet ederim. Ŗimdi sen benim canımı yakıyor ve incitiyorsun. Bunu kime şikayet edeyim?”

Kullarına karşı Allah'tan daha merhametli, şefkati daha engin kim olabilir ki? Ne kadar günah bataklığına batsak da el açabileceğimiz tek kapı O... En içten hislerimizle O'nun kapısının tokmağını çalalım, sıkıntı ve kederlerimizi O'nunla paylaşalım!.. Dertlerimizi O'na açmanın en güzel yolu da tevbe etmektir.

### *Kalbin Cilası: Tevbe*

Tirmizi'nin Sünen adlı kitabında naklettiğine göre Ebu Hüreyre (*radiyallâhu anh*) şöyle der: Peygamber Efendimiz (*aleyhis-salâtu vesselâm*) buyurmuşlardır ki: "Kul bir hata yaptığı zaman kalbinde siyah bir iz meydana gelir. Eğer kişi, o hatadan nefisini uzaklaştırır, af talep eder ve tevbede bulunursa kalbi cilalanarak (*leke silinir*). Bilâkis, aynı günahı işlemeye devam ederse kalpteki leke artırılır. Hatta bir zaman gelir, kalbi tamamen kaplar." İşte bu durum Cenâb-ı Hakk'ın: "Bilakis, onların irtikab edegeldikleri, kalblerini paslandırmıştır." (*Mutaffifin, 83/14*) meâlindeki âyette zikrettiği pastır.

### *Allah, Günaha Meyli Olmayan Genci Çok Sever*

İnsanlar iki kısımdır: Bunlardan biri, kendinde günahlara karşı bir meyil olmayan, günahsız ortamlarda yetişmiş ve büyümüş, ruhen genç olan insanlar. Diğeri de günaha uzak kalamamış, bulunduğu ortamın kendisini durmadan günaha sürüklediği insanlar.

Bu ikinci kısımdaki insanlar da kendi arasında "günaha ısrar edenler" ve "günahlarından dolayı tevbe edenler" diye ikiye ayrılırlar. Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde geçen bir

hadiste birinci kısım insanlar ile alakalı Efendimiz (*sallâhu aleyhi ve sellem*)'den şöyle bir hadis nakledilir: "Rabbin, günaha meyli olmayan genci çok sever, ondan çok hoşlanır." (*Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/134*)

Dört bir tarafımızı günahların kuşattığı bir asırda yaşayan insanlar olarak günaha hiç bulaşmadığımızı iddia etmemiz mümkün değildir. Fakat en azından insanı günaha götürmeyen ortamlarda bulunmak veya bulunduğumuz ortamı günahattan arındırmak, elimizde olan bir şeydir. Mesela gıybet edilen bir yerden kalkıp gitmek, tepkiyi bu şekilde bildirmek, bulunduğumuz yeri günah-

*"Rabbin, günaha meyli olmayan genci çok sever, ondan çok hoşlanır"*(*Ahmed b.*

*Hanbel, Müsned, 6/134*)

tan arındırmaya bir örnek olarak verilebilir. Kasdî olarak içimizden gelen bir meyil olmadıktan sonra, tevbe edenlerden olmak da, günümüzde Rabb'imizin rızasını kazanma adına önemli bir adım olsa gerektir. Öyleyse günaha götürücü şahıs ve yerlerden mümkün mertebe uzak durmaya çalışmalı, çocuklarımızı bu tür yerlerden ve kişilerden uzak tutmalıyız. Yetiştireceğimiz çocuklarda Yavuz'daki gibi bir kulluk şuuru olmalı. Bakın ondaki kulluk şuuruna:

### *Yavuz Sultan Selim'de Kulluk şuuru*

Makedonya kralı Büyük İskender, Mısır'ı işgal ettiği zaman, kendisinin Yunanlılar için –hâŝâ– ilah kabul edilen Jüpiter yıldızından geldiğini iddia ederek, ilahlık iddiasında Firavun'u taklit etmişti. Buna karşılık Yavuz Sultan Selim, Mısır tahtına nail olduğu

zaman: “Mülk, Allah’ındır. Şayet benim veya başka bir kimsenin yeryüzünde parmak ucu kadar toprağı olsa bu Allah’la ortaklık değil midir?” diyerek kulluk şuuruyla şükür secdesine kapanmıştı.

Bir haya abidesi olan Yavuz Sultan Selim, 21 Eylül 1520 Cuma akşamı Hakk’ın rahmetine kavuşmuştu. Yavuz Sultan Selim Han’ın naaşının yıkanması hadisesi, Reisü’l-Küttâb Hüseyin’in Bedâiyü’l-Vakâyi’ adlı eserinde şöyle anlatılır: “Onun naaşı yıkanırken sağ eli ile iki kere avret yerini örttüğü görülmüş, oradaki herkes buna hayret edip tekbir ve salavat getirmişlerdir.”

### *Duâ Olmayınca Huzurlu Bir Yaşantı da Olmaz*

Duâ, ruhun gıdasıdır, bu gıda ruha fâsılasız verilmelidir.

Duâ, iradeyi kanatlandıran bir büyüdür; ona devam edenlerden başkası da, onun bu güçlü sırrını anlayamaz. (*M. Fethullah Gülen, Ölçü veya Yoldaki Işıklar, 224, 225*)

Öğrencilik yıllarında talebe arkadaşlarla beraber kaldığımız evde kapıyı açtığımızda kapının arkasında “Sokağa çıkarken okunacak Duâ” yazardı. WC’nin kapısında, girerken ve çıkarken okunacak duâlar bulunurdu. Duvarlarımızı süsleyen tablolarla “Edeb Yâhû” ve “Allâhümme innî es’elüke’l-hüdâ ve’t-tükâ ve’l-afâfe ve’l-ginâ. Allah’ım! Sen’den senin yol göstericiliğini ve hidayeti, Sen’den hakkıyla korkmayı ve takvayı, namuslu bir şekilde yaşayıp iffet sahibi olmayı ve gönül zenginliğini istiyorum.” şeklinde duâlar yazılıydı. Bir arkadaşımız bilgisayarına ekran koruyucu şifresi olarak uzun uzun “La ilahe illallah” yazmıştı. Bununla her şeyin kendisine O’nu hatırlatacağını umuyordu. Ne kadar samimi ve içten bir

davranış değil mi? Aslında bu duâların nakş olması gereken yer hafızalarımız olmalı. Ama o ışık evlerdeki bu tablo ve yazılar, bize her zaman duâ ile dolu bir hayat yaşamamız gerektiğini anlatırdı. Ve bu çok önemliydi. Zira duâ ile evlerimiz bereket buluyordu. Ancak duâ ile bir değer ifade ettiğimizi Cenâb-ı Hak yüce kitabında bildiriyordu.

İşte aynı durum evlerimizde de olmalı. Birbirimize ve çocuklarımıza duâ dolu bir hayatı verebilmenin yollarını aramalıyız. Bunun yolu duâları sadece evde duvarlara asmak değildir tabii ki. Ama ne yapıp yapmalı, duâyı hayatımıza bir kez daha derinlemesine yerleştirmeliyiz.

*Duâ ederken ihlâs ve samimiyet de çok mühimdir. Ýhlâs olmayınca, insan bütün bir hayat boyu koşturur da bir þey kazanamaz.*

### *Duâda Edeþ Olmalı*

Duâ ederken “Yâ Rabb! Bunu ver, şunu ver.” denmemeli; belki şöyle demeli: “Ya Rabb! Bize dünyada ve ahirette hase-ne ver.” Aslında, her şeyden önce O’nun rızası talep edilmelidir. Evet, hayırlısı ne ise insan onu istemeli. İstikbale ait isteklerimizde de öyle... Hep O’ndan, rızası istikametindeki işlerde bizleri muvaffak kılması niyaz edilmeli. Evet, nasıl ki tuz ve biber yemeğe tat katıyorsa, duâyı tat katacak da bunlardır.

Duâ ederken ihlâs ve samimiyet de çok mühimdir. İhlâs olmayınca, insan bütün bir hayat boyu koşturur da bir şey kazanamaz. Niceleri vardır ki, çok ciddi mücadele vermiş, dağda taştta ölesiye çalışmış, yememiş içme-

miş, tahtalar üzerinde yatıp kalkmış, debdebeden uzak ve basit bir hayat geçirmiş; ama Kâinatın Sultanı'nı râzı edememiş, dolayısıyla da kaybetmişler. Evet, her şeyde O'nun rızası olmalıdır. Rızası olmayınca, en büyük şeylerin dahi kıymeti kalmaz. İhlâs olmayınca debdebe ve ihtişam ile dünyayı ayağa kaldırırsanız dahi bir şey ifade etmez. Evet, O'nun rızası esas alınmalı ve her şey O'na göre örgülenmelidir.

### *Duâda Ellerimiz Nasıl Olmalı?*

Duâ ederken ellerin yukarıya doğru kaldırılması taabbüdü (hikmetini akılla kavrayamayacağımız) emirlerdendir. Allah Resûlü (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) bu şekilde duâ ettiği için bizim de böyle duâ etmemiz gerekmektedir. Buna, "Allah'ın kürsüsünün her şeyin üstünde ve her şeyi kuşatıyor olması gibi izafî keyfiyetlerine binaen ellerimizi yukarı doğru kaldırıyoruz." şeklinde açıklamalar da getirebiliriz.

### *Duâmız Olmasa Ne Önemimiz Var?*

Duâ, Rabb'imize arz ettiğimiz bir dilekçeye benzer. Bu dilekçe ile gönlümüzü her şeyi yaratan, mutlak güç ve kudret sahibi Yararıcı'mıza açarız. Nasıl ki günlük hayatımızda yazdığımız dilekçelerde bazı kabul şartları istenir; aynen bunun gibi Cenâb-ı Hakk'a yaptığımız duâlarımızda da âdâb kabilinden bazı şartlar vardır. Şimdi isterseniz bu şartların neler olduğunu beraberce öğrenelim:

–Evela abdest alıp kıbleye yöneldikten sonra ellerimizi açıp Rabb'imize "Elhamdülillahi rabbi'l-âlemîn" diyerek hamd ü senada bulunmalıyız. "Elhamdülillahi rabbi'l-âlemîn", "Gök-

leri ve yeri yaratan, kalbimden geçenleri bilen, bütün isteklerimi yerine getirmeye muktedir Allah'ım, Sana şükürler olsun." anlamına geliyor.

–Rabb'imize hamd ettikten sonra ikinci olarak Efendimiz'e (*sallallāhu aleyhi ve sellem*) "*essalāt ve's-selām alā raslinā Muhammedin ve alā ālihī ve sahbihī ecmaīn*" diyerek salāt ü selāmda bulunmalıyız.

Bir Hak dostunun ifadesiyle bu, âdeta, bir kapıyı vururken o kapının önünde duran, o kapının kilit ve anahtarlarını elinde tutan Zât'a selām vermek gibidir. Gönülden gelerek getirilen böyle bir salāt o kapının açılmasına vesile olacaktır. Efendimiz (*sallallāhu aleyhi ve sellem*), bir adamın yaptığı duâyı duyar ve "Bu adam acele etti." der. Sonra da onu yanına çağırtıp şöyle buyurur: "Biriniz namaz kılıp arkasından duâ için ellerini kaldırdığında, Allah'a hamd ve sena ile baŝlasın, sonra Peygamber'e salāt ve selām okusun, ondan sonra istediği duâyı yapsın."

–İstenilen şeylerin Cenâb-ı Hak tarafından kesinlikle kabul göreceğine gönülden inanarak duâ etmeliyiz. Sadece ellerimizi değil gönlümüzü de açarak içten gele gele yalvarmalıyız. Duâ, eğer ŝartlarına uygun yapılmıŝsa muhakkak kabul görür. Ancak kabul ediliŝ keyfiyeti, bizim istediğimiz aynı olmayabilir. Bazen bizim istediğimiz, bizim için hayırlı olmadığından, bir rahmet eseri olarak Cenâb-ı Hak bize, istediğimizi değil de esas istememiz gerekeni ihsân buyurur. Bazen de duâmız âhi-retimiz hesabına kabul görür.

–Duâmızı yine salāt ve selāmla bitirmeliyiz. Bu şekilde yaptığımız duâyı adeta iki salavat arasına alarak takdim etmiş olacağız.

–Duâlarımızda ısrarlı olmalıyız. Bir kere istedikten sonra olmuyor diye tekrar istememek yanlıştır. Nitekim "İnsan, 'ben

Allah'tan istedim de bana isteğim verilmedi' demediği ve istemeye devam ettiği müddetçe istediği kendisine verilir." hadis-i şerifi bu hakikati belgeler mahiyettedir.

–Duâmızı bitirdikten sonra “amin” demeliyiz. Bu kelime, “Allah’ım! Yaptığım duâımı kabul eyle” anlamına gelir. Hadiste bir sahabi bu meseleyi şöyle anlatıyor: “Bir gece Resulullah ile dışarı çıkmıştık. Duâ eden bir adama rastladık. Allah Resulü durup onu dinlemeye koyuldu. Sonra da şöyle buyurdu: ‘Eğer sonunu iyi bağlarsa, istediklerini hak eder.’ Cemaatten birisi, ‘Ey Allah’ın Resulü! Duâyı nasıl bitirmesi gerekir?’ diye sordu. Allah Resulü ise ‘Amin kelimesi ile. Eğer böyle bitirirse istediği kendisine verilir.’ buyurdu.”

–Sadece ihtiyaç ve sıkıntı anında değil, genişlik ve rahatlık içinde bulunduğumuz zamanlarda da duâ etmeliyiz. Nitekim Efendimiz bir hadislerinde “Kim sıkıntı ve güçlük içinde bulunduğu zamanlarda duâsının kabul olunmasını isterse, bolluk ve mutluluk zamanlarında çok duâ etsin.” buyurarak bu hakikati dile getirmiştir.

–Kur’ân-ı Kerim’de Allah, bize kendisine nasıl duâ etmemiz gerektiğini ifade ediyor. “Allahümme” veya “Rabbenâ” ile başlayan bütün âyetler duâ âyetleridir. Bu âyetleri okuyarak Rabb’imize duâ edebiliriz. Bunun dışında duâ kitaplarında “me’surât” diye geçen bizzat Efendimiz’in yaptığı duâları da yapabiliriz.

*İnsan, ‘ben Allah’tan istedim de bana istedim verilmedi’ demediği ve istemeye devam ettiği müddetçe istediği kendisine verilir.*



*“Siz Duâ Etmeye Bakın”*

Ebu'd Derda Hazretleri'nin rivayet ettikleri kudsf bir hadiste, Aziz ve Celil olan Allah, azametle ve celalle şöyle buyuruyor: “Ben Allah'ım, Ben'den başka ilah yoktur. İbadete layık olan yalnız Ben'im. Ben Mâlikü'l-Mülk'üm, bu mülkün yegane sahibi Ben'im. Ben Melikü'l-Mülük'üm, Hükümdarlar Hükümdarı'yım. Ŗehinŝâhım; bütün meliklerin (idarecilerin) kalbleri Ben'im elimdedir. Eğer kullar Bana itaat ederlerse meliklerin kalblerini merhametle, şefkatle, onlar hesabına çeviririm. Eğer kullarım Bana isyan edip baŝkaldırır ve serkeŝlik ederlerse, meliklerin kalblerini gazapla, onları nimetlerimden mahrum etmekle, onların aleyhine çeviririm, azabın en acısını onlara tattırırlar. Öyleyse siz, kendinizi baŝtakilere bedduâ etmekle yok yere meşgul etmeyin. Bilakis, zikirle, Bana yalvarma ve yönelmekle meşgul olun ki, Ben de başınıza musallat olmuş o kötü insanların hakkından geleyim.” (*Heysemi, Mecmau'z-Zevâid, 5/249; Taberâni, Mu'cemu'l-Evsat, 9/9*)

*Duâ İçin En Uygun Vakitler*

Hadis-i şeriflerde duânın kabul edilmesine en elverişli vakitler olarak şu zaman dilimlerinden bahsedilir: Gecenin son üçte birlik kısmı. Farz namazların sonrası. Secde esnasında yapılan duâlar. Hac veya umrede yapılan duâlar. Ezan okunduğu vakit. Ezanla kamet arası. Yağmur yağdığı zaman. Kur'ân hatminden sonra. Gözlerimiz iman hassasiyetiyle yaşardığı zaman. Bizi yalnız Allah'ın gördüğü yerler.

## *Duâsı Kabul Olan Kimseler*

Değişik hadislerde şu kimselerin yaptığı duâların reddolunmayacağı haber veriliyor: Evine dönünceye kadar hacının ve gazinin duâsı. İyileşinceye kadar hastanın duâsı. Mü'min bir kimsenin, diğer mü'min kardeşi için gıyaben yaptığı duâ. İftar edinceye kadar oruçlunun duâsı. Adaletli devlet başkanının duâsı. Babanın evladına duâsı. Esmâ-i Hüsnâ, salih ameller, peygamberler ve diğer büyük zatlar ile tevessül edilerek yapılan duâlar. Misafirin ev sahibine duâsı. Mazlumun duâsı.

### *'Allah'ım! Kalbimi Dinine Yönel! Onu İslâm Üzere Sabit Kıl!'*

Peygamber Efendimiz (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*)'in yaptığı pek çok duâ vardır. Bunların hepsini buraya almamız mümkün değildir. Biz buraya Efendimiz'in yaptığı duâlardan mânâlarının en kapsamlı olduğunu düşündüklerimizi alıyoruz:

Allahım! Dinimde ve dünyamda, ailemde ve malımda Senden afv ve âfiyet istiyorum. (*Ebu Davud, Edeb, 101*)

\*\*\*

Allah'ım! Âcizlikten, tembellikten, korkaklıktan ve kocamaktan Sana sığınırım. Kabir azabından Sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnesinden de Sana sığınırım Yâ Rabbi! (*Buhari, Cihad, 25*)

\*\*\*

Allah'ım! Seni zikretmemde, Sana şükretmemde ve Sana en güzel kulluğu yerine getirmem hususunda bana yardım et yâ Rabbi! (*Ebu Davud, Vitr, 26*)

\*\*\*

Allah'ım! Muhakkak ki Sen çok affedicisin. Affetmeyi seversin. Beni de affet Ya Rabbi! (*Hâkim, Müstedrek, 1/712*)

## H u z u r A i l e d e B a ŝ l a r

\*\*\*

Ey kalbleri istediği şekilde evirip eviren yüce Allah'ım!  
Kalbimi dinine ynelt, onu, dinin üzere sabit kadem kıl Ya  
Rabbi! (*Tirmizi, Kader, 7*)

\*\*\*

Allah'ım! Faydasız ilimden, korkmayan ve rpermeyen bir  
kalpten, doyma nedir bilmeyen bir nefisten ve kabul olun-  
mayacak duadan Sana sığınırım Ya Rabbi! (*Müslim Zikr, 73*)

\*\*\*

Allah'ım! Beni ilimle zenginleŝtir, yumuşak huylulukla  
(hilmle) benim ahlkımı güzelleŝtir, bana Senin lütfundan  
takvayı ihsan et, Sen'den hakkıyla korkmamı nasib et ve  
bana sıhhat  afiyet ver Ya Rabbi! (*Deylem, Firdevs, 1/469*)

\*\*\*

Allah'ım! Sen'den senin yol göstericiliğini ve hidayeti,  
Sen'den hakkıyla korkmayı ve takvayı, namuslu bir şekil-  
de yaşayıp iffet sahibi olmayı ve gönül zenginliğini istiyoy-  
rum. (*Müslim, Zikr, 72*)

### “Hata İşleyenlerin En Hayırlısı Tevbe Edenlerdir”

Her insan hata eder. Hatayı nispetler perspektifinde ele  
aldığımız zaman bu genel hükme hiç kimsenin itirazı olamaz.  
“Benim hatam yoktur.” diyen, işte o zaman en büyük hatayı  
iŝlemiŝ olur. Efendimiz (*sallallhu aleyhi ve sellem*) “dem hata et-  
ti, evlatları da hata etti.” buyururken her insanın hata edebile-  
ceğine dikkat çekmektedir. Hz. dem'in hatası bir isti'dt (*ka-  
biliyet*) olarak sanki genlerle ve irsiyet yoluyla evlatlarına intikal  
etmiştir, dolayısıyla da hiçbir insanın, (*bulunduğu manev seviyeyi  
de nazara alarak söyleyecek olursak*) hatadan kurtulması ve hatasız  
olması mümkün değildir. Ne var ki, her insanın, hayırlı birer  
hata işleyen olması da mümkündür. Tevbe ve istiğfar ise bu-

nun tek yoludur. Zira Allah Resûlü (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) “Her Âdemoğlu hata eder, hata işleyenlerin en hayırlısı tevbe edenlerdir.” (*es-San’ânî, Sübûlü’s-Selâm, 4/180, Beyrut, 1379*) buyurur. Bu hadis, hataları olduğu gibi hata sahiplerini de nispetler perspektifinde ele almak gerektiği hususunu öğretmesi bakımından da ayrıca dikkat çekicidir.

### *Duâlarımız Niye Kabul Olmuyor?*

İbrahim b. Edhem, Basra çarşısında gezerken şöyle bir soruya muhatap olur: “Ey Ebû İshak! Allah, Kur’ân’da: ‘Bana duâ edin, duâlarınızı kabul edeyim.’ buyuruyor. Biz duâ ediyoruz; ama Allah duâmıza karşılık vermiyor.” Bunun üzerine İbrahim b. Edhem şöyle der: “Çünkü on şey sizin kalplerinizi öldürmüş:

*“Her Âdemođlu hata eder, hata işleyenlerin en hayırlıysý tevbe edenlerdir.”*

1. Allah’ı biliyorsunuz; ama O’nun, sizin üzerinizde olan hakkını eda etmiyorsunuz.
2. Kur’ân’ı okuyorsunuz; ama içindeki hakikatlerle amel etmiyorsunuz.
3. Allah Resûlü’nü sevdiğinizi iddia ediyorsunuz; ama O’nun sünnetiyle amel etmiyorsunuz.
4. Şeytanın, düşmanınız olduğunu iddia ediyorsunuz, sonra da onu sevindirecek işler yapıyorsunuz.
5. Cennete müştâk olduğunuzu, ona olan hasretinizi ifade ediyorsunuz; ama oraya girmek için çalışmıyorsunuz.

6. Cehennemden korktuğunuzu söyluyorsunuz, lakin ondan kaçınmıyorsunuz.

7. Ölümün hak olduğunu söylüyor; fakat onun için hazırlık yapmıyorsunuz.

8. İnsanların ayıplarıyla uğraşıp kendi ayıplarınızı unutuyorsunuz.

9. Allah'ın nimetlerini yiyor; fakat şükürünü eda etmiyorsunuz.

10. Ölülerinizi defnediyorsunuz; fakat ibret almıyorsunuz. Bu şartlarda duâlarınız nasıl kabul edilsin ki!..”

### *“Benim Bildiğimi Bilseydiniz...”*

İslâm'ın ilk dönemlerinde Allah'tan çok korkan zahitlerin en belirgin özelliklerinin birisi, Allah korkusunun tesiri ile çok ağlamaları, çok mahzun olmaları ve dünyaya hiç değer vermemeleridir. İşte, Allah âşığı olan bu kişilerden biri de Veysel Karâni'dir. Allah'tan çok korktuğu ve utandığı için başını hiç semaya kaldırmayıp, daima çenesi göğsünde bitişik olarak gezermiş. “Ümmetin râhibi” diye anılan Âmir b. Abdullah da çok ağlayıp Peygamberimiz gibi ayakları şişinceye kadar namaz kılarmış. Utbe b. Ebân ise öyle bir zahit imiş ki, bir defasında “Dünyayı üç talakla (boşama hakkı) boşadım. Artık dönüş yok.” demiş ve çok ağlayan bir kul olarak hayatını devam ettirmiş. Allah korkusuna, sevgi ve aşkın hakim olduğu Râbi-atü'l-Adeviyye ise secdede başını koyduğu yeri çamur edecek kadar gözyaşlarını ceyhun edermiş.

Zaten hepsinin örnek aldığı Hz. Peygamberimiz de şöyle dememiş miydi? “Benim bildiğimi bilseydiniz az güler çok ağ-

lardınız! Yataklarda ehlinizle olmaktan lezzet alamazdınız? Dağlara ve tepelere çıkardınız! Sizi görenler size deli derlerdi.” (Tirmizi, Zühd, 9)

### *Gözyaşı Allah’ın Rahmetinin Eseridir*

Enes b. Malik anlatıyor: “Efendimiz’i (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve oğlu İbrahim’i gördüm. Babasının önünde can çekişiyordu. Allah Resûlü’nün gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı. Abdurrahman bin Avf biraz da hayretler içinde: ‘Ya Resûlallah! Siz de mi ölen bir çocuğun arkasından ağlıyorsunuz. (Halbuki, Siz bizi bundan men etmişsiniz.)’ diye sorunca Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), mahzun bir halde şöyle cevap verdi: ‘Bu, Allah’ın rahmetinin bir eseridir. Acımayana acınmaz. Biz insanları avaz avaz bağırmaktan, isyan etmekten men ediyoruz. Göz yaşarır, gönül hüzünlenir; ama biz Rabb’imizin hoşnut olmayacağı bir şey söylemeyiz.’ dedi.”

*“Benim bildiğimi bilseydiniz az güler çok ađlardýnýz! Yataklarda ehlinizle olmaktan lezzet alamazdýnýz. Dađlara ve tepelere çýkardýnýz! Sizi görenler size deli derlerdi.” (Tirmizi, Zühd, 9)*

### *Ölümü Hiçbir Zaman Unutmayalım!*

Aile fertleri olarak her birerimiz daima ölümü birbirimize hatırlatmalıyız. Ölümün unutulduğu anlarda dünyaya daha çabuk ve yoğun bir şekilde bağlandığımızı söylemeye gerek yoktur. Bakın Hz. Ömer’e. O, adaletli, hayırsever ve dindar bir kişiydi. Bu yüzdendir ki, kimse-

nin hakkını yememeye çalışır ve daima ahireti düşünürdü. İşte bu ruha sahip Hz. Ömer yanına bir adam tutmuştu. Bu adam her gün onun karşısına geçip “Ya Ömer! Ahiretin varlığını, ölümü unutma!” diyordu. Bir gün adamı karşısına alan Hz. Ömer, şöyle dedi: “Bak, işte sakalıma aklar düştü. Artık sana gerek yok, ölümü onlar hatırlatıyorlar bana. Unutmuyorum ölümü.” (*Necati Kotan, Tarih Fıkraları'ndan*)

Evet! İnsan devamlı Rabb’ini anmalı ve aramalı, O’nu bulmaya çalışmalı.

### *Çatıda Deve Aranmaz*

Belh padişahı olan İbrahim b. Edhem, bir gün sarayında yatarken çatıda bir gürültü işitir. Ne olduğunu sorunca yukarıdaki kişi, kaybettiği develerini aradığını söyler. Bunun üzerine Padişah; “Çatıda deve mi aranır?” diye çıkarır. Kendisini irşad etmek için bu yolu seçen Hak dostu da, “Ya atlas döşeklerde, Hakk’a vuslat mı aranır?” diye cevap verir. Bu sözün tesiriyle Padişah, Hakk’ın rızası yolunda dünya saltanatını terk eder. “Eyvah! Aldandık. Şu dünya hayatını sabit zannettik. O zan sebebiyle de bütün bütün zâyi ettik. Evet, şu güzerân-ı hayat (geçen hayat), bir uykudur; bir rûya gibi geçti. Şu temelsiz ömür de çay gibi akar gider.” Bizler, binlerce paradoksla üst üste yara alırken, özümüze ait her şeyi yitirirken, hâlâ Belh hükümdarı gibi, tantanalı saraylarda, muhteşem koltuk ve yumuşak döşekler üzerinde, sevgiliye vuslat türküleri söylemekle kendimizi aldatacaksak, bir gün bize de, “Çatıda deve aranmaz!” diyenler çıkacaktır.

## *Din Yalnız İmandan İbaret Değil*

Din yalnız iman değildir. Onun ikinci kısmı iyi amellerdir. Acaba, öldürme, zina etme, hırsızlık yapma, kumar oynama ve içki içme gibi sosyal hayatı zehirleyen büyük günahları işleyenleri ondan men etmek için yalnız hapis korkusu ve “her yerde güvenlik güçlerinin gözü kulağı vardır” düşüncesi yeterli midir? O halde her evde, belki herkesin yanında daima bir polis ve casusun bulunması gerekir ki, serkeş kişiler kendilerini o pisliklerden uzak tutsunlar. Halbuki iman ve ibâdetle beslenen kalblerin takvâsı, her kişi için bir güvenlik görevlisi çalıştırmaktan daha etkili ve maliyeti sıfır olan bir tercihtir.

## *İdeal İnsan Kimdir?*

İdeal insan; “Hayat nedir, ölüm nedir, varlık nedir, kendisinin varlıkla alakası nedir, kulluk nedir, itaat nedir, günah nedir, sevab nedir, musibet nedir ve bunların insanoğluna musallat olması nedendir?..” gibi binbir bilmecenin aklını dağıtmasına karşılık, vicdanında her zaman çakıp duran hikmet pırıltılarından, ruhuna akseden ilham esintilerinden örüp ortaya koyduğu nurdan helezonların ta zirvesine yükselerek, oradan her şeyin perde arkası “melekut”unu sezer ve anlar; sonra da hayret ve hayranlığın hasil ettiği sevgi ve sevgi kaynaklı korku ile ruhunun ilk kaynağına yönelir ve orada güven ve rahat içinde yaşar. Bu noktaya ulaşmış bir ruh, ne nimetlerle şımarır ne de mahrumiyetlerle sarsılır. Nimet ile nimetsizliği, kahr ile lütfu bir görür. Başkalarının şımarıp küstahlaştığı, karamsarlaşıp yeisle inlediği aynı anda o, çölde gül bitirmesini, kamıştan şeker çıkarmasını bilir ve kaybetme kuşağında dahi sürekli kazanır.



## Namazdan Vazgeçen Bir Gün Dinden de Vazgeçebilir

Müslümanlar namaza çok dikkat etmelidir. Aile hayatı, Müslümanın ibâdet hayatı ve özellikle de namaz ile olan ilişkisini düzenleme adına çok önemli pozitif bir fonksiyon eda edebilir. Namazların vakitleri belli birer farz olması, aile hayatımızdaki hareketlerimizi namaza göre ayarlamamız açısından bize yol gösterebilir.

*Namaz diğer  
ibâdetler arasında da  
çok önemli bir yere sa-  
hiptir. Zira kulun ilk  
defa hesaba çekileceği  
husus namazdır.*

Namaz diğer ibâdetler arasında da çok önemli bir yere sahiptir. Zira kulun ilk defa hesaba çekileceği husus namazdır. Zina değil, içki değil, başka bir şey de değil; namaz!.. Bu söylediğimizden, diğer hususların önemsiz şeyler olduğu anlaşılmalıdır; aksine namazın ehemmiyeti anlaşılmalıdır. Çünkü hakiki namaz, zaten insanı kötülüklerden alıkoyar. Bir insan namaz kılmıyorsa, hayatının en büyük kayıp kuşağında yaşıyor demektir. Oruç, namaz kılmaktan daha kolay bir ibâdetdir. Hac da öyle. Hac ruha ibâdet heyecanı aşılarken, nefse de seyahat hazzını tattırır.

Sahabe-i kiram efendilerimiz, namaz kılmayana münafık nazarıyla bakardı. Hatta alimlerimiz, çok defa amelî açıdan münafık olmaya, namazın terk edilmesini misal verirler. Ferdin şuurunun derinliğine göre günde beş defa Allah'a kulluğunu göstermesi onu çok yüceltir. Namaz deyip geçmemeli; nitekim namazdan vazge-

çen, bir gün dinden de vazgeçebilir... Namazda miraç vardır. Ama herkes bunu kendine göre hisseder ve kabiliyeti ölçüsünde yükseldiğini duyar. Namazda herkesin hissettiği, kendi miracıdır.. (M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla-1*, 154)

### *Kim Abdesti Güzelce Alırsa...*

Ukbe b. Âmir (*radıyallâhu anh*) anlatıyor: “Üzerimizde develeri gütmeye işi vardı, (*bunu sırayla yapıyorduk.*) (Bir gün) gütmeye bana gelmişti. Günün sonunda develeri kıra ben çıkarıyordum. (Bir gün, nöbetimden dönüşte) Resûlullah (*aleyhis-salâtu vesselâm*)’a geldim, ayakta halka hitap ediyordu. Söylediklerinden şu sözlere yetiştim: “Güzelce abdest alıp sonra iki rek’at namaz kılan ve namaza bütün ruhu ve benliği ile yönelen hiç kimse yoktur ki kendisine cennet vâcib olmasın!” (Bunları işitince kendimi tutamayıp) “Bu ne güzel!” dedim. (Bu sözüm üzerine) önümde duran birisi: “Az önce söylediği daha da güzeldi!” dedi. (*‘Bu da kim?’ diye*) baktım. Meğher Ömer b. Hattâb imiş. O, sözüne devam etti: “Seni gördüm, daha yeni geldin. Sen gelmezden önce şöyle demişti: “Sizden kim abdestini alır ve bunu en güzel şekilde yapar, sonra da; ‘Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhü ve Resûlühü. (Şehâdet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve yine şehâdet ederim ki Muhammed Allah’ın kulu ve Resûlüdür)’ derse, kendisine cennetin sekiz kapısı açılır; hangisinden isterse oradan cennete girer.” dedi.” (*Ebu Davud, Taharet, 65*).

## Namazı Zâyi Etmeyelim!

Namaz, mü'mini Rabb'i ile irtibata geçiren bir bağdır ve enerji kaynağı ile cihazı birleştiren kablo mesâbesindedir. Kablosuz cihaz çalışmadığı gibi, ibâdetsiz insan da karanlıkta kalır, rûh gıdasını alamaz ve güçsüz kalır. Namazı ta'dil-i erkânına uymadan gerektiği şekilde kılmamak, onu zayi etmek demektir.

*Namaz, mü'mini Rabb'i ile irtibata geçiren bir bağdır ve enerji kaynağı ile cihazı birleştiren kablo mesâbesindedir. Kablosuz cihaz çalışmadığı gibi, ibâdetsiz insan da karanlıkta kalır, rûh gıdasını alamaz ve güçsüz kalır.*

Özellikle evlerimizde kıldığımız namazlarda daha dikkatli olmamız gerekirken tam aksine evde bulunmanın verdiği rahatlıkla çoğu kez onu zayi edebiliyoruz.

Âyet, ümmetlerin çöküşlerinin, namazı gevşetmekle başladığına işaret ediyor: "Kendilerinden sonra yerlerine öyle bir nesil geldi ki namazı zâyi ettiler, şehvetlerinin peşine düştüler. İşte bunlar da azgınlıklarının cezasını bulacaklardır." (Meryem, 19/59) Dikkat edilirse, âyette ceza bulacak olanlar namazı terk edenler değil, onu zâyi edenlerdir. Yani kılarırken kılmıyor sayılanlar, Allah'a yakınlık vesilelerini uzaklık unsurları gibi kullananlar bu cezaya çarptırılacaktır.

## Her Namazımızı Veda Namazı Kılar Gibi Kılalım!

Bir zât Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gelir ve şöyle der: "Ya Resûlallah, bana bir şeyler öğret; ama kısas olsun." Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Namaz kıldığında

onu veda namazı gibi kıl! Yarın pişman olup özür dileyeceğin bir sözü söyleme! İnsanların elindekinden de ümidini kes." (İbn Mâce, Zühd, 15; Müsned, 5/312)

### *Ailemizin ve İki Cihanın Saâdeti Neye Bağlı?*

Dünyanın lezzetini, zevkini, mutluluğunu ve rahatını isteyen, helal sınırlarının içindeki ile yetinmelidir. Bu, onun keyfine kâfidir. Dünya ve âhirette ebedî ve daimî sevinç ve huzuru isteyen, iman dairesinde, Hz. Peygamber Efendimiz'in terbiyesini kendine rehber etmelidir. Her kim bu fâni dünya hayatını esas maksat yapsa, zahiren bir cennet içinde olsa da mânen cehennem içinde demektir. Ve her kim âhiret hayatına ciddi bir şekilde yönelse, hem bu dünyanın hem de ahiretin saâdetine mazhar olur. Dünyası ne kadar fena ve sıkıntılı olsa da dünyasını cennetin bekleme salonu hükmünde gördüğü için sıkıntı ve kederleri hoş görür, onlara tahammül eder ve durumuna sabır içinde şükreder.

*Namaz kıldıydın-  
da onu veda namazı  
gibi kıl! Yarın pişman  
olup özür dileyceğin  
bir sözü söyleme! İnsanların  
elindekinden  
de ümidini kes.*

### *Günahlara Karşı Duyarlılık Gerek*

Hadisin ifadesiyle, cehennem şehvet ve zevklerle kuşatılmıştır. İş kazaları için önceden çeşitli tedbirler aldığımız gibi, manevî hayatımız adına da tedbirler almamız gerekir. Günahlara karşı bir alarm sistemi kurmalıyız. Kendimizi tehlikede hissettiğimiz an alarm çalmalı ve bize

elli yerden yardım eli uzanmalı. Şimdiye kadar bu mevzûda en akıllı insanlar, ya doğrudan veya dolaylı olarak durumlarını aktarıp, halledilmesini talep edenler olmuştur. Ahmaklara gelince, onlar her türlü gayr-meşrû şeyden lezzet almaya bakmıştır. Bir esrarengiz kuyu ki, ağzı şehvet, makam, şöret, para; dibi de cehennem.

### Çocuklarımıza Nazarlık Takmayalım!

“Allah'ým! Bütün þeytan tabiatlýlarýn þerrinden, zehirli haþerattan, dokunan her kötü gözden, þifâ veren kelimelerine sýýnýrým.”

“Allah'ım! Bütün şeytan tabiatlıların şerrinden, zehirli haşerattan, dokunan her kötü gözden, şifâ veren kelimelerine sığınırım.”

Hemen hemen herkesin bildiği bir tabirdir “göz değmesi” veya “nazar değmesi”. Tıbben de kabul edilen bu manevî rahatsızlık, fizikî bir rahatsızlık olmayıp genellikle baş ağrısı şeklinde beliren manevî bir durumdur. Peygamber Efendimiz, hadislerde nazar değmesinin hak ve gerçek olduğunu bildirmiştir. (Buhari, Tib, 36)

Nazar değmesinin hak olduğunu söyleyen Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) başka bir hadiste de “dokunan her kötü gözden” Allah'a sığınmayı, Hz. İbrahim'in duâlarından biri olarak ümmetine tavsiye etmiştir. (Buhari, Enbiya, 10)

Böyle bir rahatsızlığa çare olarak da Hz. Aişe'den rivayet edilen bir hadiste Hz. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) göz değmesine karşı dua okumayı tavsiye etmiştir. (Buhari, Tib, 35) Manevî bir rahatsızlık olan na-

zar değmesinin tedavi şeklinin de manevî olması kadar doğal bir şey yoktur. Dua okumak suretiyle, tarihen sabit olduğu üzere olumlu neticeler de alınmıştır. Bu rahatsızlığın tedavisinde daha çok Fâtiha, İhlâs, Felak, Nâs ve Ayetü'l-Kürsî okunması tavsiye edilmiş, bundan başka okunacak me'sûr (*Peygamberimiz'den hadis olarak nakledilmiş*) duâların tedâvî için başvurulacak bir yol olduğu bildirilmiştir.

Nazar değmesinde asıl olan, bizzat rahatsızlığa mâruz kalan kişinin kendisinin okumasıdır. Bu husus da tedavide dikkat edilmesi gereken önemli bir ayrıntıdır. Nazar değmesine karşı halk arasında 'nazarlık' denen şeyler insanların, binaların ve arabaların üzerlerine asılmaktadır. Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in uygulamalarında böyle bir durum görülmediği gibi, İslâm'ın ruhuna aykırı olan totem misillü bu tür eşyaların kullanılması son derece yanlıştır. Zaten Peygamberimiz bizzat böyleleri aletlerin kullanılmasını yasaklamış, nazarlık taşıyan kişinin bey'atını kabul etmemiş ve onu atmasını emretmiştir. (*Nesâî, Zinet, 17*)

Halk arasında çocukların elbiselerine mavi boncuk, nazarlık ve iğde çekirdeklerinin takılması, ev, araba ve binalara at nalı ve çeşitli muskalar asılması hep bu yanlış inançtan kaynaklanan değişik uygulamalardır. Tıbben değerlendirildiğinde bunların en ufak bir faydası olmadığı gibi, hurafelerin yaygınlaştırılması hususunda da bu tür âdetlerin büyük sakıncaları vardır. Sonuç olarak diyebiliriz ki; hangi hastalık olursa olsun gerçek şifâyı verici olan Allah'tır (*celle celâluhü*). İnsanı, nazar değmesi gibi rahatsızlıklardan koruyacak olan, basit birer maddeden ibaret olan nazarlıklar değil, ibâdeti her daim kendisine yaptığımız Rabb'imizdir. Dolayısıyla O'na sığınmalı, O'na yalvarmalı, O'na yakarmalı ve ne istiyorsak O'ndan iste-

meliyiz... “Allah’ım! Bütün şeytan tabiatlıların şerrinden, zehirli haşerattan, dokunan her kötü gözden şifâ veren kelimelerine sığınırım.” (*Buhari, Enbiya, 10; Ebu Davud, Sünnet, 20*)

*İlim elde etmek için çok önemli dört husus: Sabır, ilim adamlarıyla beraber olma, tevâzu ve az uyuma...*

### *Bu Kadar İlmi Nasıl Elde Ettin?*

İmam-ı Azam, zamanının en büyük imâmı olduğu için bu ismi almıştır. Onun büyüklüğü, Allah’la olan irtibatı ve İslâm’ı yaşayışı ile olduğu kadar ilmi ile de doğru orantılıydı. O, herhangi bir direği altın olarak kabul ettirecek derecede iddialarını delilleriyle ispat ederdi. Bir gün kendisine bu kadar ilmi nasıl elde ettiğı sorulunca dört hususa işaret etmiş ve şöyle demişti: “Dört şeyle: 1. Eŝekler gibi bela ve musibetlere sabrederek, 2. Köpeklerin yaltaklandığı gibi ilim adamlarının peşini bırakmayarak, 3. Kediler gibi tevâzu sahibi olarak, 4. Kargaların sabahlara kadar uyumadıkları gibi seherlere kadar uyumayıp çalışarak...” Büyük imâm, bu sözleriyle bir yandan ilmi nasıl elde ettiğini bildirirken diğeryandan da kendini bu hayvanlara benzetip tevâzu örneği de göstermiş olmaktaydı.

Evet! İlim elde etmek için çok önemli dört husus: Sabır, ilim adamlarıyla beraber olma, tevâzu ve az uyuma...

İmam Şâfiî: “Hocam Vekî’e hâfızamın zayıflığı hususunu ŝikâyette buldum. Hocam da, günahları ve Allah’a sevimsiz gelen şeyleri terk etmem hususunda bana tavsiyelerde bulundu ve şöyle dedi: ‘İlim Allah’ın bir nurudur. Allah’ın nuru da O’na sevimsiz gelen işler yapan günahkârlara ulaşmaz.’” (*İbn Hacer, Tevâli’t-Te’sîs, 145*)

Evet ilim bir nurdur ve hal ilmi de ilmihâl dediğimiz kitaplardan öğrenilir.

### *İslâm İlmihâli Her Evde Okunmalı*

Öyleyse ilmihal nedir?

İnsanın, başta Rabb'ine olmak üzere sorumlu ve görevli olduğu birçok yönü vardır. Bunlara karşı insana rehberlik edecek derli toplu bilgileri içeren ve onun dinî yaşayışının temelini oluşturan davranış ve inanç bilgilerine 'ilmihâl' denir. Aslında bu bilgiler ciltler dolusu pek çok kitapta mevcut olmasına rağmen, öteden beri İslâm bilginleri ilmihal geleneğini başlatmışlar ve Müslümanların bu husustaki ihtiyaçlarına cevap vermişlerdir.

Bilebildiğimiz ilk ilmihâl Osmanlı'da 15. yy.'da yaşamış Muhammed b. Kutbuddin el-İznîkî'ye ait olan Mızraklı İlmihali'dir. Bundan başka 20. yy. başlarında Mehmed Zihni Efendi'nin Nimet-i İslâm, Ahmet Hamdi Akseki'nin İslâm Dini, Ömer Nasuhi Bilmen'in de Büyük İslâm İlmihâli, değerli ilmihâllerimizdendir. Son zamanda yazılan "Bir Müslüman'ın Yol Haritası" adlı eser de bu alandaki önemli ve ciddi çalışmalarından biridir.

### *İlmihâllerden Nasıl Faydalanılır?*

İlmihâller genelde 'itikad'a (inanç) ait hükümler, ibâdetlere ve insanlar arası muamelelere dair hükümler, helal, haram, mekruh ve mubaha ait hükümler ve ahlâkî hükümler olmak üzere dört ana konuyu içerirler. Her ilmihâlin bu konulara ekleyip çıkardığı hususlar olabilir.

Bazı ilmihallerde aile hayatı (evlenme, boşanma ve karşılıklı haklar), siyasal hayat (din ve siyaset, insan hakları), çalış-



ma hayatı (emek–sermaye dengesi, işçi ve işveren ilişkileri), hukukî ve ticarî hayat gibi güncel pek çok meseleye de yer verilmiştir.

İlmihâl kitaplarının hemen hemen hepsinde bulunan ve en çok müracaat edilen bölümler şunlardır: İtikad (İslâm dini, iman ve esasları), fıkıh (fıkhî deliller, mükellefin fiilleri), temizlik (sular, abdest, gusl, hayz, teyemmüm, mesh), namaz (mahiyeti, çeşitleri, şartları, rükünleri, ezan, cemaat, cuma, bayram namazı, nafileler, kaza, tilavet ve sehiv secdeleri, cenza namazı), oruç (mahiyeti, çeşitleri, şart ve rükünleri, yasakları, kazası), zekât (mahiyeti, şartları, zekât verilecek mallar ve yerler, fitır sadakası) ile hac ve umre (mahiyeti, şartları, rükünleri, vacipleri, sünnetleri, çeşitleri, kurban vb...).

Evlerimizde bulunması gereken diğer bir klasik de İmam Gazali'nin İhyâ–u Ulûmiddîn adlı eseridir.

### *Bir İslâm Klasîği: İhyâ-u Ulûmiddîn*

Dinî ilimlerin hayata yeniden kazandırılması mânâsına gelen İhyâ–u Ulûmiddîn'in müellifi Gazâli, 1058 senesinde Horesan'ın Tus şehrinde doğdu. Asıl adı Ebû Hamid Muhammed olup, babası gazzâl (*yün eğiricisi mânâsına geliyor*) olduğu için ona da el–Gazzâli denildi. 1111 senesinde Tus'ta vefat etti.

Asırlardır başvurulan tartışılmaz bir İslâm klasîği olan, insanın hem dış hem de iç dünyasına seslenen İhya–u Ulûmiddîn, zahir ve bâtın ilimleri uzlaştıran, fıkıh ile tasavvufu kaynaştıran eşsiz bir örnektir. Bu kitapta her konu, âyetlerin, hadislerin ve büyük insanların sözlerinin ışığı altında ele alınarak, hassas ilim terazisiyle tartılıp okuyucuya öyle sunulmuştur. Bu eser, dört ciltlik, dört kısımdan oluşan ve her kısımda

10'ar bölüm barındıran, toplam kırk bölümden meydana gelir ve Gazâli'nin en önemli eseridir. Dinî ilimleri ihyâ etmek, yenediriltmek için yazdığı bu eserin birinci kısmı ibâdetler, ikinci kısmı âdetler, üçüncü kısmı insana zarar veren ve onu helak eden hususlar, dördüncü kısmı da insana huzur veren, onu mutluluğa eriştiren ve onu kötülüklerden kurtaran hususlar üzerinedir.

**İbâdetler** bölümünde, ilmiyle amel eden alimlerin ihtiyaç duyduğu mânâ ve sırların hikmetleri, sünnetin incelikleri ve ibâdetlerin gizli mânâları anlatılmaktadır.

**Âdetler** bölümünde, halk arasındaki muamelelerin sırları ve derinlikleri, sünnetlerin incelikleri ve dinine bağlı insanların bu muameleleri yapacakları zaman ihtiyaç duydukları gizli yolları açıklanmaktadır. Bu bölümde yemek âdâbı, nikâh âdâbı, çalışma hükümleri, helal ve haramlar, sohbet ve muâşeret âdâbı, uzlet, yolculuk âdâbı, semâ, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak, geçim âdâbı ve nübüvvet âdâbı üzerinde durulmuştur.

**Mühlikât** (*İnsanı helak eden hususlar*) bölümünde, Kur'ân-ı Kerim'de belirtilen kötü haller ve huylar birer birer ele alınmış, kötü ahlâkı doğuran sebepler üzerinde durulmuş, alametleri belirtilmiş ve bunlardan kurtulma yolları ifade edilmiştir. Bu bölümde kalbin acâib halleri, nefsi terbiye etmenin yolları, mideye ve cinsî münâsebeteye düşkünlüğün mahzurları, dilin âfetleri, haset, kin ve gazabın âfetleri, dünyaya ve mala düşkünlüğün kötülüğü, dünyevî makamlara düşkünlüğün kötülüğü, kibir ve kendini beğenmişliğin kötülüğü ile gururun kötülüğü üzerinde durulmuştur.

**Münciyât** (*İnsanı kötülüklerden kurtaran hususlar*) bölümünde ise güzel ahlâk, kulu Allah'a yaklaştıracı haslet ve sıfatlar ortaya

konulmaktadır. Bu bölümde tevbe, sabır ve şükür, korku ve ümit, fakr ve zühd, tevhid ve tevekkül, muhabbet, ŝevk, ünsiyet ve rıza, niyet, sıdk ve ihlâs, murâkabe ve muhâsebe, tefekkür ve ölümü hatırlamak üzerinde durulmuştur.

Kitap bir bakıma bir fıkıh kitabını andırır. Buna değinen Gazâli böylelikle kalbleri İslâm'a daha çok ısındırmanın ve kalbleri ebedî hayatta faydalı olan ilme çekmenin söz konusu olduğunu söylemiştir. Bu eser, aynı konuları ihtiva eden başka kitaplardan farklı olarak onların kapalı bıraktığı meselelere açıklık kazandırmış, başka eserlerin kısa geçtiği hususları ayrıntılarıyla ince-

*Allah üç şeyi üç  
şeyde gizlemiştir: Rý-  
zasýný ibâdetlerde, kýz-  
gýnlýđýný günahlarda,  
sevgili kulunu da in-  
sanlar arasýnda...*

lemiştir. Dağınık ele alınan hususlar tasnif ve tertibe tâbi tutulmuş, uzattıkları hususları kısaltmıştır. Başka kitaplarda delilsiz olan meseleleri delilli olarak ele almıştır. Halledilmesi güç olan hususları açığa kavuşturmuştur. İhyâ'da din ilimleri ile âlâkali hemen hemen her konuda aradığımız bilgilere ulaşabilir, indeks ve fihristler yardımıyla aradığımız konuları bulabiliriz.

### *“Allah Üç Şeyi Üç Şeyde Gizlemiştir”*

Allah üç şeyi üç şeyde gizlemiştir: Rızasını ibâdetlerde, kızgınlığını günahlarda, sevgili kulunu da insanlar arasında... Öyleyse ibâdet adına yapılan hiçbir ameli küçük görmeyelim. Hiç ummadığımız bir anda verdiğimiz ufak bir sadaka bizi ateşe girmekten kurtarabilir. Günahların en küçüğünden bile uzak duralım! Hiç önemsemediğimiz bir yanlış

ve hata ahirette yanmamıza sebep olabilir.  
Herkesi Hızır bilelim ve hiçbir kimsenin kalbini kır-  
mayalım. Saçı başı dağınık nice insanlar vardır ki  
onlar, Allah'ın velî kulu olabilirler.

### *“Mü'min Hurma Ağacına Benzer”*

Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir ha-  
dislerinde şöyle buyurmuşlardır: “Ağaçların içinde öyle  
bir çeşit vardır ki, o ağaç, kâmil bir Müslü-  
man'a benzer.” demiş, daha sonra bu  
ağacın hurma ağacı olduğunu bildirmiştir.  
(*Buhari, İlim, 4*)

Evet mü'min, her hali ile iyilik ve hayır  
timsalidir. Resûlullah'ın hurmayı Müslü-  
man'a benzetmesi, ondaki hayrın çokluğu,  
meyvesinin güzelliği ve devamı itibariyle-  
dir. Çünkü hurmanın yemişi, çıktığı gün-  
den kuruyuncaya kadar devam üzere ye-  
nir. Kuruduktan sonra da ondan faydalı  
birçok şey yapılır. Odunundan, yaprakla-  
rından ve dallarından da istifade edilir.  
Hatta çekirdeği dahi kullanılabilir. Ondan hasır, kilim, ip  
ve kap da yapılır. Nebat edip bitmesinin güzelliği, mey-  
vesinin hoşluğu, hâsılı hurmanın her şeyi faydalıdır. Ni-  
tekim mü'min de, ibâdetleriyle, güzel ahlâkiyla, namazı,  
orucu, zikri ve sadakası vs. ile bütün hâlinin hayır olma-  
sı noktasında bunun gibidir. Aralarındaki benzeme yö-  
nü budur.

*“Ağaçların  
içinde öyle bir çeşit  
vardır ki, o ağaç, kâmil  
bir Müslüman'a ben-  
zer.” demiş, daha son-  
ra bu ağacın hurma  
ağacı olduğunu bildir-  
miştir. (Buhari, İlim, 4)*

*Nimeti Verenin Kulu Olalım! Nimetin Değil*

Elime geçen bir eserde okumuştum. Şöyle bir hikayecik anlatılıyordu: “Çok yakın bir arkadaşım, 3-4 yaşlarındaki oğlunu kucağına almış, telaşla muayenehaneye gelmişti. Küçüğün ateşlendiğini ve kusmaya başladığını söylüyor, oğluna duyduğu sevgi onda büyük bir üzüntü ve endişe meydana getiriyordu. Kısa bir muayeneden sonra, yediği bir şeyin dokunmuş olabileceğini düşünerek sorduğumda; “Buzdolabındaki bir kiloya yakın dondurmanın hemen hemen hepsini yemiş. Biz sonra fark ettik.” dedi. Mesele anlaşılıyordu. Ancak çocuğuna karşı büyük bir muhabbet duyan babayı teskin etmek, çocuğu tedavi etmekten daha zor olmuştu. Bu itibarla çocuğun da babasını ne kadar sevdiğini göstermek, aynı zamanda hastalanmasına sebep olan dondurma olduğunu hissetmek için; ‘Oğlum, babanı mı yoksa dondurmaya mı daha çok seviyorsun?’ dedim. Çocuğun cevabı; ‘Dondurmaya...’ olmuştu. Evet, çocuk henüz 3-4 yaşındaydı. O, sevdiği şeye fazla düşkünlüğün kendisine zararı olacağını, ayrıca onu temin edenin babası olması cihetiyle, öncelikle onu sevmesi gerektiğini, onun için hiçbir şeyi esirgemeyenin, dondurma gibi bir şeyle kıyas bile edilemeyecek bir varlık olan babası olduğunu bilecek idrak şuuruna sahip değildi. Sadece çocukluk hissini dile getirmişti.”

Sonra düşündüm. İşte biz büyükler; çoğu zamanda idraksiz, şuursuz ufak çocukun durumuna düşerek, bize sonsuz nimetleri bağışlayan Yüce Rabb'imize şükretmemiz, en çok O'nu severek O'na yönelmemiz gerekirken, yine O'nun lütfu olan dünya nimetlerini daha çok sevmiyor muyuz? Dünya hayatına dalarak kulluk vazifemizi unutuyor muyuz? Bu fani dünya hayatına fazla düşkünlüğün bize zararı olduğunu bile bile...

Hz. Ali ne güzel der: “Nimetin kulu ve kölesi pek çoktur; ama nimeti verenin (Allah'ın) kulu çok azdır”.

İKİNCİ BÖLÜM  
HUZUR AİLEDE BAŞLAR



## HUZUR AİLEDE BAŞLAR



*Erkek, aile dýbýnda karpýlaptyđý olaylarýn sýkýntýsýný eve tapýmamaly. Hele bapkalarýna olan kýzgýnlyđýnýn acýsýný evdekilerden çýkarmaya asla kalkýpmamaly.*

*“İnsanların En Kötüsü, Hanımına ve Çocuklarına Sıkıntı Verendir”*

Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), bir gün: –“İnsanların en kötüsü, ailesine (*hanımına, çocuklarına*) sıkıntı verendir”, buyurmuştu. Ashab-ı kiram hazretleri sordular: –“Aileye sıkıntı vermek, nasıl olur?” Peygamberimiz cevaben buyurdu ki: –“Kişi, eve geldiğinde, hanımı ürperir, çocuğu ise korkarak kaçar.”

İslâm nazarında, aile saâdeti, dünyevî mutluluk ve saâdetlerin en büyüğüdür. Aile yuvası da mü'minin küçük bir cenneti. İslâm'a göre, bu derece yüksek olan aile saâdetini elde etmenin yolu, aile fertlerinin birbirlerine karşı samimi sevgi, ciddi saygı, tam bir bağlılık, karşılıklı güven ve emniyet duyguları içinde olmalarına bağlıdır. Bu konuda, evin reisi



olan kocaya büyük görev düşmektedir. O, hanımını, çocuklarını hoş tutmalı, onlara sert ve haşin davranışlardan kaçınmalıdır. Erkek, aile dışında karşılaştığı olayların sıkıntısını eve taşımamalıdır. Hele başkalarına olan kızgınlığının acısını evdekilerden çıkarmaya asla kalkışmamalıdır.

### *Allah En Çok Neye Gadaplanır?*

Allah Rasulü (s.a.s.), "Allah (c.c.), kadınların ve çocukların haklarının ihmalinden ötürü gazaplandığı kadar hiçbir şeyden gazaplanmamıştır; yani gayret-i ilahi'ye en çok dokunan, kadınlarla çocukların durumudur." buyurmaktadır.

Kadın vazifesini yapmadığı, kendini vazifesinin dışında değişik fantezilere saldığı, çocukların ihmal edilip gençlerin baştan çıkarıldığı; şehvetin çok arzu edilen bir husus olduğu zaman gayretullahın harekete geçmesinden endişe duyulmalıdır. Kendi iradeleriyle kendilerini günahlara salmış, perişan, derbeder bir nesil, Allah'ın (c.c.) gazabına maruz bir nesildir. Öyleyse her aile reisine düşen ilk vazife, evvela seçeceği hayat arkadaşını sâlih, müslüman, kendini ibadete vermiş, Allah'tan korkan, ve her dâim doğru olan kadınlardan (Nisa, Ahzab ve Tahrim surelerinde anlatılan kadınlardan) seçmek olmalıdır.

İşte böyle dinine bağlı, hayatta kendisiyle her şeyi dertleşebileceğı, paylaşabileceğı ikinci bir cins, dünyevî-uhrevî duygularını şerh ettiği zaman anlayabilecek kafa ve kalbe sahip bir eşinin olması çok önemlidir.

Mesela, o evde büyüyecek çocuklar, böyle bir annenin nezareti altında yetişmeleri gibi bir avantaja sahiptirler. Dolayısıyla erkek kendi vazifesini kadın da kendi görevini yapma-

lı, eŝlerden her birisi karŝısındakinin haklarına saygı göstermeli ve Allah'ı gazaplandırarak bir harekette bulunmamalıdır.

### *Siz Eşinizi Nasıl Uğurluyorsunuz?*

Anne-babanın en önemli vazifelerinden biri, kendi rızıklarına dikkat etmeleri gerektiği gibi çocuklarına da hoş ve helal rızık yedirmeleridir. Her şeyden önce bir Müslüman'ın, aile fertlerine haram ya da ŝüpheli bir şey yedirmeye hakkı yoktur. Bu itibarla, ana ve babalar olarak bakımıyla sorumlu bulunduğumuz çocuklarımıza ve diğerk aile fertlerine hoş ve helal nimetlerden yedirme mecburiyetindeyiz. "Günümüzde haramın ve belanın bulaşmadığı yer kalmamıştır" diyerek onlara haram veya ŝüpheli şeyler yediremeyiz. Zaman değişse, asır başkalaşsa ve herkes gayri meşrû yollarda bulunsa da biz yediremeyiz. Aslında, yanlış yollarla elde ettiğimiz kazanç da, o kazançla beslenen çocuklarımız da, cehennem zakkumu gibi bir gün mutlaka bizim başımızı ağrıtır, belki de bize kan kusturur. Evet! Kendimiz ve sorumlu olduğumuz kimselere helal rızıktan yedirmek çok önemlidir. Bundan dolayı asr-ı saâdetde (*Peygamberimiz ve sahabe döneminde*) kadın, kocasını evden uğurlarken: "Kocacığım! Allah'tan kork ve helal kazanç elde et! Zira biz dünyada açlığa sabredebiliriz; ama ahirette ateşe sab-

*"Kocacığım!*

*Allah'tan kork ve helal kazanç elde et! Zira biz dünyada açlığda sabredebiliriz; ama ahirette ateşe sabredebeyiz, ona tahammül gösteremeyiz."*

redemeyiz, ona tahammül gösteremeyiz.” dermiş. Eŝi içten dönünce de ona iki soru sorarmış:

1. Bugün Kur’ân’dan ne kadar âyet nazil oldu ve öğrendin?

2. Bugün Peygamber Efendimiz’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hadislerinden kaç tanesini ezberledin?

### *Annelere Hürmet Etmek Gerek*

Rüya tabir etme ilmi ile meşhur olmuş olan Muhammed b. Sirin hazretleri dinî emirlerde karşısına çıkan iki durumdan en güvenilir olanıyla amel ederdi.

*“Bugün Peygamber Efendimiz’in hadislerinden kaç tanesini ezberledin?”*

İbadet ve taatta eŝi menendi çok az bulunurdu. Bir gün yer, bir gün oruç tutardı. Gün gelir sabah kahvaltı yapar, akŝam bir şey yemez, sonra sahur yemeği yiyip yarınki günün orucunu böylece tutardı. Gece namazda hazin hazin ağlar, sineleri dağlardı.

Yanında ölümden bahsedildiği vakit kaskatı kesilir ve bütün azaları hareketsizleŝir, yerinde kalakalırdı. Allah'a müteveccih bulunuyordu.

Annesine çok hürmet gösterir, ona bir şey söylemesi gerektiği zaman, hürmetinden yüksek sesle konuşmaz iŝaretle anlaŝırdı. Bir gün birisi İbn-i Sîrîn'e uğramış, İbn-i Sirin'i annesinin yanında süklüm büklüm görmüŝtü. Ona: "Bir hastalığın mı var?" dedi. Orada bulunan diğer kimseler: "Hayır o, annesinin yanında hep böyle durur" dediler.

## *En Hayırlı Kadın*

Hız. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz; "Kadınların en hayırlısı, kocası ona baktığı zaman mesrûr olur, bir şey söylediğinde emrini yerine getirir. Nâmûsunda ve malında, kocasının hoşlanmayacağı bir harekette de bulunmaz." (Mansur Ali Nâsif, et-Tâc, II/283) buyurur.

Başka bir hadîs-i ŝerîflerinde: "Dünyânızdan bana üç şey sevdirdi; salihâ kadın, güzel koku ve gözümün nûru namaz." (Nesât) buyurmakla, kadına sevgi, saygı ve şefkat gösterilmesi gerektiğine dikkati çekmişlerdir.

"Dünyânın hepsi metâ, eşyâdır. Ve Dünyâ'nın en hayırlı varlığı ise sâlihâ kadındır." (İbn-i Mâce) hadîs-i ŝerîfi de, İslâm'ın kadına verdiği büyük kıymetin bir başka ifâdesidir.

Sâlihâ kadınların huzur ve sükûn kaynağı olduklarına işâretle Resûl-i Ekrem (s.a.s.) Efendimiz; "Cenâb-ı Hak her kime iyi bir eş nasîp etmişse, onun ayakta durmasına ve dînin yarısına yardım etmiştir. (Dîninin diğere) yarısını da kendi çalışarak muhâfaza etsin ve Allâh'tan korksun." (et-Tebrizî, Mişkâtü'l-Mesâbih, II/161) buyurmuşlardır.

Bu anlamda diğere bir hadîs-i ŝerîfte de şöyle buyrulur: "Dört şey kime verilmişse, ona dünya ve âhiretin hayrı verilmiş olur; ŝükreden kalb, Allâh'ı anan lisân, belâyaya sabreden beden, nâmûsunda ve kocasının malında hıyânet etmeyen kadın." (et-Tebrizî, Mişkâtü'l-Mesâbih, II/207)

## *Kadının Yeri Çok Önemlidir*

Kadın, incelik, letâfet ve hassâsiyette müstesna bir yere sahiptir. O, bu hususiyetleriyle ancak kendi tabiat ve fitratının

çerçevesinde kaldığı sürece yuvasına, dolayısıyla da kendi toplumuna yararlı olabilir. Bugüne kadar sınırsız bir şekilde kadın haklarını savunan insanların kadın adına ileri sürdükleri pek çok teklif, onu hoyratlaştırıcı, küçük düşürücü ve tabiat deformasyonuna uğraticı olmuştur. Oysaki kadın, varlık zincirinde çok önemli bir halkadır ve onun en ehemmiyetli yanı da kendi fitrat ve tabiatının sınırlarına saygılı kalmasındadır. (M. Fethullah Gülen, *Ölçü veya yoldaki ışıklar*, 71-72)

### *Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Evde Ne Yaptı?*

Sahabe ve ondan sonra gelen büyüklerimizden Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) evde ne yaptığını merak eden kimseler bu soruyu Hazreti Âişe'ye yöneltmişlerdir. Onun verdiği cevap, bize Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ne kadar sade bir yaşantı sürdüğünü bildirmektedir: "Herkes evinde ne yaparsa onu yapardı. Elbisesini yamar, ayakkabısını tamir eder, koyunlarını sağır, kendi işini kendi yapardı."

### *Eşler Birbirlerine Değer Vermeliler*

Eşlerin birbirlerine değer vermeleri hususunda her konuda olduğu gibi yine Efendimiz'in davranışlarına bakalım.

Efendimiz hanımlarının faziletlerini söyler, onları sevdiğini ifade eder, onları yolculuk esnasında bineğine alır, aynı kaptahanımlarıyla yıkanır, hanımının bineğine binmesinde yardımcı olur, hatta kendi dizine bastırarak onların binmesini sağlar, kendisine çıkan yemek davetine "hanım da olursa"

kaydıyla icabet eder, hanımlarından birinin kederlenip ağladığı zaman hemen gözyaşlarını elleriyle silerek teselli ederdi.

### *Eşler Arasında Mizah ve Ferahlatma*

Efendimizi daha iyi anlamak için onun ailesiyle olan latife ve mizahlarına da değinmek icap eder. Efendimiz bazen bebek oyuncakları münasebetiyle Hz. Aişe'ye latife yapardı. Bayramlarda bir kısım eğlenceleri Hz. Aişe'nin seyretmesine izin vermiş hatta yardımcı olmuştu. Akşamları yaptığı müşterek sohbetlerde hanımlarına neşeli ve aynı zamanda ibretli hikayeler ve kıssalar anlatır, bu aralarda şakalaşmalarda bulunurdu. Bir keresinde Hz. Aişe Efendimiz için bulamaç pişirmişti. Hz. Sevde validemiz de orada bulunuyordu. Hz. Aişe Hz. Sevde'ye bulamaçtan yemesini söylemiş, Sevde validemiz bundan çekinmiş, bunun üzerine Aişe validemiz "Yemezsen yüzünü bulayacağım" demiş, Sevde validemiz yememekte ısrar edince bulamaçtan alıp Sevde validemizin suratına bulamıştı. Bu manzarayı seyreden Efendimiz gülmüş ve elini Hz. Sevde'ye koyarak "Ne duruyorsun? Sen de onun yüzüne sür" demiştir. Bunun üzerine Sevde annemiz de Hz. Aişe'ye sürmüştür. Efendimiz buna da gülmüştür. Efendimiz bazen sözlü şakalar da yapmıştır. Bir keresinde Aişe validemiz, kendi yanından ayrılınca Efendimiz hakkında hanımlarının yanına mı gitti diye vesveseye düştüğünde Efendimiz'i aramış ve eli Efendimiz'in saçlarına girmiştir. Durumu anlayan Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): "Sana yine Şeytan'ın gelmiş olmalı" demiştir. (*Nesâi, İşretü'n-Nisâ, 4*)

## *Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ev İşlerinde Hanımlarına Yardım Ederdi*

Bazı rivayetler, Efendimiz'in evdeki bazı işlerde hanımlarına yardımcı olduğunu göstermektedir. Hz. Aişe evde Efendimiz'in ne yaptığı sorusuna: "Ailenin hizmetinde olur, namaz başlayınca çıkardı..." şeklinde cevap vermiştir. Bu işlerin neler olduğuna da başka bir keresinde yine Aişe validemiz, "ayakkabı tamiri, elbise yamaması, dikiş, elbise temizliği, ve siz erkeklerin evde yaptığı her çeşit iş" şeklinde açıklıyordu. (Buhari, Ezan, 4; Tirmizi, Kıyamet, 46; Müsned, 6/106) Bazı rivayetlerde "kendisinin yemek yaptığı" da rivayet edilmektedir. (Tirmizi, Şemail-i Muhammediye, 181; el-Hâkim, el-Müstedrek, 4/110)

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) hanımlarına ismi ile hitap ederdi.

Efendimiz hanımlarına hoşlanmayacakları lakaplarla hitap etmezdi. Normal isimleri ne ise "Ey Aişe, Ey Zeynep" şeklinde onunla hitap ederdi. Efendimiz eve giren ve çıkanları da kontrol altında bulundururdu. Eve giren muhannes (cinsiyeti belirsiz) bazı kimselerin Ümmü Seleme validemizin oğlan kardeşine hitaben ona bir kızı göstermek ile alakalı uygunsuz sözleri üzerine onların bir daha eve girmemelerini istemiştir. (İbn Hacer, Metalibü'l-Âliye, 11/247-249)

## *Allah Resûlü Hanımlarına Hiç Kötü Davranmamıştı*

Resûl-i Ekrem Efendimiz, kendini görüp dinleme bahtıyarlığına eren arkadaşlarına, yani ashâb-ı kirama yaptığı konuşmaların birinde, kadına kötü davranmanın çirkinliği konusunu ele almış ve bunun yanlış bir uygulama olduğunu söylemiştir. Acaba bu konuda Efendimiz'in uygulaması nasıldı?

Bunun cevabını Hz. Âişe validemizden alalım: Hz. Âişe, Resûlullah'ın, hayatı boyunca hiçbir kimseye kötü davranmadığını, hiçbir hanımına kötü söz söylemediğini, hatta hiçbir şeye eliyle vurmadiğını söylemektedir. Kadına kötü davranmak bir yana, kocasının ona küsmesini bile doğru bulmayan Efendimiz, "Bir kimse hanımına kin beslemesin. Onun bir huyunu beğenmezse bir başka huyunu beğenir." (*Müslim, Radâ', 63*) demiştir. Aile hayatının devamını ve yuvanın huzurunu sağlayan kadına büyük değer veren Efendimiz, kötü davrandığı kadınlara aynı yatakta bulunacak bir kimsenin, hayatını ve yastığını kendisiyle paylaŝan hanımına kötü davranmasındaki mantıksızlığı, son derece tutarlı ve çarpıcı bir üslûpla gözler önüne sermektedir.

*Hem Eşimizi İhmal Etmeyelim  
Hem de İşimizi!*

Herkes, "hem iŝyerine, hem de ailesine ayıracağı vakti mutlaka belirlemelidir. Daha işin başında iyi bir mesai tanzimi ile bu meseleyi çok rahatlıkla halledebilmek mümkündür. Memuriyet hayatını, iş stresini vb. eve taşıyıp orayı bir kaos ortamı haline getirmek; eviyle alakalı meseleleri de iŝyerine taşıyıp vakitini bu şekilde israf etmek, meseleyi çözme yerine, huzursuzluğun ve verimsizliğin daha da artmasına sebep olacaktır. Bu iki şeyi baştan iyi ayarlayıp dengede götürmek çok önemlidir.

*"Bir kimse hanımına kin beslemesin. Onun bir huyunu beğenmezse bir başka huyunu beğenir." (Müslim, Radâ', 63)*



Diğer bir husus da, mesela; aileye ayrılan zaman içerisinde bir geziye çıkılacak ve akraba ziyaretine gidilecekse, aile fertleriyle beraber gitme; ve bu şekilde geirililen zamanın onlar için ayrıldığını hissettirme; eve alınacak ihtiyaçları alıp sunarken bir hediye şeklinde takdim etme; hatta sabah evden ayrılırken, "sizi çok özleyeceğim" esprisiyle dönüp tekrar tekrar geriye bakma; bütün bunlar bir vefanın ifadesi olacak ve bu şekilde eve geliş gidiŝler, her zaman beklenir bir hal olacaktır.

işin başka bir yönü de, çoğu zaman olmasa bile bazen iş icabı günlerce ailelerden ayrı kalınabilecektir. Bu durumda da endişe ve kuŝkulara meydan bırakmamak için arada telefonla aile, eş–dostlarının aranıp hal hatır sorulması fevkalde önemlidir. Onları böyle memnun etmek Allah'ı (*celle cellulh*) da memnun etmek olacaktır. Evden ayrılırken deta hüzünle ayrılmak ve dönüŝlerinde de bir vuslat yaşamak çok önemlidir. Böyle yapanların yuvaları her zaman huzurla tüter durur ve bu yuvalar deta birer cennet köŝesidir. Sonuç olarak; iyi bir mesai tanzimi ile hareket eder ve herkese ayırdığımız vakti yerli yerince kullanırsak hem ailemize, hem akrabamıza hem de iŝyerimize karşı vazife ve sorumluluklarımızı rahatlıkla yerine getirilebiliriz." (M. Fethullah Gülen, Fasıldan Fasıla/4)

### *Yuvamıza Sahip Olalım Ama Yuvaaperest Olmayalım*

Yuva insanın zaruri bir ihtiyacıdır. O yuvada eş, olmazsa olmaz hayat arkadaŝıdır. Ahirete giden yolda yol arkadaŝımızdır bizim o. Bazen biz yolda yürürken kubbedeki taŝlar gibi kol-kolla, omuz-omuza dayanırız. Ama yuvaperest olmamalıyız. Yuva-ya bağlı olmalı ama Allah yolunda koŝturmamak gerektiğinde yu-

vaya bağımlılık gösterip Allah'ın hukukunu görmezlikten gelmemeli mümin. Aksi taktirde Allah yolunda istenilen performansı insan ortaya koyamaz. Bu manada bir bağımlılık aslında ruh yapısındaki zaafın ifadesidir ve bir boşluktur. İnsan eşinin de, ane babasının da hukukuna riayet etmelidir. Müslüman hem Allah'ın kuludur, O'nun emir ve yasakları haricinde hiçbir kayıtle mukayyet değildir. Hem de bir ailesi varsa onlarla ilgilenmeli ve onları hoş etmelidir. Bunlar bizim genel kültürümüzün göstergeleridir.

Namuslu, terbiyeli ve yuvasına bağlı fertlerin bulunduğu ev, Cennet köşelerinden bir köşedir ve orada duyulan seslerin, solukların cennette duyulacak nağmelerden ve Kevser çağılısından farkı yoktur.

### *Evlatperest Ne Demek?*

Evlatperest, Allah'ın kendisine yüklediği O'nu her yerde ve herkese anlatma vazifesini ihmal edecek derecede çoluk çocuşuna gereğinden fazla ehemmiyet verip zaman ayıran, çoluk çocuğun bir imtihan unsuru olduğunu unutan tembel insandır.

Evlatzede ise Allah'ın kendisine ihsan ettiği kurret-i ayn (göz nuru) evlatlarının değerini bilmeyip, onları dinimizin öngördüğü şekilde terbiye etmeye yanaşmayan, onlara gerektiği kadar vakit ayırıp bakım, görüm ve terbiyesiyle ilgilenmeyen (hatta Allah yolunda koşturduğu hizmeti buna mazeret sayan) tembel insandır.

Mükemmel Anne-baba: Allah'ın kendisine nasip ettiği evlat nimetinin değerini bilip onlara özel vakit ayırıp eğitim, bakım ve görümüyle ilgilenen, bu arada onların birer imtihan ve-

silesi olduğunu unutmuyup vicdanının sesini dinleyen, evlatlarının kendisini Allah'a çağırılmaktan, hizmet etmekten ve dinini yaşamaktan alıkoymadığı müstesna iki varlık...

Unutmamalı, "Hayru'l-umûri evsatuhê": İşlerin en hayırlısı orta dozda olanıdır. Hem vazifeyi hem de evlatları ve eşleri ihmal etmeden ikisini beraber başarı ile götürmeyi başarabilmiş anne ve babalara ne mutlu.

*"Herhangi biriniz canı ve malı emniyette, vücudu sıhhatte, bir de günlük yiyeceği elinde olarak sabahı ederse bütün dünya kendine verilmiş demektir."*

### *En Mutlu İnsan!*

Aile geçiminde önemli olan, ağız tadı ve gönül huzurudur ve huzura giden yol da budur. Sevgili Peygamberimiz, "Herhangi biriniz canı ve malı emniyette, vücudu sıhhatte, bir de günlük yiyeceği elinde olarak sabahı ederse bütün dünya kendine verilmiş demektir." buyururken işte buna işaret etmiştir.

Çoluk çocuğumuz yanı başımızda, huzur ve güvenliğimiz yerinde, karnımız tok ve sırtımız pek ise kendimizi dünyanın en

mutlu insanı olarak görmeyi alışkanlık haline getirmeye bakmalıyız. Yukarıda zikredilen hadis, kurtuluş ve mutluluğun ilk şartı olarak Müslümanlığı, sonra yetecek kadar helal rızka sahip bulunmayı ve daha sonra da kanaatkârlığı göstermektedir. Belki Müslümanız ve mutluyuz. Ama bunların tamamlayıcısı olan kanaate sahip miyiz? Allah'ın bizim için takdir ve tayin ettiği yaşama tarzına razı mıyız? İşin temeli budur. Çünkü mutluluğumuz bununla tamamlanmış olacaktır.

## *Her Yuva Ayrı Bir Dünyadır*

En baştan sağlam esaslar üzerine kurulmuş ve maddî manevî saâdetin dalgalanıp durduğu bir yuva, milletçe var olmanın en sağlam temel taşıdır. Herkesin yuvası küçük bir dünyadır. Burada mutluluğu yakalayan bir insan geleceğe emin adımlarla yürüyecek ve hayatın her karesinde huzur ve saâdeti yudumlayacaktır. Yuvada huzuru ve mutluluğu yakalamanın iki temel şartı vardır: Bunlardan bir tanesi aile fertlerinin her birinin birbirlerine karşı samimi, ciddi ve fedakâr bir şekilde saygı göstermesidir. İkincisi ise aile fertleri arasında şefkat yörüngeli merhamet hissini ön planda olmasıdır.

### *Peygamber Evine Benzeyen Ev*

Gönüller sultanı Mevlâna Hazretleri bir gün hizmetçisine, "Bugün evimizde yiyip içecek bir şey var mı?" diye sormuştu. Hizmetçisi de "Hayır hiçbir şey kalmadı." diye cevap verince sevince gark olup ellerini Yüce Dergah'a açarak şöyle demiştir: "Allah'ım! Sana şükürler olsun ki, evimiz bugün Peygamber (sallâhu aleyhi ve sellem) evine benziyor."

“ ... Allah'ım!

*Sana şükürler olsun ki, evimiz bugün Peygamber (sallâhu aleyhi ve sellem) evine benziyor.”*

## *Cennet Köşesi Yuvalar*

Mutluluk, öncelikle fertte filizlenir, ailede küçük bir sosyal bütünleşmeye ulaşır ve nihayet toplumun bütün kesimlerine hükmedecek hâle gelir. Böylece değerli bireylerden oluşan ailelerin kurdukları yuvalar cennet kö-

ŝelerini hatırlatır. Bu saâdet ocaklarında, anne baba ve evlat olma, doğumla başlamadığı gibi, ölümlle de bitmez...

### *Mutlu Olmak İçin...*

Mutlu olmak için ev, araba vb. şeylere gerek yok. Mutluluk yanıbaşımızda... Bir düşünün çocukluğumuzu. Babamız 1 kilo portakal getirdiğinde nasıl mutlu oluyorduk. Bir kaçının kabuğunu da büyük bir keyifle sobanın üstüne koyardı babamız. Mutlu olmak için bahaneler üretmezdik. Mutlu olabiliyorduk. Ya şu an nasılız? Poŝetler dolusu alışveriş hayatımıza 1 kg. portakalın verdiğı o eski mutluluğı vermiyorsa bizde bir problem var demektir.

Eski bakkallar bizden biriydi. Şimdi muhatabımız digital fiyat bildirgeleri, kasiyerler, alışveriş arabaları ve kredi kartları. Evvelden "Bereket versin!" vardı. Şimdi ise onun yerini "Kredi kartı limitiniz dolmuş" aldı. Her şey bizim içimizde. Mutluluk da sıkıntı da... Onu ortaya çıkarmak önemli olan!..

### *Yuva Nasıl Bozulur?*

Birbirinin mahremiyetine girmiş, birbirine gönül vermiş, dert, sıkıntı ve zorluklara birlikte göğüs germiş eşlerin karşılıklı anlayış havasına girmesi ve birbirini hoş görmesi icap eder. Bir insanın hanımına kötü davranması, dış âlemin gürültülerinden kaçarak huzur ve sükûnetine sığındığı mutluluk yuvasını kendi eliyle bozup dağıtması demektir. Bu konuda eşlerin birbirlerine karşı çok dikkatli davranmaları gerekmektedir.

Asr-ı Saâdet'ten yani Peygamber Efendimiz'in yaşadığı o kutlu devirden alacağımız bir örnekle bu konuya açıklık getir-

meye çalışalım: Reslullah Efendimiz erkeklerin eŝlerini dmelerini yasaklamıŝtı. Bir gün Hazreti Ömer, Peygamberimiz'in huzuruna gelerek kadınların iyice ŝımarđıklarını, kocalarını dinlemez olduklarını söyledi. O zaman Allah'ın Resl erkeklerin eŝlerine karşı daha ciddi tavır takınabileceklerini belirtti. Birkaç gün sonra kadınlar Reslullah'ın hanımlarına gelerek kocalarını ŝikyete baŝladılar. Bunun zerine sevgili Peygamberimiz (*sallallhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Birçok kadın Muhammed ailesine gelerek kocalarını ŝikyet ediyorlar. Kadınlarını zen o kimseler sizin hayrınız değildir."

Ne var ki, ister erkek ister kadın, insanoğlu iki u arasındaki orta yolu kolay kolay bulamamaktadır. Bu dengeyi yakalayabilmek için insanın çok hassas olması gerekmektedir. Çünkü bu iş doğrudan doğruya insan hayatını ilgilendirmektedir.

### *İyiliği Başa Kakmayalım!*

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde, "Allah üç kişinin ne farz ne de nafil ibdetlerini kabul eder. Birisi ana babaya asi olan, diğer iyiliği başa kakan, bir diğer ise kadere yalanlayandır." buyuruyor. Reslullah bir diğer hadiste ise, "Cennetin kokusu tam beş yüz yıllık mesafeden duyulur. Yaptığı amelleri başa kakan, ana ve babaya asi olan ve Allah'ın yasak ettiği ŝarab içmeye devam eden, bu kokuyu duymaz." demektedir.

Allah Resl cennet nimetlerini tadamayacak dört kiŝiyi sayarken yine ana babasına si olanları zikretmektedir. Ebu Hureyre'nin naklettiği hadiste şöyle denilmektedir: "Dört kiŝiyi cennete koymaması ve onlara cennet nimetlerini tattırması, Allah'ın üzerine haktır. Birisi Allah'ın yasak ettiği ŝarabı

içmeye devam edenler, ikincisi faiz yiyenler, üçüncüsü haksız yere yetim malı yiyenler, dördüncüsü ana babaya âsi olanlar.”

### *Vazife Uğruna Ana–Babayı İhmal Etmek Doğru mu?*

Hiçbir mü'minin, vazife icabı yoğun çalışma tempoları nedeniyle de olsa, anne babasını, ailesini, çoluk çocuğunu ihmal etmesi kat'iyen doğru değildir. Allah Resûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), yiyip içmeden kendilerini gece–gündüz ibâdete veren ve bu arada ailelerini ihmal eden arkadaşlarına, “Nefsinizin sizin üzerinizde hakkı var, ailenizin sizin üzerinizde hakkı var, Allah'ın sizin üzerinizde hakkı var; her hak sahibine haklarını veriniz.” buyurmuştur. Biz bunu biraz daha genişleterek şöyle de diyebiliriz; çalıştığımız müessesenin bizim üzerimizde hakkı var; anne baba, eş dost, çoluk çocuğumuzun üzerimizde hakkı var; komşumuzun bizim üzerimizde hakkı var; ve bütün bunlar, ihmal edilecek haklar değildir. O halde her hak sahibine hakkını vermemiz gerekir.

### *Önce Kendi Huyumuzu Güzelleştirelim*

Eşinin güzel huylu olmasını isteyenin, önce kendisi güzel huylu olmalıdır. Dinimizin emir ve yasaklarına riayet eden, hanımı ile de iyi geçinir.

Fudayl b. İyaz Hazretleri, bu konuda şöyle buyurmuştur: “Dine uygun olmayan bir iş yaptığımı, hanımımın huysuzluğundan anlardım. Hemen o işime tövbe ettiğim zaman, hanımımın huysuzluğu da giderdi. Böylece tövbemin kabul edildiğini de anlardım.”

Başka bir misal: Hanımı, Ali el-Havvas Hazretleri'ne küsmüŝtü. Hanımı, kocasına muhalefet etmek için ayrı sürahi ve ayrı bardak kullanıyordu. Ali el-Havvâs Hazretleri, bir gün yanlışlıkla hanımının testisinden su içince, hanımı hemen testi-yi kırmıŝtı. Hazret, "Testiyi niçin kırdın?" bile dememiş, hiç-bir şey olmamıŝ gibi davranmıŝtı. Bu davranış da eşlerin bir-birlerine takınması gereken tavrı anlatması açısından çok mühimdir.

Osman el-Hattâb Hazretleri'nin komşusu olan Nureddin Efendi anlatıyor: "Bir gece dışarı ıktım. Eski bir hasıra sarılı birinin dıŝarıda yattığını görüp 'Sen kimsin, burada niçin yatıyorsun?' deyince: 'Komşu! Ben Osman el-Hattâb'ım. Oğlumun annesi, beni evden kovduğu için sokağa çıktım, onun kızgınlığı gidinceye kadar burada yatmaya karar verdim.' dedi." Belki bu kadarı da fazla diyebilirsiniz. Ama önemli olan bu hayat tablolarından ibretler alabilmektir. Eşler arasında pek çok tartıŝma geçebilir. Bir huyu hoşumuza gitmeyen eŝimizin hoşumuza giden diğer bir davranıŝından razı olmamız gerektiği, bizzat Peygamberimiz tarafından haber verilmiştir. Öyleyse münakaŝadan uzak durmaya çalıŝmalıyız. Haklı olduğumuzu ispata kalkıŝmamalıyız!

### *Muhabbetin Doğunu İyi Ayarlayalım!*

Cenab-ı Hak bize bir ocuk ihsan edince, Kur'ân'ın bir ayetinde de ifade edildiği gibi bütün kalbimizle ve sınırsız bir muhabbetle ona yönelerek hâŝâ ve kellâ Allah'ı (c.c.) sevmek ölçüsünde bir alaka aşırılığına girmemeliyiz. Allah (c.c.), nazarında bu, bir nevi şirk (O'na ortak koşma) sayılabilir. Evet, doğrudan doğruya evlat sevgisine dip dalıp, Allah'ı (c.c.)



unutmanın bir şirk olduğu ŝüpheşizdir. Ayrıca, bir yönüyle çocuğa karşı sizi böyle hesapsız hareketlere sevk edecek derecede bir sevgi de zararlıdır. İşte Allah (c.c.) katında yasak olan sevgi de bu olsa gerek. Allah'a (c.c.) karşı göstereceğiniz muhabbeti, herhangi bir fâniye yönlendirdiğinizde o sevgi bazen gayretullaha dokunabilir.

"Evet şu hususlardan ötürü sevgide i'tidal çok önemlidir.

1. Gönüllerin sultanı Allah'tır (c.c.). Gönülde O'nun muhabbetinin yerini hiçbir muhabbet almamalıdır.

2. Kat'iyen bilmeliyiz ki, bu yavru, Allah'ın (c.c.) bize bir emanetidir. Bizim o yavruya duyduğumuz sevgi ve alaka, o emanetin bakım ve görümü için verilmiş bir avans ve bir teşvik primidir. Evet, sizin o yavruya karşı sevginiz, sadece Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın (c.c.) bir hediyesidir ve Allah'ın (c.c.) size verdiği o emanete kusursuz bakmanız için verilmiştir."

### *Onun Huyu Kötü İse Benimkisi Güzeldir*

Büyük veli ŝakîk-i Belhî'nin hanımı çok huysuzmuş. Onu seven dostları bir gün dayanamamışlar:

–Efendi hazretleri! Hanımınızın huysuzluğunu biliyoruz. Size çok eziyet çektirdiği için de üzülüyoruz. Onu niçin boşamıyorsunuz, diye sormuşlar. ŝakîk de:

–Onun huyu kötü ise benimki güzeldir. Boşanacak olursam, ben de onun gibi yapmış olurum. Kalkıp da onu boşayacak olsam, benden sonra zavallıyı kimse almaz diye korkuyorum, demiş.

Hepimiz de biliyoruz ki, böylesi insanlara çok az rastlanır. Onlar çeşitli cefalara, sıkıntılara katlanmayı Allah'a ulaşmanın bir yolu diye bilen büyük insanlardır. İnsanların çoğu ise bu-

nun aksine hareket eder. Sıkıntılara, huysuzluklara katlanamazlar. Gördükleri hakaretin acısını çıkarmaya kalkarlar. Oysa Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadislerinde şöyle buyurmaktadır: “Koca, hanımının bir hareketinden dolayı hemen kızıp kükremesin! Hanımından razı olduğu başka bir hareket ve davranışını aklına getirip onunla teselli olsun.” (*Müslim, Radâ’, 63*) Bu düstur hepimize örnek olmalı ve mü’min olan insanlar olarak, pek çok ortak yanımız ve hoşlandığımız davranışlarımız olduğunu hatırlamalı, gördüğümüz ters hareketlere karşı da sabır göstermeliyiz.

### *Misafir, Ev Sahibinin Günahlarının Affına Sebeptir*

Misafir ağırlamak, millet olarak bizlerin hem dinî hem de millî bir vazifesidir. Dinimiz, misafire ikram etme mevzuu üzerinde ısrarla durmuştur. Milletimizin misafirperverliği de zaten dillere destandır. Misafiri ağırlamakla alakalı dikkat edilmesi gereken birtakım hususlar vardır. Şimdi bunların neler olduğunu ifade etmeye çalışalım:

1. Misafir gelince rızığımız azalır sanılmamalıdır! Bu, şeytanî bir düşüncedir. Şeytan, insanı hayır yolunda bir tasarrufta bulundurmuyup fakirlikle korkutur, cimriliği ve hayra harcamamayı telkin eder. Sadaka vermekle insanın fakirleşmesi söz konusu olmadığı gibi, misafire yedirmekle de eli daralmaz. Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), yemin ederek, “Sadaka vermekle mal azalmaz.” buyurmuştur.

2. Misafir bereket getirir. Unutulmamalıdır ki misafir rızkı ile gelir ve ev halkının günâhlarının affına sebep olur. Allah, misafire yapılan ikram ve hürmetin bir semeresi olarak ev sahibine bolluk ve bereket verir.

3. Misafiri Hak Teâlâ'nın bir hediyesi olarak değerlendirmeli. Nasıl ki hediyeye hediye ile mukabele etmek esastır, biz de Cenâb-ı Hak'tan gelen bu aziz hediyeye karşılık misafirlerimize ikram etmeliyiz. Zira Nebiler Serveri, "Allah'a ve kıyâmete inanan, misafirine ikram etsin!" (Buhari, Edeb, 31, 85) buyurmuştur. Misafire ikram etmek demek, ona bir şeyler yedirip içirmenin dışında güller yüzlü ve tatlı dilli olmak demektir. Misafire ikram etmenin çok sevâp olması açısından onu nîmet kabul etmeli ve ganimet olarak bilmelidir. Allah hayır murad ettiğine hediye olarak misafir gönderir. Her nimetin bir külfet karşılığı olduğunu unutmamalıyız. Külfetsiz nimet olmaz. Misafirin sıkıntısı olabilir. Yüksünmeden, yumuşaklıkla ve lütufla ona hizmet etmek gerekir!

*Nebiler Serveri,*  
*"Allah'a ve kıyâmete*  
*inanan, misafirine ik-*  
*ram etsin!" (Buhari, Edeb,*  
*31, 85) buyurmuştur.*

4. Her zaman misafir gelmesi arzu edilmelidir. Peygamberimiz bir hadiste misafir istemeyende hayır olmadığını bildirmiştir. Misafir gelmezse üzülmelidir. Bir

hadis-i şeriflerinde Efendimiz (sallâllâhu aleyhi ve sellem), misafir girmeyen eve, meleklerin de girmeyeceğini ve misafirle yenilen yemekten sorgu-suâl olunmayacağını bildirmiştir.

5. Bizi çok fazla bedenî ve malî zahmete sokacak külfetlere girmemeli, hazırda ne varsa misafire onu vermeli, çeşitli ve pahalı yemekler hazırlama sûretiyle sıkıntıya düşmemelidir. Allahu Teâlâ, külfete girenleri sevmez. Zaten bu durumdan misafir de rahatsız olur. Misafirini üzen Allah'ı üzmüş olur. Hz. Ali, "Arkadaşın en kö-

tüsü, külfete giren, kendisinin idare edilmesine seni mecbur kılan, seni özür dileyici işlere itendir.” buyurarak zahmetli ve sıkıntılı işlere girmenin zararına dikkat çekmiştir. Başka bir keresinde de yine o, yemeğe davet edilince, “Üç şartla kabul ederim. Bir şey almak için çarşıya gitmeyeceksiniz. Evinizde olanı da esirgemeyeceksiniz. Benim yüzümden çoluk çocuğunuzu da aç bırakmayacaksınız.” buyurmuştu.

6. Misafire ikram ederken, herhangi bir menfaat düşünülmemeli, sırf Allah rızası için hizmet ve ikram edilmelidir. Hatta bırakın ondan bir menfaat beklemeyi İbn Asâkir’de geçen bir hadiste, garip ve yatacak yer bulamayan bir misafire yardım edip yemek yedirmenin Müslümanlar üzerine bir borç olduğu bildirilmektedir.

7. Misafirden hizmet beklenmemelidir. Zira misafirden hizmet beklemek, kötü bir ahlâkın göstergesidir.

8. Dinî inancı, siyasî görüşü farklı olsa da misafiri üzecek sözler söylenmemelidir. Bu konuyu açma adına şu kıssa kayda değerdir: “İbrahim (aleyhisselâm), kendisine misafir olarak gelen Mecusî’ye ikramda bulunmak üzere ondan Müslüman olmasını istemiş, Mecusî de bu duruma darılıp gitmişti. Allahu Teâlâ, Hz. İbrahim’e, “Misafir etmek için niçin onun dinini değiştirmesini şart koştun! O beni tanımadığı halde, ben yetmiş yıldır onun

*Hz. Ali, “Arkadapýn en kötüsü, külfete giren, kendisinin idare edilmesine seni mecbur kılan, seni özür dileyici işlere itendir.” derdi.*

rızkını veriyorum.” buyurunca Hz. İbrahim, koşup Mecusî'yi bulmuş, “Bana misafir ol!” diye ricada bulunmuştu. Mecusî bu duruma hayret etmiş, Hz. İbrahim ona olayı anlatınca da, “Demek ki Allah bana karşılıksız nimet veriyor. O hâlde bana dini öğret de Müslüman olayım.” demişti. Onun daha sonra Müslüman olduğu bildirilmiştir.

9. İçinde misafir ağırlanan evde manevî bir atmosfer meydana gelir. Melekler âdeta rahmet kanatlarını indirirler. Hz. Ömer, misafirine bizzat kendisi hizmet ederdi. Bir defasında hizmet edenler mevcut iken niçin kendisinin hizmet ettiği sorulduğunda, “İçinde misafir bulunan evde, melekler ayakta durur.” hadis-i şerifini nakledip “Melekler ayakta dururken oturmaktan hayâ ederim.” buyurmuştu.

10. Misafire yemek yemesi için üçten fazla teklifte bulunulmamalı. Hele “Allah aşkına ye!” diye kesinlikle zorlanmamalı. Çünkü böyle zorlamalar misafiri gücendirebilir.

11. Misafirlerin geliş saati önceden ayarlanmalı, geldiklerinde yemek için bekletilmemelidir. Çünkü misafirleri bekletmek doğru bir davranış değildir. Davetlilerin çoğunluğu gelmişse, bir iki kişi beklenilmeden yemeğe başlanabilir. Gelmeyen fakir veya kalbi kırılacak birisi ise onun beklenmesinde fayda vardır.

12. Eğer mümkünse sofraya et ve tatlı gibi değerli yiyecekler de getirilmelidir. Çünkü yemeklerin iyisini yedirmek, Allah Teâlâ'nın rızasını kazandırır. Yemekte su da bulundurulmalıdır. Hadislerde övülen sirke ve yeşilliklerin sofrada bulunması da iyidir. Yemeklerin iyisini önce getirmek gerekir. Arzu edenler bunlardan çokça yer. Diğer yemeklere lüzum kalmaz. Halbuki çok yemek isteyenler daha çok yiyebilmek için,

önce diğerlerinin sonra da nefis yemeklerin sofraya konmasıyla lüzumundan fazla yemek yemiş olurlar. En iyisi bütün yemekleri ortaya koymalı, herkes arzu ettiğini yiyebilmelidir. Evde bulunan şeyleri bolca ikram etmeli, misafire verilen çok yemeği israf saymamalıdır. Allah için olan şey, çok olsa da israf olmaz. Çünkü "İsrafta hayır olmadığı gibi hayırda da (hayır yolda da, hayır uğrunda da) israf olmaz." (Bediüzzaman, Lem'alar, 19. Lem'a, s. 660, İmam-ı Azam'dan nakille)

13. Misafir uğurlanırken, "Memnûn ettiniz, şeref verdiniz, her zaman bekleriz." gibi güzel sözler söylenip, misafir dış kapıya kadar uğurlanmalıdır. Günümüzdeki apartman dairelerinde bulunan merdiven ışıklarını misafirlerimizin kapıdan çıktığından emin olana kadar açık tutmalı, kapı otomatığından dış kapılarını da açmalıyız. Bu tür ince ayrıntılar muhabbeti ilerletme ve misafirlerin duâsını alma adına önemli birer vesiledirler. Hadis-i şeriflerde, misafirin duâsının makbul olduğu bildirilmiştir. Hatta misafir kaç adım geçirilirse o kadar kapının cennetten açılıp cehennemden kapanacağına dair bir rivâyet bile vardır.

*"İsrafta hayır  
olmadığı gibi hayırda  
da (hayır yolda da,  
hayır uğrunda da) is-  
raf olmaz."*

### Eşsiz Misafirperverlik

Osmanlı askeri teşkilatını Avrupa'ya tanıtmış olmakla meşhur Comte de Marsigli, Türk toplumunun misafirperverliği ile alakalı olarak şöyle demiştir: "Türkler hiçbir

din farkı gözetmeksizin bütün yabancılara karşı son derece misafirperverdirler. Ana yollar civarındaki köylerde oturanlardan hali vakti yerinde olanlar öğleden evvel ve akşamüstü gezintiye çıkıp yolcu bulmaya çalışırlar. Eğer bulacak olurlarsa evlerine davet ederler ve hatta çok defa misafirin hangi evde ağırLANACAğını tayin ederken kavgaya bile tutuŝurlar."

### *Herkesin Görevi*

Güzel ahlâkıyla insanları kendinden hoşnut etmeye çalışmak, bütün Müslümanların görevidir. Bir insanın 'ne iyi insan' dedirtebilecek derecede diğer insanlara faydalı olması çok önemlidir. Sahabeden sonra gelen büyüklerden olan Hârice oğlu Esmâ –evet yanlış okumadınız Esmâ– kızını gelin ederken ona bazı öğütlerde bulunur ve der ki: "Kızım sen kocana itaatkâr ol ki, ona kendini sevdiresin."

Bu zatın güzel ŝiirleri de vardır. Bu ŝiirlerinden birinde hanımına şöyle der: "Benim sana iyi davranmama yardımcı ol ki, tükenmeyen sevgimi kazanasın. Öfkelendiğim zaman sakın bana bir şey söyleme, karşılık verme! Benim iç dünyamda neler olup bittiğini bilmediğin için ikide bir, 'defe fiske vurur gibi' bana dokunup da bağırtma! Çok ŝikâyet etme! Aksi halde sana olan sevgimi yok eder, kalbimi kırar ve kendinden uzaklaŝtırırısın; çünkü bir kalpte sevgi ile eziyet bir araya gelirse orada sevgi yaŝayamaz." Bir erkek ne kadar huysuz olursa olsun, hanımı görevine dikkat eder ve eşinin huyuna göre davranırsa aralarındaki anlaşmazlık ve soğukluklar en aza iner.

## *Zaman Çok Değerlidir*

Hayatta başarılı olmuş bütün insanlar gibi bugünün işini yarına bırakma hastalığına karşı savaş aç! Bugünün değerini anlamadan yarını bekleyen insanlar, dünün geçtiğini ve yarının belki de hiç gelmeyeceğini düşünemiyorlar. Onun için hayatın her anının hakkını vererek dolu dolu yaşa! Ve doğumunla birlikte ölmeye başladığını aklından çıkarma!

## *“İrmakta da Olsa İsrâf Olur”*

İsrâf bir şükürsüzlüktür. Darlık çekme, israf dramının acı sonucudur. İsrâfı önlemek bir eğitim meselesidir. Hz. Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ırmakta abdest alan bir sahabiye suyu israf etmekte olduğunu söyler. Sahabi de, “Ey Allah’ın Resûlü! İrmakta abdest alırken de su israfı olur mu?” diye sorar. Sevgili Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de “Evet! İrmakta da olsa israf olur.” buyurur. İrmakta su bitmez, doğru. Fakat Efendimiz’in metodu o alışkanlığı ve huyu önlemekte, sorunu temelden çözümlenmektedir. İsrâf, kalpteki yardım duygusunu da öldürür. İsrâfın bir sonucu da kanaatsizliktir. Kanaatsizlik ise çalışma arzusunu kırar, insanı tembelliğe atar. İsrâf, değer bilmemekten doğar. Bir bardak suyun değeri hissedildiği an bütün damlayan musluklar durur.

## *Yemekteki Bereketi Bulmak İçin İsrâfı Terk Edelim!*

Yemek yerken “bereket”i aramamızı isteyen Resûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bereketin, yemeğin başında mı, ortasında mı, sonunda mı olacağı sorusuna hikmet dolu bir cevap verir. Hani bazen tabaklarda bırakılan ve çoğu zaman keyfi



olarak bırakılan bir miktar yemek olur ya; belki bereket ondadır. Bereketle israfın kesiŐtiđi bu noktada bereketi kazanabilmek için öncelikle israfı terk etmek gerekmektedir.

### *Yemekte Ölçü Ne Olmalı?*

Yemenin bir kararı olmalıdır. Bugün birçok hastalığın temelinde şişmanlık gelmekte ve şişmanlık da (obezite) bir hastalık olarak kabul edilmektedir. Şişmanlık kendisinin bir hastalık olmasının ötesinde birçok hastalığı da beraberinde getirmektedir. Günümüzde ölüm oranı en yüksek olan kalp ve damar hastalıklarının başlıca sebebi şişmanlıktır. Bedensel zararlarının yanı sıra özellikle şişman gençlerin içine düştükleri psikolojik sıkıntılar da göz ardı edilmemelidir.

### *Allah'a İnananlar İyi Komşu Olmalıdır*

Allah Resûlü komşuluk ilişkilerine çok önem veren ve bunu neredeyse Allah'a imanın bir şartı haline getiren hadislerinde mü'minleri Şu Şekilde uyarıyor: "Her kim Allah'a iman ediyor ve ahiret gününe inanıyorsa komşusuna ikram etsin ve yine her kim Allah'a iman ediyor ve ahirete inanıyorsa misafirine ikram etsin ve yine her kim Allah'a iman ediyor ve ahirete inanıyorsa hayır söylesin veya sükut etsin." (Buhari, Edeb, 31, 85)

Peygamber Efendimiz, bir keresinde de üç kere, "Allah'a yemin olsun ki iman etmiş olmaz." buyurmuştur. Bunun üzerine sahabe-i kiram; "Kim o, ya Resûlallah?" diye sorarlar. O da buyurdu ki: "Zulmünden, Şerrinden emin olunmayan komşu." Özellikle Şerrinden emin olunmayan komşuya dikkat çeken Efendimiz, "Kişinin kalbi doğru olmadıkça imanı doğru olmaz,

lisanı doğru olmadıkça kalbi de doğru olmaz ve cennete, komşusu onun şerrinden emin olmadıkça da girmez. Komşusunun malı ve ehlinde korkarak kapısını kapayan kimsenin komşusu mü'min değildir.” diyerek Müslümanlara komşuluk ilişkilerinin önemini anlatmaktadır.

### *Susarak Terbiye Etme Metodunu Deneyelim*

Çok konuşmak, aklî ve ruhî dengesizliğe delâlet eden bir hastalıktır. Makbul söz, en kestirme bir yolla, muhatabın kafasını karıştırmadan ona bir şey anlatan sözdür. Muhataba bir şeyler anlatabilmek için uzun boylu konuşmaya gerek yoktur ve hatta çok defa uzun bir konuşma, beraberinde bir kısım zararlar da getirir. Bir hadis-i şerifte Efendimiz (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuşlardır: “Ben sizi, kusurlarınızı yüzünüze vurmadan, susarak terbiye ediyorum.” Hazreti Peygamber’imiz (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*), hiçbir sahabînin yaptığı hatâlı bir işi yüzlerine karşı söylemezlerdi: “Bana ne oluyor ki, ben sizleri böyle görüyorum!” diyerek yanlış görmeyi kendilerine isnad ederlerdi. (Misa1 için bkz.: *el-Kurtûbi, el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur’ân, 17/123; el-Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 2/250, 6/68, 157; Müsned, 1/214, 5/93, 101, 107*) Nasihat ederken muhatabının üzülmemesi ve darılmaması için âdeta titreyen o şanı yüce peygamber, nezaket abidesi bir terbiyeciydi.

### *“Şakanız Yemeğe Atılan Tuz Kadar Olsun”*

Aile içinde ve insanlarla olan ilişkilerimizde şaka ve latifelerin önemli bir yeri vardır. Onunla, anlatmak istediğimiz pek çok şeyi anlatabiliriz. Ama unutulmamalıdır ki şaka bazen kalb kırar ve ilişkileri yok edebilir.

Söz ve fiilleriyle örnek olan alimlerden biri der ki: “Bir iş yaparken içine bıkkınlık gelir ve ağırlık çökerse, yaptığın işi, bir müddetliğine bırak ve kendini dinlendir! Azıcık şakalaş! Bu şekilde kendini biraz neşelendir. Fakat şakalaşmayı o derece ayarla ki, yemeğe atılan tuz gibi olsun. Yani yemeğe atılan tuz, çok olunca yemeğin hakiki lezzetini nasıl giderirse, şaka da o miktarda olmalıdır. Fazlası zararlıdır. Şaka, çok az olursa gönlümüzün neşesi yerine gelmez. Şaka, gönlümüzdeki donukluğu ve o işe karşı doğan bıkkınlığı giderecek kadar olmalıdır.”

Evet! Yaptığımız şakaların dozunu ayarlayamazsak, bu durum ileride başımızı ağrıtabilir. Unutmayalım! “Her şeyin bir tohumu vardır. Düşmanlığın tohumu da şaka ve alaydır.” deyişi boşla söylenmiş bir söz değildir.

### *“Kötü Huylarımı Değiştiremiyorum”*

Bütün ailelerde ileri sürülen geçersiz bir mazeret vardır: “Bu huyumu değiştiremiyorum.” Bu durum, eşler arasında pek çok probleme yol açtığı gibi başka insanlar ile olan muamelelerimizde de sıkıntı meydana getirebilmektedir.

Bazı insanlar, “Bazı huylarımı değiştiremiyorum.” diyorlar. İnsanda fitrat çok önemlidir. Huyları değiştirmek çok zordur. Fakat değişmeyen tek şey, değişmenin kendisidir. İnsan durmadan olgunlaşma yolunda adım atmalıdır. Huylarını değiştirmeyen ve bu konuda da kendisini haklı görenlere sormak lazım: “O halde o kadar çok sayıda nebi ve Resûl gönderilmesinin mânâsı ne?”

Fitratı günah işlemeye müsait olmayan insanlar olabilir. Bunun yanında, günah işlemeye yatkın bir fitrata sahip oldu-

ĝu halde iradesinin kavgasını vererek günah işlemeyenler de vardır. Hangisinin makbul olduğunu Allah bilir; ama ikincisinde iradenin devreye girmesi çok şeyi değiştirmektedir. Öyleyse, fitratı Allah ve Resûlü'nün istediği yöne çevirmek ve gerekirse güzelliği, iyiliği, insanları sevmeyi, ibâdeti öğütleyen ikinci bir fitrat kazanmak lazımdır.

### *Hal Dilinin Gücü ve Tesiri*

Birbirimize karşı olan vazife, sorumluluk ve isteklerimizi hal dilini kullanarak söylemek çoğu kere dil ile söylemekten daha tesirli olmuştur. Huzurlu bir hayatın püf noktalarından biri de çok konuşmak yerine yaşamaktır.

Hz. Ömer (*radiyallâhu anh*) halife olduğunda, genişliği bugünkü Türkiye'nin altı-yedi katı bir ülkeyi idare ediyordu. Buna rağmen o, İslâm'a girdikten sonra başlattığı hayat ritmini asla değiştirmemişti; değiştirmemişti ve halife olduğunda Medine'nin en fakiri olduğu gibi, vefat ederken de yine en fakiriydi. Üzerindeki elbisede –rivayetlere göre– otuzdan fazla yama vardı. Onu arayanlar ekseriyetle “Bakîu'l-Ğarkad” denen mezarlıkta, başını bir mezar taşına yaslamış, öylece düşünürken bulurlardı. Krallara taç giydiren ve kralları tacından eden koca halifenin hiç değişmeyen hayat tarzı işte buydu!.. Ve bu aynı zamanda onun en tesirli tarafıydı. Buna, hal dilinin gücü ve tesiri de diyebiliriz.

Özet olarak; dini yaşayan ve anlatanlar (*mürşid ve mübelliğ-ler*), sâde ve duru bir hayat yaşamalıdırlar. Neticede ulaştıkları nokta ve sosyal hayatta vardıkları seviye ne olursa olsun, onlar bu sadeliklerini bozmamaya ihtimam göstermelidirler.

## *Çocuklarımız Gönül Meyvelerimiz*

Anne–Babanın Çocuklarına Karşı Sorumlulukları

1. Doğduğunda güzel bir isim koymak.
2. Güçleri nispetinde onları besleyip büyütmek.
3. Onları dinimizin öngördüğü şekilde terbiye etmek.
4. İslâmi ilimleri öğretip, hayatlarını kazanacakları yolları göstermek.
5. Onlara fazilet örneği olmak.
6. Erken yaşlarında iken yataklarını ayırmak.
7. İbâdetlere telkin edip alıştırmak.
8. Evlendirmek.

## *Eğitirken Nasıl Bir Metod Kullanmalı?*

Seyyid Hüseyin Arvâsî Hazretleri, kendinden ders alan geleceğin “Bediüzzaman”ı küçük Said’in annesi Nuriye Hanım’a şunu sormuştur: “Bütün çocukların bu kadar zeki. Peki, senin onları terbiye sistemindeki metodun nedir?” Bunun üzerine bu mübarek ana, “Hayatımda, kadınlığa mahsus dinî mazaretler dışında, hiçbir vakit teheccüd kaçırmadım ve çocuklarımı abdestsiz emzirmedim.” cevabını vermiştir. İşte fikirleriyle insanlığı aydınlığa taşıyacak nesiller yetiştirmek isteyen anne–babaların hali!

## *Çocuğuma Dinî Bilgileri Nasıl Öğretebilirim?*

Çocuğumuzun ileriki yaşlarda sağlıklı bir dinî duygu ve düşünce gelişimi içerisinde olabilmesi için onu çocuk yaşlarda beslememiz gerekmektedir. Bu beslenme faaliyetinin yapılabilmesi için her çocukta olan tekrarlama ve taklit etme özelliklerinden faydalanabiliriz.

Çocuğumuza dinî nitelikli olarak öncelikle, Kelime-i Tevhid'i, Kelime-i Şehâdet'i, bunun yanında İslâm'ın şartlarını (*Kelime-i Şehâdet, namaz, oruç, hac, zekat*) ve iman edilmesi gereken konuları ezberletmekle iman öğretimine başlayabiliriz. Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), "Çocuklarınıza ilk öğreteceğiniz kelime 'Lâ ilâhe illallâh' olsun!" buyurmuşlardır. Sahabe efendilerimiz de çocuklarına Kelime-i Tevhid'i yedi kez okutarak ezberletirlermiş. Yukarıda sayılanlardan başka çocuğumuza öncelikle öğreteceğimiz duâlar arasında, kısa olan ve her namazda okunan Sübhâneke, Et-Tahiyyât, Fâtîha Sûresi ve salavâtlar (*Al-lahümme salli ve bârik...*) gelmektedir. Bunun yanı sıra yemek öncesinde okunacak duâ, İhlâs ve Kevser sûreleri de öğretilmelidir.

*P*eygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), "Çocuklarınıza ilk öğreteceğiniz kelime 'Lâ ilâhe illallâh' olsun!" buyurmuştur.

### *Çocukları Ne Zaman İbadete Alıştırmalı*

Allah Rasulü (s.a.s.), Tirmizi'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte şöyle buyurur: "Çocuklarınıza yedi yaşından itibaren namazı öğretiniz." (*Tirmizi, Salât, 182*). Evet çocuk, o devreye kadar, kendi araŝtırmalarıyla yaptığı şeyleri zaten kavramıştır. Artık bir manada size sadece, onun elinden tutup o güne kadar gözlemleriyle algıladığı şeyleri açıklama, yerinde teşvik, yerinde de biraz uyarma kalıyor. Öyleyse belli bir yaşa kadar hal ile gösterme esas iken belli bir dönemden sonra fikrî seviyesine göre ve mantığına hitap edecek şekilde her konuyu açıklamak ve şerh etmek gerekecektir.

Çocuk, bazıları itibariyle Ma'bud-u Mutlak olan Hz. Allah (c.c.) karşısında altı yaşında, bazıları itibarıyla sekiz yaşında, bazıları için de en geç on yaşında bir yetişkin kabul edilerek onore edilmeli, izzetine ihtimam gösterilmeli ve her şey ona peygamberâne bir azimle anlatılmalıdır. İbadete alıştıırma mevzuunda gösterilecek gayretler de aynı ciddiyeti ister.

### *Methodumuz Ne Olmalı?*

1. Beraber tekrar edelim, gerekirse fizikî hareketlerle ritim tutalım!

2. Çocuk ruhunda ortaya çıkan ve yıllarca etkisini sürdüren taklit duygusundan yararlanarak, ne öğretirsek onu söyleyeceğini bilerek, onun söylemesini ve ezberlemesini istediğimiz şeyleri konuşalım!

3. Dinî kelime ve cümleleri öğretirken yer ve zaman faktörlerinden faydalanalım! Cuma ve bayram günlerini, mübarek gün ve geceleri kollayalım!

4. Ezan, Kur'ân ve camiler, çocuk ruhunda derin izler bıraktığından, onları camilere götürerek, ezan ve Kur'ân dinlemelerine imkân sağlayalım!

5. Öğretmeye çalıştığımız namaz, abdest, Kur'ân okuma ve ezan dinleme gibi hususları onun yanında önce kendimiz uygulayalım!

6. Hz. Peygamberimiz başta olmak üzere sahabilerden ve büyük İslâm âlimlerinden örnek ve ideal karakterler sunalım. Çünkü çocuklarımız onlara anlatacağımız hikâyeye veya menkıbedeki kahramanlara özenirler, kendilerini onlarla özdeşleştirirler. Hikâyelerden çok zevk alırlar. 3-4 yaşından itibaren bu tür kitaplardan bölümler okunmalıdır. Uykudan önce sıcak ve tatlı ifadelerle yüklü bir dinî hikâyeye, onun ruhunu saracak ve ona Allah ve Peygamber sevgisini aşılacaktır.

7. Çocuğa hoşgörü ve müsamahalı davranalım!

8. Soru-cevap metodunu kullanalım, onu ikna edecek ve ona güven verecek şeyler söylemeye dikkat edelim!

### *Nasıl Öğretelim?*

Konuşmaya başlamalarından itibaren ezberlemede herhangi bir zorluk çekmeyen çocuklarımız bu duâ ve âyetleri tekrarlayıp duracaklardır. Peki bunları çocuklarımıza nasıl öğretmeliyiz? Kısaca özen, sabır ve sevgiyle... Ona özel bir zaman ayırdığımızı hissettirerek, onun çocuk olmasının getirdiği zorluklara sabrederek, çocuk olmasının getirdiği hususlardan faydalanarak... Çocuğumuzla oynaya oynaya, iki oyun arasına bir duâ ezberi sıkıştırarak, ezberleteceğimiz duâyı ona duyurarak, seslice evin içinde mırıldanarak, icabında duâyı ezber anında takılıp ondan yardım isteyerek öğretme yoluna gidebiliriz. Her yemekten önce sesli bir şekilde ailece duâ ederek, namaz kılarken onu yanımıza alıp beraberce namaz kılabiliriz.

*“Allah’ým! Beni, annemi, babamý, kardeřlerimi ve bütün Müslümanlarý Sen koru. Allah’ým! Sen beni görüyorsun, Allah’ým! Sen benimle beraberisin.”*

### *Gece Yatarken Beraber Duâ Edebilirsiniz*

Uykuya hazırlık, çocuklar için iyi bir eğitim fırsatı verir bize. Bunu değerlendirelim. Onlara hikâye ve masallar okuyalım. Bu arada duâ ettirmeyi de unutmayalım. Onlara, “Allah’ım! Beni, annemi, babamı, kardeşlerimi



ve bütün Müslümanları Sen koru. Allah'ım! Sen beni görüyor-sun, Allah'ım! Sen benimle berabersin.” diyerek duâ ettirebi-liriz. Bir süre sonra çocuklar bu duâları alışkanlık haline geti-receklerdir.

Çocuklarımızın imanlı olmalarını ve gelecek adına ümit vaad etmelerini istiyorsak onları derin bir iman Ŗuru ile do-natmalı ve Allah korkusunu onların beyinlerine kazımalıyız:

### *Büyük Odunları Kkleriyle TutuŖtururlar*

Hazreti Ömer oynamakta olan birkaç çocuğa rastlar. Bir başka çocuğun da oyuna iŖtirak etmediğini görür. Çocuğun yanına yaklaŖır. Aralarında Ŗyle bir konuŖma geçer. Hazreti Ömer: –Oğlum! Sen neden oynamıyorsun? deyin-ce, çocuk: –Ey mü'minlerin emîri! Cenâb-ı Hak, “Ben insi ve cinni ancak beni tanısınlar ve bana ibâdet etsinler di-ye yarattım.” buyuruyor. Oynamak için mi yaratıldık, diye cevap verir. Hz. Ömer, çocuğun bu sözü üzerine çok duygulanıp onun daha çok küçük yaŖta olduğunu söyle-yince: –Ey mü'minlerin emiri! Evde anneme dikkat ettim de, büyük odunları kkleriyle tutuŖturuyordu, der. Bir müddet ağlayan Hz. Ömer, çocuğa kimlerden olduğunu sorar ve o da kendisinin Abdullah b. Zübeyr'in ailesinden olduğunu söyler.

### *Çocuklarımıza Fedakârlığı Öğretelim*

Çocuklarımız gönül meyvelerimizdir. Onları fedâkâr olarak yetiŖtirmeliyiz. Onlara verilecek en önemli manevi di-namiklerden biri de fedâkârlıktır. “EŖyalarını paylaŖma” adına gösterdiğimiz hassasiyeti tabii ki yaŖına uygun olacak bir devrede “fedakarlık” adına da göstermeliyiz. Efendimiz'in et-

rafında kümelenen her biri birer yıldız olan sahabilerden bir misalle bu hususu taçlandıralım ve onlara sahabî şuurunu öğ-retmeye çalışalım.

Muhammed el-Abderî'den: "Mus'ab b. Umeyr, gençliği, yakıŝıklılıđı ve saçlarının güzelliği bakımlarından Mekke'nin tek delikanlısı idi. Anne ve babası onu çok severdi. Annesi çok zengindi, oğluna en güzel ve en kıymetli giysileri giydirirdi. Mus'ab, Mekkeliler arasında en iyi kokuları kullanır, Hadramut'ta yapılan ayakkabıları giyerdi. Peygamber (s.a.s.) onun bu hâlini anar, şöyle buyururdu: "Mekke'de Mus'ab b. Umeyr'den daha güzel saçlı, zarif elbiseli, daha bol ni'metlere sahip birini görmedim."

Mus'ab, Efendimiz'in (s.a.s.) Erkam'ın evinde insanları İslâm'a çağırđını duyunca Allah Resûlü'nün yanına girip Müslüman oldu, onu tasdik etti. Annesinin ve kavminin korkusundan Müslümanlığını gizledi. Nebî Aleyhisselâm'ın yanına gizli olarak gidip geliyordu. Osman b. Talhâ onu namaz kılar-ken görüp annesine ve kabilesine haber verdi. Onlar da kendisini tutup hapsedtiler. Birinci Habeŝistan hicretine kadar hapiste kaldı. Müslümanlarla birlikte o da Habeŝistan'a göçtü. Daha sonra Müslümanlarla birlikte döndü. Ki döndüğünde eski zarafetini kaybetmiŝti."

Evet, dinimizin bizden fedakârlık istediğini öğretelim yav-rularımıza. "Kendimizden bazı şeyleri harcamadıkça iyilerden olamaz, iyiliğe ulaşamayız." Allah'a giden yol fedakârlıktan geçer. Eğer karŝımıza fedakarlık gösterebilecek hiçbir şey çıkmıyorsa o zaman kendimizi muhasebeye çekmeliyiz." di-yelim...

## Çocuklarımıza Eğitici Oyunlar Öğretelim!

Hz. Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) oyun oynarken erkek çocukların binicilik, atıcılık, yüzme, güreş, koşma gibi yetiştirici ve şahsiyet kazandırıcı oyunlar oynamalarını, kızların da ev ve çocuk işlerini öğretici şeyler oynayıp onların da şahsiyet kazanarak yetiştirmelerini teşvik ediyordu.

Babanın evladına karşı vazifeleri arasında Allah Resûlü, güzel bir isim verme, kulağına ezan okuma, helal rızıkla besleme ve yazıyı öğretme yanında atıcılığı, biniciliği, güreşi ve yüzmeyi öğretmeyi de sayıyordu.

*Çocuklarımızın gönül meyvelerimiz ve sırtımızdayadığımız desteklerimizdir. Biz onlar için yumuşak döşek ve gölge yapan semayiz.*

Ahnef bin Kays şöyle der: "Çocuklarımızın gönül meyvelerimiz ve sırtımızı dayadığımız desteklerimizdir. Biz onlar için yumuşak döşek ve gölge yapan semayiz. Onlar için her türlü zorluğa katlanırsınız. Onlar isterlerse ver! Kızarlarsa hoşnut et! Sevgileri seni memnun eder. Çalışkanlıkları da seni sevindirir. Üzerlerinde ağırlık veren bir yük olma! Yoksa hayatından bıkarlar da ölümünü isterler ve sana yaklaşmaktan tiksiniyorlar."

## Çocuk Eğitiminde Bazı Tavsiyeler

İstedığınız gibi bir çocuk yetiştirmemiz, söylediklerimizden çok, onlarla kurduğumuz ilişki biçimine bağlıdır.

Sevginin büyükten küçüğe, saygının küçükten büyüğe yöneleceği doğru değildir. Büyüğün küçüğe gösterdiği saygı, küçüğe saygılı olmayı öğretir.

Çocuğa saygı demek, çocuğun bağımsız bir varlık olduğunu kabullenmektir.

Çocuklarınıza vereceğiniz en değerli hediye ilgi ve zamanınızdır.

Hoşgörü, karŝımızdakini istediğimiz gibi olmaya zorlamak değil, kendi istediği gibi olmasına olanak vermektir.

Anne–baba olmanın en zor tarafı, bir şeyin nasıl doğru yapılacağını bildiği halde, yanlış yapılmasına sabır göstermektir.

Çocuklarımıza örnek vereceğimize, onlara örnek olmak en güzelidir.

Çocuk, anne–babanın görülen birçok özelliğini aldığı gibi, gözle görülmeyen özelliklerini de alır.

Çocuğumuz bağımsız bir birey olacaktır. Onu, bizim kiŝiliđimizin değerlendirileceği bir karne gibi görmekten vazgeçelim.

Çocuğumuzun doğru davranmasını uzaktan kumanda ile sağlayamayız. “Elle-rini yıka”, “diŝlerini fırçala”, “odanı topla” demek yetmez.

Çocuğumuza her gün zaman ayıralım. Önemli olan, ayırdığımız zamanın uzunluğu değil, ayrılan süreyi onu mutlu edecek biçimde kullanmaktır.

Günümüzde birçok evde televizyon, çocuk bakıcısı olarak kullanılmaktadır. Çocukların eğitiminden televizyon değil, anne–babalar sorumludur. Bunu unutmayalım.

*G*ünümüzde birçok evde televizyon, çocuk bakıcısı olarak kullanılmaktadır. Çocukların eğitiminden televizyon değil, anne–babalar sorumludur.

Çocuğumuza paranın değerini öğretelim. Her konudaki alım kararının öncelikle “ucuz” veya “pahalı”lıkla değil, alınacak nesnenin bu paraya “değer” veya “değmez” oluşu ile ilgili olduğunu anlatalım.

Çocuğumuzun yanlışlarını değil, doğrularını yakalamaya çalışalım.

Unutmayalım, eğitmek, doğru tepki vermektir.

Önemli olan çocuğumuzun kardeşine veya arkadaşlarına kıyasla ne kadar başarılı olduğu değil, kendi yapabileceklerine kıyasla ne kadar başarılı olduğudur.

Çocuğumuzun başarılarını övelim. Ama överken aşırıya kaçmayalım. Yoksa samimiyetimizden şüpheye düşebilir.

Çocuğumuza çocuk gibi davranırsak, o da hep çocuk kalır.

### *Hayırlı Evlat Bırakabilecek miyiz?*

İnsanlığın İftihar Tablosu (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor: “Ölen üç kişinin amel defteri kapanmaz. Malı olup da ondan harcayan (*devam edecek olan sadaka verenin*), ilmi olup da ondan insanları faydalandıran, kendisine duâ edecek salih bir evlat bırakan.” (*Müslim, Vasiyye, 14; Ebu Davud, Vesâyâ, 14*)

Evet, salih bir evlat bırakmak bu kadar önemli. Ya geride ne ailesine, ne vatana ne de dine fayda vermeyen evlatlar bırakanların, evladı insanlığa kan kusturanların, Allah’ı inkar edenlerin, peygamber tanımayanların haline ne demeli? İşte bu evlatlar da anne–babalarının kabirde kemiklerini sızlatacaktır. Öbür tarafta da onlardan davacı olacaktır. Öyleyse hayırlı bir evlat bırakmaya bakalım!

## *Çocuklara Verebileceğimiz On Armağan*

'Çocuklarımıza Verebileceğimiz En Büyük 10 Armağan' adlı kitapta yazar, anne ve babalara 5 güçlü araç telkin etmekte ve şöyle demektedir:

- “1. İleriye odaklanmak
2. Mesajlar
3. Öğretmek
4. Dinlemek
5. Model sunma

Belli bir anda ancak bir tek şeye odaklanınız; aynı anda televizyon izleyen, telefonda konuşan, dergi okuduğunu zanneden kişi kendini kandırır. Bu nedenle çocuklarınızı iyi ve güzel şeylere odaklayın ki yalnızca lekeleri değil bunun dışındaki güzellikleri görün. Sürekli yanlışları ve suçlarını söylediğinizde çocuğunuzu geriye odaklamış olacaksınız. Bu da çocuğunuzun hatalarına devam etmesine neden olacaktır. Sizler sürekli 'yapma, dur' demekten öteye gidemeyeceksiniz. 'Yapma' dediğiniz şeyi engelleme şansınız yoktur.

Çocuğunuz neye odaklanırsa ona göre yol alacaktır.

Ergenlik çağındaki çocuklarımız bireyselliklerin ve güçlerinin sınırlarını keşfe çıktıklarında, güçlendirici mesajlar vererek bu keşfi güvenli ve sağlıklı yollardan yapmalarına yardımcı olacağız.

Anne-babalarımızın, öğretmenlerimizin ya da üstlerimizin sözlerinin ne kadar büyük bir bölümünün bellek bankamızdan silinip gidiverdiğini hiç hesapladınız mı? Çocuklarınıza ileriye dönük soru sorun ve yanlış görmelerini, doğruları kendiliklerinden bulmalarını sağlayın.

Çocuklarımızı dinleyerek onların duygularını doğru- larız, benlik değerlerini geliştirir, problem çözebilen ye- tişkinler olmasını sağlar, üretkenliklerini artırırız.

Çocuklarımızın alabilecekleri en yakın modelin ken- dimiz olduğunu unutmayınız, sizler yalan söylerseniz hayatta çocuklarınıza yalan söylememeyi öğretemezsi- niz. Onlar sizin bir kopyanız olacaktır (*veya çevresindekile- rin*).

Anne ve babalığı yürekten istemelisiniz, her yönü- le bir denge kurmalısınız, mizah yönünüz olmalı ve ço- cuklarınız ile bunu yaşamalısınız. Onlara karar verdirmeli ve neticelerine katlanma- larını sağlamalısınız ve çocuklarınız sorum- luluk almayı böylece öğrenmelidir.

*Anaokulu eği- timlerine dikkat göste- rilmelidir. Bepiği sal- layan eller gerçekten dünyayı yönetmekte- dir.*

Çocuklarımız ile ilişkimiz dışında sahip olabileceğiniz en önemli müttefikler kanım- ca onların bakıcıları ve öğretmenleridir. Bakıcılar ve öğretmenleri, büyüme dönem- lerinde çocuklarımız üzerinde çok büyük etki yapmaktadır.

Anaokulu eğitimlerine dikkat gösterilmelidir. Beşığı sallayan eller gerçekten dünyayı yönetmektedir.

Küçük yaştaki eğitimin önemini kimse yadsımamak- tadır. Toplumlar, yıkılmış yetişkinleri kazanmak için çok daha fazla çaba harcamaktadır. Bunun tek panzehiri sağlıklı nesiller yetiştirmektir.”

Evet, Vannoy bunları demekte. Bizlere de, ileriye dönük olarak çocuklarımızı daha iyi yetiştirmek kalıyor.

(Bkz.: *Çocuklarınıza Verebileceğiniz En Büyük On Armağan*, Steven W. Vannoy)

## *Anne–Babanın Gözünde Çocuk Her Zaman Çocuktur*

Evlat ne kadar büyük olursa olsun, anne–babanın gözünde yine de bir çocuktur. Öyle gördüklerinden dolayı, onu her zaman şefkatle kucaklarlar. Evladın da ona göre anne–babasına hürmet göstermesi gerekir. Anne–baba, yaşlanınca tıpkı çocuk gibi olur. Alingandırlar, hassastırlar, ilgi beklerler, şefkat isterler. Rabb’imiz, bu noktaya temas ederek bizi ikaz ediyor. “Onlardan biri veya her ikisi de yanınızda ihtiyarlayacak olursa, onlara şefkat kanatlarınızı gerin. Merhamet gösterin. Ve deyin ki, “Rabb’im, onlar nasıl beni küçükken besleyip büyütmüşlerse, sen de onlara öyle merhamet et.” (*İsrâ, 17/24*) Yani ben nasıl küçükken merhamete muhtaç idiysem, şimdi de onlar aynı merhamete muhtaçlar. Onlar şimdi birer çocuk gibidirler. Sen de onlara merhametinle yaklaş Ya Rabbi!

Hz. Ömer’in idealinde nasıl bir genç portresi olduğunu hiç düşündük mü?

### *Siz Ne Dilerdiniz?*

Halife Hz. Ömer bir mecliste hazır bulunanlara sormuş: –Eğer dileğiniz hemen kabul edilevirecek olsa ne dilerdiniz? Birisi, “Benim falan vadi dolusu altınım olsun isterim. Onu harcayarak İslâm’a daha çok hizmet edeyim diye.” dedi. Bir başkası, “Şu kadar sürüm (*davar, koyun, keçi*), mal ve mülküm olsun isterdim. Gerektikçe onları sarf ederek dine yararlı olayım diye.” dedi. Herkes buna benzer şeyler söyledi. Hz. Ömer hiçbirini beğenmedi. Bu defa meclistekiler, Hz. Ömer’e sordu: –Ya Ömer peki sen ne dilerdin? Cevap verdi: “–Ben de Muaz, Sâlim, Ebû Ubeyde gibi Müslümanlar yetişsin isterdim. İslâm’a onlar vasıtasıyla hizmet edeyim diye.”



## *Çocuklarımızı Yeterince Seviyor muyuz?*

Akra' b. Hâbis, Allah Resûlü'nün Hazreti Hasan'ı öptüğünü görünce, "Benim on tane çocuğum var, bir tekini bile öpmüyorum." der. Allah Resûlü'nün cevabı şöyle olur: "Merhamet etmeyene merhamet edilmez." (*Buhâri, Edeb, 18; Tirmizi, Birr, 12*) Yani siz çocuklarınıza acıyın ki, Allah da size acısın. Siz onlara merhamet, şefkat gösterin ki, Allah da size merhamet etsin.

Bir defasında da Allah Resûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), hutbe verirken torunu Hz. Hasan düşer. Allah Resûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), hemen minberden iner, torununu kucağına alır ve Şu âyeti okur: "Mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır." Ardından da şöyle buyurur: "Ben çocuğu kucağıma alıncaya kadar hutbeden indiğimin farkında değıldim."

Bundan anlıyoruz ki çocuk, zihin ve zaman açısından insanı çok meşgul eder. İnsan, çocuk üzerinde çok titrer. Yine bir defasında Allah Resûlü, cemaate namaz kıldırıyordu. Secdeye vardığı anda, torunu Hüseyin sırtına bindi. Secdeyi uzatınca sahabiler bir şey oldu sandılar ve namazdan sonra, "Ya Resûlallah! Namazı uzattınız, başınıza bir şey geldi sandık." dediler. Bunun üzerine Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdular: "Torunum beni binit yaptı, acele edip zevkini kurşığında bırakmak istemedim." Yine O, âlemlere rahmet olan Zat buyuruyor ki: "Çocuğun kokusu, cennet kokularındandır."

## *Evlat Yetiştirmek Çok Zordur*

Oğlunu insan maneviyatını hiçe sayan bir sisteme kaptıran yüreğı yanmış bir baba, bir hocaya gelerek, "Hocam ne olur, bir oğlumu kaybettim, bari bunu kaybetmeyeyim. Alın siz yetiştirin." diye feryat eder.

Zamanımızda evlat yetiştirmek kadar zor ve bir o kadar da önemli bir iş yoktur. Bu mesele çocuk daha anne karnın-dayken başlar. Anne–babanın yemesinden içmesinden gezip dolaşmasına, dinlediği müzikten arkadaşlık yaptığı insanlara, yaşadığı çevreden okuduğu kitaplara, neşeli olmasından yaptığı konuşmalara kadar her şey çocuğa etki eder. Çocuğun altyapısını bunlar oluşturur. Eğer bunlarda kusur varsa bu, çocukta mutlaka bir şekilde ortaya çıkar.

Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Çocuklara Karşı Çok Şefkatliydi. Kur’ân–ı Kerim’de Peygamber Efendimiz’in bize üsve–i hasene (*en güzel örnek*) olduğu belirtilmektedir. Öyleyse O’nun yaşantısı bizim için örnek oluşturmalıdır. Şimdi O’nun ahlâkıyla alakalı birkaç not düşelim:

“O, herkese karşı merhametli idi. Hiç kimseye mübarek elini kaldırmamıştır. Kendisiyle alakalı hiçbir şeyden intikam almamıştır. Ev içinde çok yumuşak ve güler yüzlü idi. Herkesin hediyesini kabul ederdi. Hediye getirene kat kat fazlasını verirdi. Önemli misafirleri gelince süslenirdi. Gümüş yüzük takardı. Misvak ve tarağını yanından ayırmazdı. Geceleri gözlerine sürme çekerdi. Başı hep öne eğik idi. Kimseden bir şey beklemezdi. Yana ve geriye bakacağı zaman, bütün bedeni ile dönüp bakardı. Şakalaşır; fakat şakasında da mutlaka doğruyu söylerdi. Öfkelendiği zaman yüzünü çevirirdi. Sevindiğinde gözlerini kırpardı. Arkadaşlarının güldüğüne güler, onların hayret ettiğıne o da hayret ederdi. Hastaları ziyarete gider, cenazelerde bulunurdu. Sahabenin işlerine yardım eder, çocuklarını kucağına alırdı.”

## Çocuğa İstediklerimizi Nasıl Yaptırırız?

Çocuklar donmamış beton gibidir, üzerine ne düşse iz bırakır. (Haim Jinott)

Çocuklarımızın doğrudan emir ve talimat almaktan pek hoşlanmadıkları da bilinen bir gerçektir. Peki onların eğitimleri için hangi yolları takip etmek gerekir? Uzmanlar, çocuk eğitiminde hiç bir zaman eskimeyecek bazı usulleri tespit etmişlerdir. İşte bu metodlardan bazıları:

### Gözlerinin İçine Bakın!

Altı haftalık bebeğinizin gözlerine 18 cm mesafeden bakın. Çocuğunuzu önünüze veya kucağınıza aldığınızda bu uzaklık sağlanır. Her bakışta bebeğin beyindeki sinir bağlantılarının gücü artar. Bebek, 'Benzerlik nedir? Bu nedir? Ne farklıdır? Ne aynıdır?' gibi en hayati öneme sahip hususları öğrenme mahareti kazanır.

*“Çocuklar donmamış beton gibidir, üzerine ne düşse iz bırakır.” (Haim Jinott)*

### Konuşun, Konuşun, Konuşun!

Kanada Ontario Üniversitesi'nden psikolog Marvin Simmer'e göre çocukla konuşmak onun için çok faydalıdır. Çünkü dil, öğrenme sürecinin en önemli parçasıdır. Doğumdan itibaren çocuğuyla düzenli olarak konuşan annelerin çocukları daha çabuk konuşmaya başlarlar. Böyle bir annenin çocuğu, oyun sırasında keşfettiği bir şeyi anne-babasına büyük bir heyecanla anlatır.

Geç konuşmaya başlayan bir çocuk ilkökul döneminde zorluk çekebilir. Bununla ilgili olarak Chicago

Üniversitesi'nden psikolog Janellen Hunttenlocher bir deney yapmıştır. Bu deneyde; iki grup çocuğun matematik kabiliyetleri karşılaştırılır. Birinci grubu, ailesinde konuşma ve ilginin az olduğu; ikinci grubu ise konuşmanın bol olduğu ailelerin çocukları oluşturur. Bir bozuk para yığınının kaç tane paranın alındığını veya yeni paranın eklendiğini her iki grup da anlar. Ancak iş cümlelere geldiğinde sıkıntı ortaya çıkar. Ayşe'nin 10 tane elması var, Fatma'ya üç tane verirse Ayşe'nin kaç elması kalır? Bu soruyu ikinci gruptakiler daha kolay ve hızlı cevaplandırmışlardır.

### **Müzikten Yararlanın!**

Müzik de eğitimde kullanılabilir. Çocuğun ruhuna hitap eden, ezgileri ve müzikleri dinletmeniz önemlidir. Hatta Kur'an'ı güzel okuyan hafızlardan dinlemenin yararı da bugün bilinen gerçeklerdendir. Ritim ve melodiler iyi birer eğitmen olabilirler. California Üniversitesi'nde yapılan bir çalışma; üç yıllık piyano dersi ve koro çalışmalarının, çocukların matematik ve bilim derslerindeki başarısını artırdığını, muhakeme gücünü geliştirdiğini göstermiştir. Müzik konusunda uzman olmasanız bile çocuklarınıza ninniler ve melodiler fısıldayın.

### **Merak ve Cesaret Duygularını Ateşleyin!**

Bebekler, yeni geldikleri dünyayı keşfetmeye başlarlar. Keşifler onlara büyük haz verir. Keşifleri onlarla paylaşın. Morallerini bozmayın. Yapılan bir çalışmaya göre anne-babalardan cesaret alan çocukların hayatta daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Baskı altında idare edilen çocuk, endişe ve iç sıkıntısına sahiptir. Çocuklar, dokunarak ve tatlarına bakarak keşfederler. Siz de onlarla birlikte keşfe çıkın. Bir oyuncu-

ğini alın, sağına soluna bakın, sonra çocuğunuza verin. Yerlerde ocuğunuzla birlikte yuvarlanın, onunla emekleyin. Bu hususta en güzel örnek olarak da Peygamber Efendimiz'in (sallallāhu aleyhi ve sellem) torunlarını sırtına alıp gezdirmesi, onların arzularını yerine getirmek için elinden geleni yapması gösterilebilir.

Gösterin ve İŝaretleyin!

Elinize sarı bir kitap alın. Kitabı işaret ederek 'sarı' deyiniz. Çocuğunuzun renkleri daha kolay öğrendiğini göreceksiniz. Bebek konuŝmasa bile bu şekilde sarının

*E*linize sarı bir kitap alın. Kitabı işaret ederek 'sarı' deyiniz. Çocuğunuzun renkleri daha kolay öğrendiğini göreceksiniz.

diğer renklerden farklı olduğunu anlayabilir. Renkleri, ŝekilleri, boyutları gösterin ve iŝaretleyin. Bu şekilde renk eğitimi verilmeyen bazı çocuklar büyüklüklerinde bile, kırmızı yerine bayrak rengi, yeŝil yerine ağaç rengi, ot rengi, mavi yerine gök rengi demektedirler.

Tebessüm Edin! Glmseyin!

Çocuğunuz, ilk defa bardaktan su içmesini öğrendiğinde, ayağa kalkın, 'çok iyi, çok güzel, aferin' deyin, gülümseyerek çocuğunuzu tebrik edin ve dllendirin. Bu hareketler beynin n kısmındaki sinir ağ bağlantılarını güçlendirir ve orta beyindeki duygu merkezi olan amygdala'yı harekete geçirir. Aslında bu, sosyal bir ihtiyaçtır. Bırakın çocukları, yetişkinler bile takdir edilmekten, dikkate alınmaktan hoŝlanırlar. ocuklarınızın bu sosyal ihtiyaını, yeme içme ihtiyaçlarını karŝıladıđınız gibi karŝılayınız.

Beyin, 10–18 aylıkken “amygdala” merkezinde gerekli sinir bağlantılarını kurar. Ancak bebeğinizi ilk adımları için tebrik ettiğinizde, sevincini onunla paylaştığınızda, beyinden damla damla salınan nörokimyasallar bir sel hâline gelerek sinir bağlantılarını çelikleştirirler.

Eğer, bebeğinizin başarılarını ve onun için çok önemli olan (*sizin için basit olabilir*) keşiflerini görmezden gelir veya her seferinde farklı farklı tepki gösterirseniz, beyindeki sinir bağlantıları güçlenmez. Hattâ bebek yeni başarılar ve keşifler için isteksizleşir.

### **Durmayın!**

Her ne kadar ilk yıllar çocuğunuzun gelişimi için çok önemli olsa da duygu gelişimi 10–18 yaşları arasında da sürer. Bu yüzden aynı şeyleri bu dönemde de devam ettirin (*konuşma, diyalog, müzik*).

Sonuçta çocuğunuz büyürken onun gerçek zekâ seviyesinde çok önemli farklılıklar olmasa da sosyal ve kültürel başarıları artacaktır. Emekleriniz ve gayretleriniz belki dünyaca ünlü birini ortaya çıkarmayabilir. Fakat unutmayın ki sizin ilginiz, çocuğunuz için hayati bir öneme sahiptir. Araştırmalar göstermiştir ki çocukların başarılı olup olmayacağını önceden gösteren şeylerden biri, anne–babanın çocuğuyla meşgulliyet derecesidir.” (*Kadir Can, Çocuk Eğitiminde Eskimeyen Usuller*, *Sızıntı Dergisi*, 2000, Mayıs)

### **Çocuklarımız Arasında Adaleti Gözetelim!**

Sahabeden Numân b. Beşîr (*radiyallâhu anh*) anlatıyor: Babam Beşîr, annemin zoruyla bana bir hediye vermişti. Annem babama:

“Buna, sen Resûlullâh’ı (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ŝahid göstermedikçe inanmam.” dedi. Bunun üzerine Beşîr, Resûlullâh’a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) geldi de:

“Yâ Resûlallâh! Ben Amre bint-i Revâha’dan olan oğluma bir hediyeye verdim. Fakat Amre bana seni ŝahid tutmamı emretti.” deyince Allah Resûlü,

“Numân’a verdiğın hediyen gibi öbür çocuklarına da hediyeye verdin mi?” diye sordu. Beşîr:

“Hayır, vermedim.” diye cevap verince Efendimiz, (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Beşîr’e:

“Allah’tan korkunuz da çocuklarınız arasında adâlet ediniz!” buyurdu.

“*Allah’tan kor-*

*kunuz da çocuklarýnýz  
arasýnda adâlet edi-  
niz!”*

### *Çocuğın Psikolojisi Önemlidir*

Çocuk psikolojisinin iyi bilinmesi, an-ne–babanın yürüteceğı eğitim–öğretim faaliyetinde önde gelen ŝartlardandır. Çocuk ruhu hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan ebeveynin, eğitim–öğretimde birtakım hatalara düşmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle, anne baba olan herkes, çocuk psikolojisine dair bilgiler edinmeli ve çocuğın ruhî yapısını tanımaya çalışmalıdır.

Bilindiğı üzere, Hz. Peygamber’i eğitim–öğretimde başarılı kılan faktörlerden biri de muhatabını tanıması ve eğitimini ona göre yapmasıydı. İbn Sahnûn, İbn Sina, İbnu’l-Hacc, Alaeddin Çelebi gibi İslâm eğitimcileri de çocuk psikolojisini bilmenin ve ona göre hareket etme-

nin gerekli olduğuna; çünkü her çocuğun farklı bir şekilde disipline edilebileceğine inanmaktaydılar.

Din eğitim ve öğretiminde, genel eğitimin temelleri olan psikoloji ve pedagoji kurallarının bilinmesi kaçınılmazdır. Çünkü çocuğu tanımak, onun ruh ve beden gelişimini doğru olarak tespit etmek, eğitim–öğretim yapabilmenin ilk şartıdır. Özellikle din eğitimi gibi hassas bir konuda, çocuğun psikolojik yapısının çok iyi bilinmesi elzemdir.

Çocuk psikolojisine dair bilgilerle donanmış anne–baba, eğitim–öğretimde, “muhabıtanıma”; “tedricilik”; “kolaylaştıranarak öğretim” gibi konulardan haberdar olacak ve yapılmaması gereken tenkit, tehdit, aleyhte kıyaslama, kıskandırma... gibi hatalara düşmeyecektir. Özellikle tedricilik prensibinin, çocuğun dinî eğitiminde mutlaka uyulması gereken bir husus olduğu inancındayız. Öğretmen ve öğrencilerin % 43 düzeyinde arzu ettikleri bu durum, gerek Kur’ân’da, gerekse hadislerde de açıkça gözlenmektedir. Hz. Peygamber ile uzun yıllar beraber bulunan İbn Abbas’ın, “Tek secdeyle de olsa çocuklarınıza namaz kılmalarını söyleyiniz.” tavsiyesine yapılan itiraza “Boş yere vakit geçirmelerindense, bu şekilde namaza alışmaları daha iyidir.” cevabını vermesi, tedricilik prensibine, namaz eğitimi konusunda güzel bir örnektir. (Ailede ve Okulda İdeal Din Eğitimi, Mehmet Emin Ay, 22–24)

“*Tek secdeyle de olsa çocuklarınıza namaz kılmalarını söyleyiniz.*”



*Sadece Bir Saat*

Adam, yorgun argın eve döndüğünde 5 yaşındaki oğlunu kapının önünde beklerken bulmuş. Çocuk babasına “Baba 1 saatte ne kadar para kazanıyorsun?” diye sormuş. Zaten yorgun gelen adam: “Bu senin işin değil.” diye yanıtlamış. Bunun üzerine çocuk “Babacığım, lütfen bilmek istiyorum.” diye karşılık vermiş. Adam, “İllâ ki bilmek istiyorsan 20 dolar.” diye yanıt vermiş.

Bunun üzerine çocuk, “Peki bana 10 dolar borç verir misin?” diye sormuş. Adam iyice sinirlenip “Benim, senin saçma oyuncaklarına veya benzeri şeylerine ayıracak param yok, hadi derhal odana git ve kapını kapat!” demiş. Çocuk sessizce odasına çıkıp kapısını kapatmış. Adam sinirli sinirli ‘Bu çocuk nasıl böyle şeylere cesaret eder.’ diye düşünmüş. Aradan bir saat geçtikten sonra adam biraz daha sakinleşmiş ve çocuğa parayı neden istediğini bile sormadığını düşünmüş, belki de gerçekten lazımdı. Yukarıya, çocuğun odasına çıkmış ve kapıyı açmış. Yatağında olan çocuğa: “Uyuyor musun?” diye sormuş. Çocuk, “Hayır” diye yanıtlamış. “Al bakalım istediğin 10 doları, sana az önce sert davrandığım için üzgünüm; ama uzun ve yorucu bir gün geçirdim.” demiş. Çocuk sevinçle haykırmış “Teşekkürler babacığım.” Yastığının altından diğer buruşuk paraları çıkarıp babasının yüzüne bakmış ve yavaşça paraları saymış, bunu gören adam iyice sinirlenerek “Paran olduğu halde neden benden para istiyorsun? Benim, senin saçma çocuk oyunlarına ayıracak vaktim yok.” demiş. Çocuk, “Ama yeterince yoktu.” diyerek, paraları babasına uzatmış ve şöyle bitirmiş: “İşte 20 dolar, bir saatini alabilir miyim?..” Ne kadar meşgul olursak olalım, sevdiklerimize zaman ayırmayı unutmayalım.

## *Yeri Geldiğinde Çocuklarla Çocuklaşalım*

İnsanlığın İftihar Tablosu, bir hadislerinde şöyle buyururlar: "Çocuğu olan onunla çocuklaşsın." Bir defasında kendisi, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'le gece geç vakte kadar oynamış, sonra da 'Haydi annenizin yanına gidin.' deyip onları göndermişti. Kainatın Efendisi, çocukların oynamasına kesinlikle mani olmuyordu. Hz. Enes'le beraber, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i sokağa, çocuklarla oynamaya gönderiyordu. Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) namaz kılariken torunları gelir sırtına binerlerdi de engellemek isteyenlere, 'rahat bırakın!' işareti yapardı. Namazı bitirdikten sonra da şu cevabı verirdi: "Beni seven, bu ikisini de sevsin." Ayrıca Hz. Enes'e "iki kulaklı" diye ad takması, onun perçeminden zaman zaman tutması, torunu Hasan'a "yaramaz" demesi, dilini çıkarıp güldürmesi, ağzına su doldurup bazı çocuklara püskürtmesi gibi örnekler Efendimiz'in ŝakasının değişik ŝekillerde cereyanından ibarettir. (*Hz. Peygamber ve Aile Hayatı, Heyet, 331*)

## *Çocuğa Yeterince Oyun Oynama Fırsatı Verelim!*

Sevgiden sonra çocuğun en önemli ihtiyacı oyundur. Oyun çocuğun duygularını, özlemlerini, korkularını, kısacası iç dünyasını yansıttığı bir tiyatro sahnesidir. Oyun, çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve yetişmesinde önemli bir etkidir. Oyun yoluyla çocuk, duygularını ve ihtiyaçlarını ifade imkânı bulur. Oyunun sünnette de yeri olduğu ilgili rivayetler incelendiğinde görölmektedir.

## *E ŝ i m i z l e T u t a r l ı O l a l ı m !*

En kötü ruhsal hastalık olan ŝizofreninin olu ŝ ma sebeplerinden biri de anne–babanın çocu ĝ a verdi ĝ i mesajlar arasında tutarsızlık olmasıdır. Aynı konuda biri bir ŝ ey söyler, di ĝ eri ba ŝ ka ŝ ey. Aynı olayda biri bir türlü davranır, di ĝ eri ba ŝ ka türlü. Sonuç; zihin bölünmesidir. O yüzden e ŝ ler önce kendi aralarında konu ŝ up belli prensiplerde anlaşmalıdırlar. Çocuk hangi durumda nasıl bir tavırla kar ŝ ıla ŝ aca ĝ ını bilmelidir. Bundan da anlaşılmaktadır ki, aslında iyi çocuk yeti ŝ tirmek için önce uyumlu bir evlilik yapmak lazımdır.

*Çocuğun bazı peyle-  
ri algılamadýđnyñ dü-  
pünmek yanýltýcýdýr.*

## *İnsan E ŝ i yle Nasıl Konu ŝ malı?*

Çocuklar ne kadar küçük olurlarsa olsunlar anne ve babalarının birbirleriyle ya da arkadaşlarıyla yaptıkları konu ŝ malara kulak misafiri olur ve o konu ŝ maları belleklerine işlerler. Daha sonra da bunları kendi dünyasına taşır. Oyunca ĝ ıyla oynarken kendi dünyasına dalıp gitmiş gibi görünen çocu ĝ unuzun iki gün sonra size konu ŝ tuklarınızla ilgili soru sordu ĝ una ŝ ahit olmu ŝ sunuzdur. Çocu ĝ un bazı ŝ eyleri algılamadı ĝ ını düşünmek yanıltıcıdır.

Çocukların bizim tahmin etti ĝ imizden çok daha dinamik bir iç dünyaya sahip oldu ĝ u bilinmektedir. Anne ve babanın davranı ŝ larıyla çocuklarına örnek olması bir imkândır. Çünkü bu ŝ ekilde yapay açıklamalar yapmak gerekmiyor, olması gerekti ĝ i gibi davranırken bir yan-

dan da çocuğa; “Bak ben, annenle konuŝuyorum, bir erkeğin eşiyle konuşma üslubu böyle olmalıdır.” mesajı vermiş olunmaktadır.

Eğitimle birlikte kültürel atmosferin de çocuk eğitiminde çok önemli bir yeri vardır. Ve her yeni gelen nesil bu konuda bir önceki nesle göre daha bilinçlidir. Evet, bazı şeylerin tam olarak düzelmesi için birkaç kuŝak sonrayı beklememiz gerekecek. Siz kendi kiŝisel donanımıyla ve çabanızla sıçrama yapabilirsiniz ve o kiŝisellik de toplumsal dönüşüme büyük katkılarda bulunur. Ahlâksızlık da bulaşıcıdır, terbiye de... Karşılıklı psikolojilerimiz birbirini etkiliyor. Siz çocuğunuza sağlıklı bir eğitim verirsiniz, çocuğunuz diğer arkadaşlarıyla oynarken sağlıklı bir tavır sergiler ve arkadaşlarını da olumlu etkiler. En önemli şey, yapay olmaktan çıkıp doğallaŝan ve ihtiyat halini alan davranış tarzıdır.”

*“Çocuğun ilk ve en tesirli muallimi annesidir.” (Bediüzzaman Said*

*Nursi)*

### *Çocuk Üzerine Söylenmiş Veciz Sözlür*

\* “Cennetliklerin etrafında daima taze kalan çocuklar dolaşır ki, sen onları gördüğün zaman saçılmış birer inci sanırsın.” (*İnsân, 76/19*)

\* “Çocuklarınıza ikramda bulunun ve onların edebini güzelleştirin.” (*Hadis-i ŝerif*)

\* “Çocuğun ilk ve en tesirli muallimi annesidir.” (*Bediüzzaman Said Nursi)*

\* “Bir milletin devam ve bekası iyi yetiştirilmiş nesillerle kaimdir. Millî varlığı ve millî ruhu mükemmelleştiril-

miş iyi nesillerle... Milletler geleceklerini emanet etmek üzere mükemmel bir nesil yetiŝtirenemiŝler ise istikballeri karanlık demektir. Hiç ŝüphe yok ki, nesillerin iyi yetiŝtirilmesinde en birinci vazife anne ve babalara düşmektedir.” (M. Fethullah Gülen)

\* “Çocuk, elmayı görmeden kokulu soğanı elinden bırakır mı?” (Mevlânâ)

\* “Çocuk, ebeveynin yanında bir emanettir. Temiz kalbi de her çeşit nakıŝ ve sûretten uzak saf kıymetli bir cevherdir. O her nakıŝa kabil olduğu gibi, meylettirilen her şeyi almaya da kabildir. Eğer o iyiye alıŝtırılır, iyilik gösterilebilirse, iyilik üzere büyür, dünya ve ahirette mes’ud olur.” (İbn Miskeveyh)

“Çocuk, elmayı görmeden kokulu soğanı elinden bırakır mı?”  
(Mevlânâ)

\* “Ana-baba (ebeveyn) olmanın ve yöneticiliğın okulu yoktur, derler. Bu sözde bir gerçek payı vardır. Yönetmek gibi, iyi bir ana ve baba olmak da her şeyden önce bir kişilik sorunudur.” (Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu)

\* “Çocuk, dünyanın en büyük saâdetidir.” (Dostoyevski)

\* “Çocukların, nasihattan çok iyi örneğe ihtiyaçları vardır.” (Joseph Joubert)

\* “Çocuğa yersiz ceza veren, ceza gerekli olduğu zaman ne yapacağını bilemez.” (Joseph Joubert)

\* “Çocuklarınıza dilini tutmasını öğretiniz. Konuşmasını nasıl olsa öğrenecektir.” (Benjamin Franklin)

\* “İnsan torun sahibi olduktan sonra çocuklarını anlamaya başlar.” (Erich Köstner)

\* “Çocuklarınızın karınlarını ve zihinlerini doyurduğunuz kadar ruhlarını da besleyiniz.” (Michael Marshall)

\* “Çocuğunuzu anlayabilmeniz için, onu kendine özgü gelişim biçimi içinde bir bütün olarak görebilmeniz gerekir. Ana–babalık sanatı üzerine kurulan eğitsel felsefeyi iyice sindirin içinize. Çocuk yetiştirmek, güç ve karmaşık bir iştir. Ne var ki dünyanın mutluluk getiren, insana huzur veren en tatlı uğraşlarından da biridir. Bir ananın dünyaya sunacağı en önemli armağan, mutlu ve güvenli bir insan olarak yetiştirilmiş çocuklardır.” (Dr. Fitzhugh Dodson)

\* “Yazı çiçeksiz, ağacı meyvesiz, kafesi kuşsuz, evi çocuksuz, bana aman gösterme Ya Rabbi... Beni, sevdiğlerimi, dostlarımı hatta düşmanlarımı bile felaketten koru.” (Victor Hugo)

## *Eğitimde Yeni Metotları Uygulayalım!*

### 1. Yüreklendirme ve Çabaların Takdiri

Çocuklar, yapılması gereken ve beklenen davranışlarda bulunmayabilir. Onlara bu hallerde hiçbir tepki gösterilmez. Çünkü çocuğun böyle yapması normaldir. Ancak yaptığı en küçük hatada hemen olumsuz tepkiler verirsek hatalı davranmış oluruz. İkaz ve tepkilerin işlevliği; ancak olumlu davranışlara da gösterilirse geçerli olur. Olumsuz davranışlara verilen olumsuz tepkiler üzerine kurulu eğitim sisteminde çocuk kişilik ve yeteneklerini geliştirme imkânı bulamadığı gibi girişimciliğini de yitirir.

### 2. Olumlu Pekiştirme

Biz canlılar haza yöneliğizdir, hoşumuza gidenleri tekrar duymak, yaşamak isteriz. ‘Aferin, ne güzel olmuş’un, sihirli bir etkisi vardır. Davranış mühendisliği denilen bilim dalı haz ve

acı ilkesi üzerine kurulmuştur. Haz durumuna yaklaşır, acı durumundan kaçırız.

Olumlu davranışın kalıcı olmasının en iyi yolu, o davranış görüldüğünde hemen olumlu tepki göstererek davranışı pekiştirmektir. 'Aferin, çok iyi olmuş, çok hoşuma gitti' gibi sözler, hem davranışı tekrarlatmak için bir garanti hem de aile içi sağlıklı iletişimin kaynağıdır. 'Bunlar zaten böyle olmalı' deyip, tepki vermemek bir eğitim eksikliğidir.

Davranış mühendisliğinin diğer bir yöntemi kademeli yaklaşımlardır. İstenilen davranış yaklaşık olarak istenilene yakın hale geldiği zaman, anında olumlu pekiştirme yapılarak çocuğun çabası yüreklendirilir. Örneğin; çocuk tabağındaki yemeğinin yarısını hiç uyarılmadan yedi, bitiremedi. Olumlu tepki, 'bugün yemeğinin yarısını ben söylemeden yedin, çok memnunum,' şeklindedir. Çocuğun gayreti fark edilmiştir, yüreklendirilmiştir, pekiştirilmiştir. Böylece çocuk bu davranışı daha sık gösterir. Kademeli yaklaşımlar, davranış istenen kıvamda olmasa bile olumlu pekiştirme göstermek veya çabayı fark ettiğinizi göstermektir.

### 3. Örnek Olmak

Eğitimin diğer bir güçlü ögesi de örnek olmaktır. Kızlar annelerini, erkekler babalarını, daha ileri yaşlarda öğretmen, arkadaş veya farklı yetişkinleri örnek alırlar. Ancak toplumumuzda yetişkinler dünyası, söylediğimi yap, yaptığımı yapma ilkesi üzerine kurulmuştur. Anne-baba çocuğunu döver; ancak çocuk kardeşini dövünce çok kızılır. Baba 'komşuya evde olmadığımı söyle' der; ama çocuk yalan söyleyince kızılır, yalan üzerine konuşulur. Çocuğunun küfür ettiğinden yakınan bir an-

ne “Bu geri zekalı da nereden öğreniyor bunları?” demişti bize. Öğütlerden çok istenilen davranışları örnek olarak göstermek güçlü bir yöntemdir.

#### 4. Çocuğu Dinlemek

Çağdaş anne–baba eğitimine getirilen yeni bir yöntem de çocuğunu dinleyebilmektir. Bu, yetenek kazanılır ve öğrenilir. Çocuğu gerçek dinleme, sessizlik, anlayış, empati (*kendini çocuğun yerine koyarak olaya bakabilme yeteneği*) ve yorumsuz dinleyebilme yeteneği gerektirir. Çocuğu dinlemek, onun isteklerini mutlaka yerine getirmek değildir. Dinlemek o sırada sorunu olduğunu anlatan kişiye rahatlatmak, anlayabilmek demektir.

Çocuk konuşurken, dinlenildiği zaman;

– Konuşma yeteneği, kelime hazinesi gelişir, kendini rahatlıkla ifade eder.

– Çocuk derdini ve sorununu davranışla göstermek yerine (saldırganlık, ağlama, huysuzluk) sözle ifade ederek rahatlar.

– Anlaşıldığını hisseden çocuk kendini daha huzurlu ve güvenli hissettiği gibi, sorunlarını konuşarak halleder.

– Çocukla anne–baba arasında bir yakınlık doğar, çocuk onlara danışır, diyalog doğar.

– Söyledikleri dinlenen çocuk da anne–babasını dinlemeye başlar.

#### 5. Yıkıcı Kızgınlık İfadesinden Yapıcı Kızgınlığa

Kızgınlığın yapıcı ve olumlu ifadesi, öğrenilmesi şart olan çok önemli bir yaklaşımdır. Yıkıcı kızgınlığın davranış ifadesi



dayak, sözel ifadesi de sözle yaralamaktır. Kızgınlık genellikle ‘Sen’ sıfatı ile dile getirilir. “Sen ne biçim çocuksun.” gibi.

Çağdaş anne–baba eğitiminde ‘Sen’ yerine ‘Ben’ kullanılır. ‘Ben’ ile ifade edilen olumsuz duygular “söylediklerime bu şekilde cevap verdiğin zaman çok kırılıyorum” gibi bir konuşma çocuğu savunulucuşa itmediğı gibi, anne–babasının duygularını daha iyi anlamasına, onları üzmemek için davranışını değiştirmesine neden olur. ‘Ben’ dili ile ifade edilen yapıcı kızgınlıktaki çatışmalar çözülerek aile içi iletişim daha sağlıklı ve değerli olur. Sosyal bilimlerin ilerlemesi sonucunda insan ilişkilerinde yararları, geçerlilikleri saptanan bu yöntemler aile içinde de her kişinin kullanabileceğı uygulamalara dönüşmüştür. Geleneksel katı yaklaşımların, kişilik gelişmesine zararları saptanmıştır. Zira çocuğumuzu yetiştirmek ve eğitmek, aslında kendimizi eğitmek ve yetiştirmek demektir. (*Daha geniş bilgi için bkz.: Rıdvan Çebioğlu, Çocuk Ana–Baba İlişkisi; Leyla Navaro, Çağdaş Anne–Baba Eğitimi Neleri Kapsayabilir?*)

### *Çocuğumu Yeniden Yetiştirmem Mümkün Olsaydı...*

–“Ona işaret parmağımı kaldırıp, yasaklar koymak yerine parmaklarıyla resim yapmayı öğtirdim.

–Hatalarını daha az düzeltir, onunla daha çok yakınlık kurmaya çalışırdım.

–Onu sadece gözlerimle izler, saat kısıtlamaları koymazdım.

–Daha ilgili olmaya çalışır, daha çok şefkat gösterirdim.

–Onunla daha çok yürüyüşlere çıkar, uçurtmalar uçururdum.

–Ona karşı ciddi bir tavır içinde olmak yerine onunla oyun oynardım.

–Onunla kırlarda koşar, yıldızları seyredirdim.

–Onunla daha az ekiŝir, ona daha çok sarılırdım.

–Ona her zaman katı davranmaz, onu daha çok onaylar ve yreklendirirdim.

–G konusunda daha az ders verir, sevgi konusunda daha çok şey ğretirdim.”

*(Dianne LOOMANS)*

### *Önce Kendimizi Tanıyalım!*

Her gün aynanın karşısında saçlarımızı düzeltir ve hızla uzaklaŝırız. Acaba orada göreceğimiz başka bir şey yok mudur? Günde ortalama 23 bin defa nefes alıp veririz. Bir nefesin ardından hemen öbür nefes gelir; yani insan tam lyorken dirilir. Kalb ise günde 103 bin defa atar. Durup dinlenmeden vcda kan pompalar, günde 6 bin litreye ulaşır pompaladığı kan... Derinlemesine bir bakıŝla baktığımızda görürüz ki aslında içimizde nehirler akıyor, laboratuvarlar kurulmuş iimize, fabrikalar ve motorlar kurulmuş... Bütün bunlara “Bana ne!” dememeli insan! Dağların zirvelerini, denizlerin dalgalarını, büyük ırmakları ve engin okyanusu görmek için seyahat eder insan. Fakat bunun yanı sıra en büyük mucize olan kendi varlığını göremeden bu dünyadan ger gider... İnsan çok kısa bir süre yer aldığı kainat ekranında öz gerçeğine ynelmezse, söyleyin, o ekranda-

*Her gün aynanın karşısında saçlarımızı düzeltir ve hızla uzaklaŝırız. Acaba orada göreceğimiz başka şey yok mudur?*

ki resimler ve nağmeler ne işe yarar? “Kederli olmamızın kökü, varlığımızın hikmetini bilmeyişimizde saklı.” der Anatolie France... Akvaryumdaki balık, kendine yem vereni tanımaya bilir. Karınca kaleme ve kâğıda anlam veremeyebilir. Böcekler sadece gübreyi düşünebilir. Saat, kendini kurandan habersiz vakti gösterebilir. Buğdayı taşıyan merkep buğdayın farkında olmayabilir. Ama insan öyle mi? Akı, düşüncesi, muhakemesi varken, gerçek onu bir atmosfer gibi kuşatmışken, en geniş mânâsıyla bu evrendeki her şey kendisi için yaratılmışken, gerçeğin uzağında nasıl yaşayabilir? İnsan ya içindeki gerçeği usanma nedir bilmeksizin arayacak ya da içinde bulunduğu su birikintisini okyanus sanan kurbağa olarak kalmaya devam edecektir. İnsan her şeyi araştırıyor; ama kendini ihmal ediyor... Evet! Adeta kendini tanımaktan korkuyor insan...

### *Sevgiye Giden Yollar*

Hz. Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hanımlarına karşı davranışını göz önünde bulundurarak eşlerin birbirlerine karşı şu örnek hareketlerde bulunması gerektiğini söyleyebiliriz:

1. Bir koca, hanımına duyduğu sevgiyi zaman zaman dile getirmeli, ona yaptığı ve ileride yapmayı düşündüğü iyilikleri söylemelidir. Böylece onu ihmal etmediğini göstermiş olur ki, bu konuda yalana bile izin verilmektedir.

2. Eski, yeni birtakım sorunları sohbet konusu yapmalı, gördüğü, duyduğu, okuduğu faydalı bilgileri hanımına anlatmalıdır. Bu sûretle eşine faydalı şeyler öğretmiş, iyi ve doğruyu telkin etmiş olacağı gibi, onunla her konuyu konuştuğu ka-naatini de uyandırmış olur. Resûl-ü Ekrem bu maksatla hanım-

larına, geçmiş milletlerin güzel ve ibretli hikâyelerini anlatır, bir yandan onların hoşça vakit geçirmelerini sağlarken, diğer yandan da onlara güzel huylar ve davranışlar telkin etmiş olurdu.

3. Zaman zaman şakalar yapmalı, mizahî konular anlatmalı, böylece evin içinde samimi bir hava meydana getirmelidir.

### *Sevilmenin Yolu Sevmeyi Bilmekten Geçer*

Herkesi seven insan, herkes tarafından sevilir. Her men herkes, kendisiyle ilgilenilmesini, işle rinden bahsedilmesini ister. Takdir edil mek herkesin istediği bir olgudur. “İnsan ihsanın (iyilik ve takdir etmenin) kuludur.” derler. Bir başkasını sevip iyilik yapabilmek ve ona yaklaşabilmek için onun sevdiği ve ilgilendiği konuları bilmek gerekir. Kendi miz için sevip istediğimiz şeyi başkaları için de sevip istemeliyiz. İnsanın nefsi tak dirden hoşlanır, tenkitten hoşlanmaz. Yapıcı olmayan tenkit, düşmanlığa yol açabilir. Başkalarının bize nasıl muamele etmelerini istiyorsak, biz de onlara aynı şekil de davranmalıyız! Mesela gülerek karşılanmayı istiyor sak, biz de başkalarını güler yüzle karşılamalıyız! Sevil mek ve takdir kazanmak için, herkese samimi bir alaka göstermek, gülümseyerek selâm vermek, hal ve hatır sormak lazımdır. Yapmacık hareketlerden de kaçınmak gerekir. Yapmacık hareketler, fayda yerine zarar getirir.

*T*akdir edilmek herkesin istediği bir olgudur. “İnsan ihsanın (iyilik ve takdir etmenin) kuludur.” derler.

## *Nefreti Sevgiyle Yok Edebiliriz*

Nefret, öldürücü, yıkıcı, dağıtıcı bir duygu. İçleri kin ve nefretle dolu olan kimseler, kendi iç karanlıklarına gömülmüş zavallı, âciz, sığ ve hasta insanlardır. Bunlara aynı şekilde nefretle karşılık vermek, tehlikeyi büyötmek demek olacağından akıllı bir insan, büyüüp duran bir nefretin ne derece korkunç zararlar verebileceğini bilmeli ve bu tip insanlara önce dünyanın en değerli hazinesinden; sevgi dolu bir kalbden yoksun olduğu için acımalı, sonra da bir insan olarak mukaddes vazifemizi hatırlayarak, sabır ve iyi niyetle, hatta ısrar ve inatla, sevgi meltemiyle imdadına koşmalıdır. Muhabbet ve iyilik duygularının, ihlâs ve samimiyetin yumuşatmadığı hiçbir kalb yoktur.

### *Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ailevî Latifeleri*

Efendimiz'i daha iyi anlamak için onun ailesiyle olan latife ve mizahlarına da değinmek icap eder. Efendimiz bazen bebek oyuncakları münasebetiyle Hz. AiŖe'ye latife yapardı. Akşamları yaptığı müŖterek sohbetlerde hanımlarına neşeli ve aynı zamanda ibretli hikâyeler ve kıssalar anlatır, bu aralarda Ŗakalaşmalarda bulunurdu.

Bir keresinde Hz. AiŖe, Efendimiz için bulamaç pişirmiŖti. Hz. Sevde validemiz de orada bulunuyordu. Hz. AiŖe, Hz. Sevde'ye bulamaçtan yemesini söylemiş, Sevde validemiz bundan çekinmiş, bunun üzerine AiŖe validemiz "Yemezsen yüzüne bulayacağım." demiş, Sevde validemiz yememekte ısrar edince bulamaçtan alıp Sevde validemizin yüzüne bulamıştır. Bu manzarayı seyreden Efendimiz, gülmüş ve elini Hz. Sevde'ye koyarak "Ne duruyorsun? Sen de onun yüzüne sür."

demifitir. Bunun üzerine Sevde annemiz de Hz. Aişe'ye sürmüştür. Efendimiz buna da gülmüştür.

### *Sevgiyi Pekiştirici Davraniflarda Bulunalım*

Sevgi, insanları bir araya getiren ve kaynaŝmalarını sağlayan çok önemli bir iksirdir. Nitekim Hz. Peygamber de hanımlarıyla aralarındaki sevgi bağını pekiŝtirecek, yakınlığı artıracak tarzda senli-benli olurdu. Bunun en güzel örneklerinden biri, Hz. Âişe ile evliliklerinin ilk yıllarında yaptıkları koŝudur. Bir sefere giderken sahabenin biraz önden gitmesini isteyen Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Hz. Âişe'ye "Yarıŝalım mı?" diye sormuştu. Hz. Âişe bu teklifi severek kabul etmiş ve daha genç olan Hz. Âişe bu yarıŝı kazanmıŝtı. Aradan yıllar geçmiş, yine bir yolculukta Hz. Peygamber'in yarıŝma teklifini kabul eden Hz. Âişe, bu sefer yarıŝı kaybetmiŝti. Bunun üzerine Hz. Peygamber gülererek, "Bu, vaktiyle kazandığın yarıŝın rövanŝıdır." demifitir.

### *Dünya Sevgisi Nasıl Olmalı?*

Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar: "İleride, ehl-i kitap (Yahudi ve Hıristiyanlar) ve diğer milletler, tıpkı aç kimsenin sofranın başına koŝtuđu gibi sizin üzerinize üŝüŝeceklerdir; üŝüŝüp ağzınızdaki lokmaları almak isteyeceklerdir." Yani cüzdanınızı elinizden almak, kazandığınız şeylerin üzerine oturmak için tıpkı bir sofraya üŝüŝür gibi başınıza üŝüŝeceklerdir. Bunun üzerine bir sahabi sorar: "O gün bizim azlığımızdan mı böyle

olacak yâ Resûlallâh!?” Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) “Hayır! Bilakis siz o gün fevkalade çok olacaksınız; ama Allah, düşmanlarınızın kalbinden size karşı olan mehâbeti (hürmetle karışık korkuyu) çıkaracak; yani hasımlarınızın nazarında saygısız hale gelecek, güvende olamayacak ve ağırlığınızı hissettiremeyeceksiniz. Aynı zamanda Allah sizin kalbinize ‘vehen’ koyacak.” buyurur. Sahabi yine sorar: “Vehen nedir yâ Resûlallâh (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)?” “Vehen, (gelip geçici yanları itibarıyla) dünya sevgisi, dünyayı birinci plânda ele alma ve ölümden ürkmektir.” (*Ebu Davud, Melahim, 5; Müsned, 2/278*)

“Allah’ın öyle kulları vardır ki, onlar ne peygamberdirler ne de şehid... Ama hem peygamberler hem de şehitler onlara gıpta etmektedirler...”

buyururlar. Evet bir toplum, dünyayı, nefislerine bakan yanlarıyla asıl gaye yapar, kalbleriyle ve ruhlarıyla ona yönelir; Allah’ın rızasını da bir tarafa bırakırsa, yani dünyaya ve onun içindekileri Allah’a tercih ederse “Lâ ilahe illallâh” deseler de, onlarda kalbî ve rûhî doğruluğun var olduğu söylenemez.

### Birbirimizi Allah İçin Sevelim!

Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadiste şöyle buyurmuştur: “Allah’ın öyle kulları vardır ki, onlar ne peygamberdirler ne de şehid. Ama hem peygamberler hem de şehitler onlara gıpta etmektedirler, kıyamet günü onların Allah katındaki makamları, gıptaya sebep olmaktadır. Bunun üzerine soruldu: ‘O bahtiyar kişiler kimlerdir?’ Efendimiz cevap verdi: ‘Onlar aralarının

da akrabalık ve birbirine mal verme konusu olmaksızın, Allah için birbirlerini severler. Allah'a and olsun ki, onların yüzleri nurdur, onlar nur üzerindedirler. İnsanlar korktuğunda onlar korkmazlar, insanlar üzüldüğünde onlar üzülmezler. Haberiniz olsun ki, Allah dostları üzerinde hiçbir korku yoktur ve onlar üzölmeyeceklerdir de..." (*Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 10/276*)

Aile içinde eşler birbirlerine sevgi ile yaklaşmalılar. Buyurun size bir misal:

### *Sevgi, Başarı ve Muthuluk*

Bir kadın evinden çıktı, evinin önünde temiz ve sevimli çehreli üç yaşlı adam gördü. Kadın, yaşlıların yorgun hallerini görüp karınlarının aç olacağını düşünerek, "Sizi tanımıyorum; ama yorgun ve aç olmalısınız. Lütfen evime buyurun, size bir şeyler ikram edeyim. Hem dinlenirsiniz de." dedi.

Yaşlılar, "Kocanız evde mi?" diye sordular. "Hayır" dedi kadın. "Eşim şu anda bürosunda çalışıyor." "O zaman giremeyiz." dediler, "Eşin eve dönünce o zaman geliriz."

Akşamleyin kocası eve geldiğinde kadın olanları anlattı. Kocası, "Onlara eve geldiğimi söyle ve onları içeri davet et." dedi. Kadın, dışarı çıktı ve yaşlı adamları evine davet etti. Yaşlı adamlardan biri, "Biz bir eve hep beraber girmeyiz." dedi ve sağındaki arkadaşını göstererek "Onun adı zenginliktir." dedi ve bir diğerini göstererek "Onun adı da başarıdır ve ben de sevgiyim. Şimdi eşinle konuş ve hangimizi evinize davet edeceğinize karar verin." Kadın eve girdi ve olanları tekrar kocasına anlattı. Kocası çok sevindi. "Ne kadar harika." dedi. "Zenginliği davet edelim, gelsin ve evimizi zenginlikle doldursun." dedi. Kadın, "Neden başarıyı davet etmiyoruz?" diye sordu. O sırada



onları dinlemekte olan sevimli kızları, "Sevgiyi davet etsek daha iyi olmaz mı?" dedi. "O zaman evimiz sevgiyle dolar." Adam, "Bence kızımızın tavsiyesine uyalım. Hanım! Dışarı çık ve sevgiyi davet et, sevgi bizim misafirimiz olsun." dedi. Kadın dışarı çıktı ve sevgiyi seçtiklerini söyleyerek sevgiyi evlerine davet etti. Sevgi kalktı, eve doğru yürümeye başladı. Diğer iki arkadaşı da kalkıp onu takip ettiler. Kadın büyük bir şaşkınlıkla, "Ben sadece sevgiyi davet ettim, hani üçünüz bir anda gelmeyecektiniz?" diye sordu. Yaşlı adamın cevabı şöyle oldu: "Eğer siz zenginlik veya başarıyı davet etmiş olsaydınız, diğer ikimiz kalacaktık; ama siz beni (sevgiyi) davet ettiğiniz için, ben nereye gidersem başarı ve zenginlik de benimle gelir." Dostlar, evlilik büyük bir nimettir. Eşsiz hayat eksiklidir belki de. Eşler, birbirlerine sevgiyle yaklaştıkları zaman o ailede başarı da, zenginlik de beraberinde gelir. Hem zenginlik ve başarı sadece maddiyatla mı ölçülür?

### *Sevdiğinizi "Dengeli Sevin" Yoksa...*

İnsan bazen birilerini delice sever; ancak bazen karşı taraftan aynı karşılığı göremez. Çünkü fitrat, fitrî olmayan şeyi reddeder. O zaman da sevgi, düşmanlığa dönüşür. Öyle ki, daha önce övmeye değer kabul ettiği bütün hasletler, daha sonra onu yermeye esas teşkil eder. Önce, kendi kendine, o şahıs için gönlünde bir Süleyman tahtı kurmuştur. Şimdi de o tahtı kırıp geçirmekte ve söküp atmaktadır. Kim bilir belki de ne kurduğundan ne de kırıp döktüğünden, karşıdakinin hiç mi hiç haberi yoktur. Bu, tıpkı "tavşan dağa küsmüş dağın haberi yok" misalinde olduğu gibi lüzumsuz bir küskünlüktür. Evet, her şeyde olduğu gibi sevgide de ifrat (aşırılık) ve tefrit-

ten (ortanın çok altında kalmak) kaçınmak gerekir. Bu mevzuda, Allah Resûlü'nün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) verdiği ölçü ne kadar çarpıcı ve ne kadar ibret vericidir! "Sevdiğini bir ölçüde sev, belki bir gün o düşmanın olur. Kızdığına da yine bir ölçüde kız, belki bir gün dostun olur." (*Tirmizi, Birr, 60*)

Evet, sevgide de, düşmanlıkta da hep birer açık kapı bırakılmalıdır. Tâ ki, vakti geldiğinde girişler kolay olsun.

### *Son Damlan Sevgiden Bir Gül Olsun*

Birkaç gönül insanı idiler. Sabahın ilk saatlerinde bir kıraathanede buluşurlar, gönülden gönüle kurulmuş köprüler ile halleşirlerdi. Daima bir bardak dururdu masalarında. Ağzına kadar dolu, hani bir damla daha eklense taşacak dedikleri türden. Anlayan anlardı herhalde bu dolu bardağın mânâsını, anlamayan onların hallerini de anlamaz, sorma gereği duymazlardı. Bir sabah, biri yaklaştı masalarına, oturmak için izin istedi. Masadakilerden biri başıyla ağzına kadar dolu bardağı işaret etti. Bir damla daha taşıyordu bardağı, böyleydi... Gelen usulca cebinden bir GÜL YAPRAĞI çıkardı ve usulca koydu ağzına kadar dolu bardağa. Bir tek damla bile taşmamıştı. Son damlada hep bir GÜL YAPRAĞI olabilmek ümidi ile. Suyu taşımayan bir gül yaprağına her zaman yer vardır.

*“Sevdiğini bir ölçüde sev, belki bir gün o düşmanın olur. Kızdığına da yine bir ölçüde kız, belki bir gün dostun olur.” (Tirmizi, Birr, 60)*

*“Kişi Sevdiki ile Beraberdir”*

Kişi, bu dŷnyada olduğu gibi, ahiret hayatında da hep sevdikleriyle beraberdir. Dolayısıyla insan bu dŷnyada dost olduğu, gönŷlden bağlı bulunduğu kiŝilerin manevî durumlarına dikkat etmeli, etrafındaki insanların kendi iç dŷnyasını yansıttığını unutmamalıdır. Öyle ise insan hem mü'min arkadaşlar edinmeli hem de ahirette nebilerle, siddiklerle ve ŝehidlerle beraber olmak için onları sevmelidir ki, orada onlarla beraber olabilsin. Veya başka bir ifadeyle, ahirette nebilerle, siddiklerle ve ŝehidlerle beraber olacak olanlar, burada iken onları sevip maiyyetlerinde bulunanlardır. Kötŷlükleri temsil edenler için de, yine aynı hadisin hükmü ve mânâsı geçerlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM  
BAZI AHLÂKÎ  
DAVRANIŞ VE DEĞERLER



## BAZI AHLÂKÎ DAVRANIŞ VE DEĞERLER



Ailemiz, adeta ahlâk eğitiminin verildiği bir mektep olmalı. Hem de programlı bir şekilde. Aslına bakılırsa ahlâkî prensiplerin eğitimini aile ile sınırlamak da doğru değil. Ancak ibâdetlerde olduğu gibi ahlâkî prensiplerin insana yerleşip oturaklaştığı ilk yer de ailedir. Ailede anne–babayla ve çocuklarla beraber yürüyecek bir ahlâk eğitimi daha huzurlu bir hayat yaşamamıza sebep olacağı gibi iki cihanın saâdetini yakalamamıza da vesile olacaktır.

Bu bölümde sizleri, her biri ahlakî prensiplerin bir yönünü anlatan kısa ve öz cümleciklerden oluşan mütevazı makaleciklerle başbaşa bırakacağız. Bu prensipler aslında hayatın herhangi bir karesinde insanın malı olabiliyor, ama yine unutmayalım ki iyi ve ahlâklı bir toplum iyi ailelerden, o da iyi fertlerden oluşur. O yüzden ahlâk eğitimi adına daha çok ailede yerleşen bazı değer ve davranışları hatırlatmakta fayda var.

### *Yaptığımız İşi Pürüzsüz ve Sağlam Yapmalıyız*

Müslüman, yaptığı tüm işleri arızasız ve mükemmel yapmalı. Kur’ân-ı Kerim: “Ve de ki Ey Habibim: Çalışın: Yaptıkla-

rınızı Allah da, Resûlü de, müminler de görecekler. ” (Tevbe, 9/105) âyetiyle buna işaret etmektedir ki, bu “amellerinizi Allah ve Resûlullah’ın teftiş ve kontrolüne arz edecek şekilde, arızasız ve mükemmel yapın” demektir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de bir hadis-i şeriflerinde, “Allah, yaptığı işi pürüzsüz ve sağlam yapan insanı sever.” (Münâvî, Feyzu’l-Ka’dîr, 6/459) buyurmaktadır. Mesela; bir binanın mimarisini düşünecek olursak; binanın sağlamlık ve statik açıdan sağlam bir zemine oturması, mimarı hayrette bırakacak şekilde ayarlanması, bu ruhun mimariye yansımış şeklidir. Ayrıca insanın, mevcudu en iyi şekilde kullanması, gücünün yettiği şeylerde çok sağlam ve gözü doldurucu bir iş ortaya koyması da bu mânâda değerlendirilebilir. İşleri pürüzsüz bir şekilde yapma prensibine, insanın yemesinden içmesine, yatmasından kalkmasına, konuşmasından ibâdetine kadar sergilemiş olduğu davranış düzenini de katmak mümkündür.

### *Doğrularla Beraber Olalım!*

Kur’ân-ı Kerim, “Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve doğru oturup doğru konuşan, içi dışı doğru olan insanlarla berâber olun” (Tevbe, 9/119) buyurur. Buna göre insan, önce ferdî planda kendini ibâdet şuuru ile donattıktan sonra sâdik (doğru) arkadaşlarla beraber olmaya çalışmalı. Çünkü insan, tek başına, sürekli kendini kontrol altında tutamaz. Bundan dolayı, “sürüden ayrılanı kurt kapar” demişler. Günümüzde bu husus, her zamankinden daha mühimdir. Onun için mü’minler, arkadaş, eş-dost ve çevresine çok dikkat etmelidirler. Hele, kötü arkadaşla beraber bulunmaktan, şeytandan sı-

ğındıkları gibi Allah'a sığınmalılar. Çünkü "İnsan, arkadaşının dini üzerinedir..."

Bilimi süsleyen doğruluktur der İbn Sina. 'Yalan bir yıl koşar, doğru onu bir anda geçer,' şeklinde bir Afrika sözü vardır. Doğruluk vicdanî bir sözleşmedir.

Sürekli, Allah'ın gözettiği hissi ile hareket etmek çok önemlidir. Olayları değerlendirirken din eksenli bir değerlendirme, ince ve hassas bir ruhu gerektirir. Kandiye muhasarasının en şiddetli olduğu günlerden biriydi. Zeynel isminde bir kahraman sabah namazı kılarken önüne bir humbara düştü. Zeynel namazı bozup kaçsa humbara patlayacak ve kendisi de ölecekti. Zeynel kaçmamış ve normal şekilde secdeye kapanıp duâsını yapmaya başlamıştı. Ancak o anda patlayan humbara da Zeynel'e bir zarar vermemişti. Olayı Fazıl Ahmet Paşa'ya anlatan Zeynel soruyordu: "Efendim, acaba secdede biraz fazla kalmam neticesinde namazım bozuldu mu?" Sadrazam da: "Hayır namazın bozulmadı." diye cevap verdi. İnsan her durum ve şartta hassasiyetini sürdürebilmelidir.

### *Sebat Edelim, Muvaffak Olalım!*

Sebat; sözünden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna kadar sürdürme, kararlılık gösterme ve direnme demektir.

*"Başta îmân-ı hakîkî geliyor, sonra salâh,  
Sonra hak, sonra sebât. İşte kuzum insanlık.  
Dördü birleşti mi yoktur sana hüsrân artık."*

*(M. Akif Ersoy, Safahat, 419)*



“Gözü tok insan, fakir olsa dahi zengin sayılır; insan sebat ederse her işte muvaffak olur.” (*Yusuf Has Hacib, Kutadgu Bilig, 194*)

### *Din Yolunda Sebat Edelim!*

Allah Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyurur: “Yoksa siz, kendinizden önce gelip geçenlerin hali (uğradıkları sıkıntılar) başınıza gelmeden cennete girivereceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluklar, öyle sıkıntılar dokundu ve öyle sarsıldılar ki, hatta peygamber ve beraberinde iman edenler, “Allah’ın yardımı ne zaman?” derlerdi. Bak işte! Gerçekten Allah’ın yardımı yakındır.” (*Bakara, 2/214*)

*G*özü tok insan,  
fakir olsa dahi zengin  
sayılır; insan sebat  
ederse her işte muvaf-  
fak olur.

Ayetten anladığımız kadarıyla Allah, kendisine hizmet edenleri her zaman zorluklarla, hizmet etme yolunda çeşitli engellerle imtihan etmekte ve samimi olanlarla olamayanları ayırmaktadır. O zaman dine hizmet edenler her ne olursa olsun hizmet etmede önlerine çıkan engelleri aşmasını bilmeli ve bunların bir imtihan olduğunu unutmamalıdır.

### *Sebat Edelim, Sabırlı Olalım!*

Sebat, güçlükleri yenen silahların en büyüğü. Aslına bakılırsa insanların en büyük dostu da zorluklardır. Zira birçok tecrübeyi onlar sayesinde öğreniriz. Görünüş olarak zahmet gibi görünen şeylerin altında rahmetler yatar. Eğer yürüdüğünüz yolda güçlük ve engel yok-

sa, bilin ki o yol sizi bir yere ulaştırmaz. Hayat harekettir, hareketsizlik ise  l m... İngiliz yazar ve Őairi Milton (1608–1674), gözlerini kaybettiği zaman yılmamıŐ, çalıŐmalarını tüm çabasıyla sürdürmüŐ, en büyük eserlerini, özellikle de Hristiyan destanlarının en parlak örneklerinden sayılan “Kayıp Cennet” ile “Yeniden Kazanılan Cennet”i hayatının en çok acı çektiği bu devresinde vermiştir. Sorunun üstüne yürümeyen insan, çocuğun karanlıkta Şarkı söylediği gibi, bir gizli korkunun ve kaçıŐın içindedir. Çok sorunla karŐılaŐan insan en tecrübeli insandır. Sorunlarla karŐılaŐınca da kaçmamak esastır. Unutmamalı! SavaŐta en çok yara alanlar cepheden ka anlardır. Sorunun  oz m nde görev almayanlar da o sorunun bir parçası olurlar.

### * yi İnsan Lotus Gibi Olmalı*

Bir zambak türü olan lotus, bataklıkta yetiŐir ve son derece güzel çiçekler açar. Bataklığın pis çamurunu, enfes bir kokuya çevirir. GüneŐ de o bataklıktan yükselttiği buharı tertemiz yağmura ve kara çevirir. İyi insanın görevi, zararı faydaya ve iyiye dönüŐtürmek olmalıdır. K t y  k  msemek, tahkir etmek veya zorlamak değil. Bir metot geliŐtirip bununla kötünün silahını elinden almak ve sabırla iyiliği çıkarmak.

### *Hırs Her Zaman Kaybettirir*

Hırs, a g z zl k, Şiddetli istek ve aşırı derecede tutkunluk demektir. Hırslı olan kimse daima kayıp ve hüsran kuşağında bulunuyor demektir.

Ne güzel söylemiŐler:

- Hırsın artması felaketlerin yaklaşması demektir.
  - Hırs mahrum bırakır. İnsanı sonunda ezer.
  - Fakir insan, malı az olan değil, arzusu çok olandır.
- Biz kime benziyoruz, bilir misiniz? Bakın şu misale:

“Çocuk, içinde ceviz bulunan güvece ellerini soktu, avuçlarını cevizle doldurduktan sonra ellerini dışarı çıkarmak istedi. Çıkaramayınca ağlamaya başladı. Ona dedim ki: “Evlâdım! Avucundaki cevizlerin bir kısmını bırak. Ellerini dışarı çıkardığın zaman yine bir miktar cevizle sahip olacaksın.”

Evet! İşte bizler, daha çok isteyen o çocuğa benziyoruz. Dünyada sizden üstün olana bakmayın ki, gözünüzde Allah'ın nimeti küçülmesin. Bazı insanlar vardır ki sonsuz nimetler içinde yüzdüğü halde hayatta gördükleri küçük bir karartı sonucu söylenmeye başlarlar, ŝikayette bulunurlar. Ama öyle insanlar da vardır ki, gecelerinin karanlığını Allah'ın ufacık bir lütfu aydınlatacak olsa, yürekleri büyük bir ŝükran ile dolar.

### *İnsana İlâhî Rahmetin Kapısını Merhamet Açar*

Başkalarına merhamet edip onların her türlü ihtiyaçlarını giderme, İlahi rahmeti kazanma istikametinde çıkarılmış en büyük davetiyedir. Zaten Kur'ân da bu önemli hakikati şöyle beyan etmiyor mu: “Namazı kılın, zekatı verin, Resûlu'ne de itaat edin ki merhamete mazhar olasınız.”

*“Müminlere imdada yetiş merhametinle,  
Mülhidlere lakin daha çok merhamet eyle.”*

*(M. Akif Ersoy, Safahat, 22)*

## Ânu Yaşayalım!

Şu gerçeği unutmayın! Tek önemli vakit vardır; içinde bulunduğunuz an. O an en önemli vakittir. Çünkü sadece o zaman elimizden bir şey gelebilir. En önemli kişi, beraber olduğunuz insandır. Zira hiç kimse bir başkasıyla bir daha görüşüp görüşmeyeceğini bilemez. Zamanın kaybolduğunu bilenler, en çok hüznü duyanlardır. Hayatımız, kaybedilen fırsatlarla doludur. Aslında iyi kullanılacak olsa, ömür hiç kısa değil. En büyük tasarruf, zamandan yapılındır. Gereği gibi kullansa, neler başarmaz insan. En uyarıcı şey zamandır... Zamanın ne işe yaradığını, insan, zamanı kalmadığında anlar. Bir fırsat doğmuşsa onu hemen yakala. Bir saat sonrası için bile bir güvencemiz yokken, bir gün yaparım diye onu sakın sonraya bırakma! Bir anda insanın içinde çakan bir iyilik ışığı, gerçekleştirme imkânı varken meyvesini vermezse kişilik de zedelenir. Onu gerçekleştirmek mümkün olmaya da bilir. İşçinin hakkını, alınının teri kurumadan ver! An'ın büyük değeri, "artık geç" olduğu zaman gündeme gelir. "Zamanı değil artık, geçti. Heyhât! Size vaat edilen şey ne kadar da uzak..." (Müminün, 23/36)

*T*efekkür, düşünme, zihni yorma ve fikir üretmedir. Nebiler Serveri der ki "Tefekkür gibi kıymetli ibâdet yoktur."

## Hiçbir Şey Görüldüğü Gibi Değil

Tefekkür, düşünme, zihni yorma ve fikir üretmedir. Nebiler Serveri der ki "Tefekkür gibi kıymetli ibâdet yoktur." Şimdi sizi bir tefekkür turuna davet ediyoruz.

Bir Alman zooloğu, nelerden oluŝtuđunu anlamak için bir serçe yuvasını dağıtır. Yapı malzemelerini dağıtınca şu sonuca varır: Yuvanın yapısında 630 uzun at kılı, 1.715 daha kısa kıl, 195 kök parçacığı, bir tül parçası, 3 yonca yaprağı, çeşitli büyüklüklerde 20 başka yaprak, 45 iplik ve 35 gr. koyun yünü vardı. Bu kadar malzemeyi toplamak için kuŝçuk kim bilir ne kadar çalıŝtı ve kanat çırptı? Bir kilo bal, 30 bin arı, 6 milyon çiçek, 20 bin km. uçuŝ demektir. İnsan biraz dikkatle baksa, orada sürülen ve ekilen bir tarlayı, yağan yağmuru, kar, biçilen baŝak, değirmen ve fırını seyreder bir bir; çamur, nar suyuna; yeŝillikler de süte nasıl çevriliyor? İnsan düşünmeli bunları...

*Çamur, nar suyuna;  
yeŝillikler de süte nasıl  
çevriliyor? İnsan  
düşünmeli bunları...*

Bahçede bir grup sahabi ile otururken Hz. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Abdullah b. Mes'ud'dan meyve getirmesini ister. O da hemen koşup hurma ağacına tırmanmaya başlar. Ona bakmaktadır herkes. Bir ara açılan zayıf ve ince bacağı dikkatleri çeker de hafif bir gülüşme olur. Yüce Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) "Niçin gülüyorsunuz? Yarın mizanda (Ahirette sevap ve günahların tartıldığı gün) onun ince bacağı, Uhud Dağı'ndan ağır gelir." der.

İnsan yüzlerce defa trenle yoldan geçer. Fakat ne demiryolunu ne de demiryolunu yapan eli düşünür. Çoğu kere yolcular olarak bizler sadece pencereden bakar, düşünmek ve hatırlamak için bir çaba harcamayız. Köprü, demiryolu ve ırmak hepsi doğal görünür bize... Evet! Her şey "doğal" denilen yalana dönüşmüştür. Do-

ęal denen yalandan kurtulmak, her Şeyi olduğu gibi görmek için gelin Rabb'imizden yardım isteyelim: "Dünyayı s lih kul-larına nasıl g steriyorsan bana da öyle göster Ya Rabbi!" (*Ha-dis için bkz.: Deylem , el-Firdevs, 1/469*), (*Kemal Ural, Küçük Şey Yoktur, 189, 197*)

### *Büyükler ile ile Kemale Ermiflerdir*

"İnsanda hiss  yapı, yaŐanan hayat, çekilen ile ve ızdı-rapla mebs ten mütenasip (doğru orantılı) olarak gelişir. Hep hayatın dışında kalmış, düŐüncesiz ve ızdırap-sız kimselerin his dünyaları da, diğer melekeleri gibi kat'iyen inkiŐ f etmez ve böyleleri hiçbir zaman varlıkla b t nleŐemezler." (*M. Fethul-lah Gülen,  l  veya Yoldaki IŞıklar, 129*)

Milletlerin önüne düŐüp onları aydınlığa çıkaran nice büyük Őahsiyetler,  m rlerinin bir bölümü hapishanelerde ile ve iŐkence içinde geçmiş, böylece onlar, olgunlaŐan ve ay-dınlanan g n leriyle milletlerin diriliŐ yolunda birer iŐık kay-nağı haline gelmiŐlerdir.

Büyük imam Ebu Hanife Hazretleri, zindanlara atılarak saygısızca hırpalanıp inim inim bir hayat yaşamış, Ahmed b. Hanbel Hazretleri adi bir insan gibi tartaklanıp bayağı iŐken-celere maruz bırakılmıŐ; Hanefi fıkıh kitapları içinde çok önemli bir yeri olan Mabsut adlı eseri Serahsi hapsedildiği ku-yu dibinde telif etmiş, Bediüzzaman Hazretleri, bir c ni gibi muamele görerek, memleket memleket sürgüne gönderilmiŐ-tir. Campanella zindanda, Cervantes esarete, Dostoyevski de kürek mahk mu iken kendilerini keŐfederek milletlerinin gönüllerinde ölümsüzlüğe ulaŐmıŐlardır.

## *Her Ŗey Ŗzenti ile BaŖlar*

Arabistan'da putperestliği Amr b. Luhayy'ın tesis ettiği sŖylenir. Suriye'ye yapmıŖ olduğu bir seyahatte halkın taŖtan yontulmuŖ putlara taptıklarını gŖrmuŖ, bu putların onlara uğur getirdiğini duymuŖ, bunlardan birkaçını alarak getirip Kâbe'ye dizmiŖti. Bu putlar aracılığı ile Allah'a yaklaŖmak umuluyordu. Ama sonra ne oldu? Meselenin aslı unutulur, amaç araç halini aldı. Bir basit, masum niyet, gerçeğin karŖısında yıllarca direnecek kadar, bir ayrık otu gibi, derinlere kŖk saldı! KŖçük Ŗeyler kŖçük kalmaz, bŖyŖr... Yoldan hafifçe sapmak, sonunda yolu tamamen kaybettirir...

Her Ŗey kŖçük bir deđiŖimle aslından uzaklaŖır. Bu gerçekten korkarak, Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sağlığında altında oturduğu ağacı bir gŖn kesmiŖti Hz. Ŗmer (*radiyallâhu anh*). İnsanın zaafını çok iyi bilen İslâm'ın halifesi, uzak bir ihtimal de olsa, bu masum sayđı, ağacı zamanla kutsallaŖtırır diye korktu. İŖte bir hayır zamanla Ŗerre vasıta olabiliyor, bu misalde gŖrŖldŖđü gibi... (*Kemal Ural, KŖçük Ŗey Yoktur'dan*)

## *Yalnızlık Bir Girdaptır*

İnsan, yalnız kalmaktan, yılandan-çiyandan kaçtığı gibi kaçmalıdır; çŖnkŖ yalnızlık, yılanca, çiyanca dŖŖŖncelerin insan ruhunu sarmasına yol açar. İki kiŖi olmada da aynı tehlikeler bahis mevzuu olabilir; çŖnkŖ iki kiŖinin bir fenalık ve kŖtŖlŖk Ŗzerinde anlaŖması, zayıf bir ihtimal de olsa mŖmkŖndŖr. Ŗç kiŖiye gelince, ihtimal hesaplarına gŖre onların gŖnahlarda, fenalıklarda anlaŖıp bir araya gelmesi adetâ imkânsızdır. Bu hakikate parmak basan Allah ResŖlŖ, "Yalnız

kalan bir kişi, Şeytanın etkisine açık demektir. İki kişi de Şeytanın etkisine açıktır; üç kişi ise cemaattir” (*Muvatta, İsti'z n, 35; Eb  Davud, Cihad, 79*) buyururlar. Üç kişi, bir cemaat teşkil eder ve Şeytanın insana nüfuz edeceği delikleri, çok daha k  lt m Ő olur. İster evli, ister bek r olalım, evde, okulda, iŐyerinde, sokakta ve çarŐıda bizi aralarına alıp, üzerimize kanatlarını gelecek, duygu ve düŐüncelerimizi Őeytan  esintilerden koruyacak ruh ve irade insanı arkadaŐlara ihtiyacımızın olduğu bir gercektir.

### *Dertsiz İsek, Dert Biziz Demektir*

İnsanlığa  rnek olmuş büyük kişilerden biri, evinde otururken birden kapı  alınır. İnip bakar. Bir de ne görsün, eski tanıdıklarından biri. Allah rızası için sadaka istemeye gelen bu eski dostu mahcup etmemek için kendisine görünmez. Hemen içeri koşup eline sandıktan ne geçerse hepsini getirip, kapı aralığından uzatır. Adam du  ederek gittikten sonra o zat hüngür hüngür ağlamaya başlar... Hanımı, “Verdiklerin gözüne çok göründü, yaptığın cömertliğe pişman oldun da ondan dolayı mı ağlıyorsun?” diye sorar. Adam Şöyle cevap verir: “Hayır! Aklına gelen yanlış. Ben verdiğim para için değil, uzun zamandan beri görmediğim bir dostumun halini sorup araŐtırmadıėım için, onu dilenmeye zorlanacak duruma getiriŐime ağlıyorum!..”

Gelin büyük zata eŐlik edip biz de ağlayalım! Teselli bekleyen komŐumuza  are olamayıŐımıza, cevabını unuttuğumuz mektuplara, aramadığımız dostlarımıza, ziyaret etmediğimiz hastalara ağlayalım. Belki en kötüsü de, bu hissimizi yitiriŐimi-



ze ve ağlamayı unutuşumuza ağlayalım. Çoğu şeyin farkına varmadan yaşıyoruz. Sokakta telaşla ilerlerken hayattan ümidini yitirmiş birisi geçiverir yanımızdan. Alaca karanlıkta pazar artıklarını toplayan yoksulları görürüz. Çöp bidonunu karıştıran adamın parmakları yırtık pabucunun içinde donarken, basit bir boya kutusu ile yaşam savaşı veren minik bir çocuk görürüz.

İyilik yapmak için uzağa gitmemize gerek yok. Aslında o yanibaşımızda bizi beklemektedir. Öyle insanlar vardır ki, parasızlıktan veya maddî yetersizliklerden do-

*Hayat bir iyilik  
yarıþýdyr ve sevmektir.  
Sevmek ise boş sözle  
olmaz. Sevmek ilgilen-  
mektir. Zaman ayır-  
maktır. Paylaşmaktır.*

layı değil, sadece sevgi sözcüğüne hasret olarak ilgisizlikten ölür giderler. Bazen, kedinin ayak tıkırtısı veya rüzgârın sürüklediği kağıdın hışırtısı, ümit uyandırmak için insanın yerini alabiliyor... Bir aile “Acaba hangi lokantaya gitsek?” diye düşünürken, yan komşusunun elektrik borcunu ödeyemediği için kullandığı mum devrilebilir ve yangın çıkabilir. Yetimler akşama ne yiye-

cek? İyilik, hayata anlam kazandırır. İyilik öyle bir dildir ki hem dilsizler konuşabilir onunla hem de sağırlar işitir onu... Hayat bir iyilik yarışıdır ve sevmektir. Sevmek ise boş sözle olmaz. Sevmek ilgilenmektir. Zaman ayırmaktır. Paylaşmaktır.

### *Kendimizi Beğenmeyelim!*

Kendi nefsinin beğenen ve seven adam başkasını sevmez. Seviyor gibi gözükse de samimi olarak sev-

mez. Belki ondaki menfaati ve lezzeti sever. Daima kendini beğendirmeye ve sevdirmeye çalışır. Kusuru kendine almaz ve avukat gibi kendini müdafa eder. M balağalarla veya yalanlarla kendini  ver, adeta nefesine büyük bir pay verir. Öyle ki sonunda “O kimse ki heva ve heveslerini ilah edinmişlerdir.” (*Furkan, 25/43*)  yetinin tokadını yer.

### *Musibete Bir de Böyle Bakalım!*

Musibet ve belalara farklı bir açıdan bakmayı denediniz mi hiç! Denemedinizse gelin bir de bu yönden bakmaya çalışın: Musibetler, bizleri Allah’ın derg hına sevk edip oraya yönlendirmek için birer kader kamçısı h km dedirler. Hatalar ve başımıza gelen felaketler, imanın zayıflığından kaynaklanan hataların sonucudur.

Musibetler, mutlak olarak Çer değildir. Bazen mutluluk da felaket haline dönüşebilir. Hatta felaketten de mutluluk ortaya çıkabilir. Musibet, insanın haddi aşmışlığının sonucu ve gelecek mükafat ve ihsanın da başlangıcıdır. Musibetin darbesine karşı Şikayet etmek s retiyle elbette aciz ve zayıf insanlar ağlar; fakat unutmamalı, haller ancak O’na arz edilmeli, O’ndan Şikayet etmemelidir.

Her musibette bir çeşit nimet vardır. Bazı zamanda ve bazı kişiler için bela ve musibet, Allah’ın bir lütfudur. Madd  musibetleri büyük gördükçe büyür, küçük gördükçe de küçülür. Masum kul, g nahk rların çok olduğu yerdeki musibetten nasibini alır. Atmaca kuşunun serelere sataşması, görüntü açısından rahmete uygun d şm yormuş gibi görünse de aslına bakıldığında, o serçenin uçma kabiliyetinin, sataşma ile orta-

ya çıktığı anlaşılacaktır. Nûrânî âlemlere giden yol, kabirden geçer. En büyük saâdetler, çekilen çilelerin sonucudur. Musibetle karşılaşmayan insan yoktur. O halde hatalarla, dertle, sıkıntıyla ve belalarla beraber yaşamayı öğrenmeliyiz. Ne dersiniz?

*Sıkıntılar, Allah'ın İstemediği Hayata  
Talip Oluşumuzdan...*

Cenâb-ı Hakk, Kur'ân-ı Hakim'inde haber veriyor ki:

“Her kim zikrinden yüz çevirirse, ona sıkıntılı bir hayat, dar bir geçim ve huzursuz bir yaşantı vardır. Böylelerini ahiret hayatında kör olarak haşrederiz. O hesap yerinde, nefislerine ve şeytanlarına kulluk eden bunlar derler ki: Rabb'im! Beni niçin kör hale getirip haşrettin. Ben dünyada her şeyi görenlerden idim. Allah da buyurur ki: “Evet öyle idin. Sana âyetlerimiz geldi. Onlara aldırış etmedin. Nefsinin isteklerini emrettiklerimize tercih ettin. Asıl görüleceği görmedin. Dinimi yaşamadın. Ömrünü şirk ve riya içinde geçirdin. Bunun cezası olarak dünyanı geçim sıkıntısıyla geçirdin. Ve işte burada da cezayı çekmeye başladın.”

Allah dostlarından Abdülkadir Geylani Hazretleri diyor ki: “Eğer geçiminde bir sıkıntı ve değişiklik, rızıkında bir güçlük, halinde bir perişanlık görürsen, bunun, Allah'ın emrini bırakıp nefsinin heva ve hevesine uyduğundan ileri geldiğini bil! Ellerin ve dillerin sana uzandığını, canına, malına, evlat ve iyaline kastedildiğini gö-

*Nûrânî âlemlere  
giden yol, kabirden ge-  
çer. En büyük saâdet-  
ler, çekilen çilelerin so-  
nucudur.*

r rsen, bunların Allah'ın yasaklarını iŐleyip Allah'ın koyduğu sınırları aŐtıđından ve üzerine düşen hakları ifa etmediğinden ileri gelmiş olduğunu bil! Eğer kalbini endişe, elem ve ızdıraplarla dolu görürsen, bunların, Allah Teala'ya muarız olduğundan, Allah'a ait işlerde insanları O'na ortak kıldığından, Cen b-ı Hakk'ın gerek senin, gerek başkaları hakkındaki kaderine razı olmadığından, O'na iman ve itimadının eksikliğinden ileri geldiğini bil!"

Görüyorsunuz ki sıkıntılarımızın ana sebebi, Allah'ın yaŐanmasını emrettiği dinden uzak bir yaŐantıya talip olmamızdır. Huzurumuzun yokluğundan, dünyanın tadı-tuzu kalmadığından Őikayetçi olmayanımız yok. Hep zengin olalım, istiyoruz. Fakat zenginliği dinimiz gereği olsun diye değil, daha rahat bir yaŐantımız olsun, nefsimizi daha rahat ettirelim diye istiyoruz. Şu bir gercektir ki; Kur' n hakikatlerinin gecersiz kabul edildiği hiÇbir yerde ve zamanda insanlık huzur bulmamıŐtır. Böyle devam ettiği müddetçe de huzur bulmayacaktır. İŞte dağınlığımızın sebebi de budur. Gönüllerin ve dünyanın huzuru Kur' n esaslarıyla olan irtibatla orantılıdır. Bu irtibatı sağlayanların hem kalbleri hoşnut olur hem de dünyaları...

*Ő* y k   n t   l a r   m   z   n  
ana sebebi, Allah'ın  
yaŐanmasını emrettiği  
dinden uzak bir yaŐan-  
tıya talip olmamızdır.

### *Musibetlerin Sebebi Günahlar*

Başınıza gelen her musibet, iŐlediđimiz günahlar (ihmal ve kusurlarımız) sebebiyle olmakta. Hatta "Allah, g nahlarınızın çoğunu da affeder." (*Ő ra, 42/30*) ayetindeki bu hitap g nahk rlardır. Fakat gösterecekleri sa-

bir sayesinde yüksek derecelere ulaştırılmak gibi sebeplerle, gnahkr olmayanların başlarına gelen musibetler de yok değildir.

Mü'minlere gelen sıkıntılar, onlar için kefaret olur. Allah'ın dinine hizmet için çalışan kimsenin çektiği sıkıntılar ise onun sadece günahlarına kefaret olmakla kalmayıp aynı zamanda Allah katındaki derecesinin yükselmesine de bir vesiledir. Dolayısıyla başına musibet gelen dindar kişiler hakkında, onların günahlarının cezasını ödediğini düşünmek çok yanlıştır.

### *Hellleşmeyi Ahlk Haline Getirmeliyiz*

*“Bana arkadaşlarım aleyhinde hiçbir şey söylemeyin. Zira, Rabb'imın huzuruna selim bir kalple gitmek isterim.”*

Helalleşme bir ahlk haline getirilmelidir. Ve mutlaka helallik istenen şahsa durum olduğu gibi anlatılmalıdır. Mesela: “Senden şu kadar haksız yere şunu aldım; seni gıybet ettim...” vs. gibi. Ne var ki, aynen anlatma karşı tarafta derin yaralar aacaksa, o zaman mes'ele şerhedilmeden, mutlak olarak helallik istenmelidir. İnsanız ve zayıf taraflarımız var. Söylenen söz içimizde bir ukde ve yara olarak kalabilir. İnsanın Cenb-ı Hakk'ın huzuruna, içinde mü'min kardeşine karşı, herhangi bir ukde varken gitmesi ise büyük bir talihsizliktir. Onun içindir ki, Efendimiz sık sık, “Bana arkadaşlarım aleyhinde hiçbir şey söylemeyin. Zira, Rabb'imın huzuruna selim bir kalple gitmek isterim.” der ve mü'min bir kardeşi aleyhine bir şey söylemek isteyenleri böyle ikaz ederdi. O'nda bizim için her husus-

ta üsve-i hasene (en güzel örnek) vardır. Bu mevzuda da rehberimiz, yine Resûlullah'tır (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*). (M. Fet-hullah Gülen, *Fasıldan Fasıla-1, 77-78*)

### *Kendimizi Tenkit Etmeliyiz!*

Kendimizi kontrol etme, sağlam bir teminat ve en güvenilir dayanaktır. İnsanın her hamlesi bu türlü bir kontrole dayanıyorsa, ümit verici; geçmişin muhasebesi yapılmadan gösterilen her gayret ise bir hüsrân ve hayâl kırıklığının başlangıcıdır. Hesaplaşma çizgisinde bulunan bir ferdin, fazla kaymaları olmayacağı gibi, hesap üzerine kurulmuş ve yine hesap üzerinde işleyen bir toplumun da çok fazla rahatsız edici yanı ve yönü bulunmayacaktır.

Geçmiş zaman, şimdiki zamana nispetle, şimdiki zaman da geleceğe nispeten bir hesap kitabıdır. Hatta bu bakış açı-sından, gündüz geceye, yaz kışa, dünya öbür âleme nispetle birer kitaptırlar. İnsan bu kitapların yüzünden perdeyi kaldırıp, yayacakları aydınlıktan istifade ettiği nispette doğru görür, doğru düşünür ve başı yüceliklere erer. Bu kitaplar ve bunların ihtivâ ettikleri hesaplardan habersiz yaşayanlar ise hüsrân görür, hüsrân düşünür ve hüsrânda boğulurlar. Millet olarak böyle bir muhasebe ve düşünceye çok muhtacı!..

### *Başkası İçin Yaşamak*

Hız. Musa (*aleyhisselâm*) bir gün duâ ederken; “Ya Rabbi! Kulların arasında sana en sevimli olan hangisidir, bana bildir?” diye sormuştu. Allah Teâlâ da, cevaben şöyle buyurmuştu: “Ya Musa! Kullarım arasında bana en sevgili olan, mü'min

kardeřinin ayađına bir diken battıđını iřittiđi zaman, sanki o diken kendisine batmıř gibi űzűlen ve acı duyan kimsedir.”

İřte bu derece fedakâr ve diđerđâm olan yiđit ođlu yiđitler yeniden bu milleti dirilteceklerdir. Bu milletin tarihin geđmiř sahfelerinde kalan o řanlı maziyi gűlgede bırakacak bir hayat seviyesine ulařması, yařatma zevkiyle yařamaktan vazgeçen bu řekilde alperenler ister. Fedakârlık, hasbîlik ve diđerđâmlık duyguları ile gűnlű dopdolu olan fertler olmadıđı műddetçe, saâdet dolu yarınlardan bahsetmek hayalden űteye geđmez. Bakalım, Allah Resűlű (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) geride bıraktıđı ailelerine dűnya mal ve műlkű adına ne bıraktı? Hz. Ebu Bekir'in taksim edilecek mirası var mıydı? Ve Hz. Őmer, hançerlendiđi zaman “Bakın bakalım, malım borcumu űdeyecek mi? Ődemezse Adıyy Ođulları'ndan, onlarda da yoksa Kureyř'ten borç alıp űdeyin.” diyordu.

Evet bir milleti ihyâ, ancak bu duygu ve dűřűncedeki fertlerle olur. Çalıřıp, çabalayıp, űretmekte herkesi geride bırakacak ve elde ettiklerine asla kalben bađlanmayarak herkesi řařırtacak fertlerle...

### *Halka Hizmet Yolu*

Ubeydullah el-Ahrâr Hazretleri, űmrű boyunca, tanıdıklarına ve tanımadıklarına, dost dűřman herkese, yardım ve řefkat elini uzatırdı. Hiç kimseyi ayırt etmeden, yaptıđı iyilikler ve hizmetler dilden dile dolařırdı. O, bir keresinde bu halin sebebini soranlara řűyle demiřti: “Ben bu hali, halka hizmetle elde ettim. Herkes, Hakk'a bir yoldan gider. Bizi de, O'na, halka hizmet yolundan gűtűrdűler.”

## “Hedefi Olmayanın Her Şeyi Nefsi Olur”

Hedef tespitine göre hayatı programa almak, belli bir gayeye sadık kalarak hareketini planlamak gerekirken, çoğu zaman bunlar unutulabilmekte. Böyle olunca da nefis ve benlik, her Őeyimize hâkim olmakta. “Karŝımda müthiŝ bir yangın var. Alevleri göklere yükseliyor. İçinde evladım yanıyor, imanım tutuŝmuŝ yanıyor. O yangını söndürmeye, imanımı kurtarmaya koŝuyorum. Yolda biri beni kösteklemek istemiş de ayağım ona takılmış. Ne ehemmiyeti var?” (*Risâle-i Nur Kllyatı-2, Tarihçe-i Hayat, 2114*) diyenler gibi hiç hedef sapması yapmadan hareket edenler, nefis ve enâniyetlerinin müdafaası için kendilerine çelme takanlara dönüp cevap bile vermemiŝlerdir. Halbuki, uyanık gözle bu yangını göremeyenler, ızdırabını derinliğince vicdanında duyamayanlar kendilerini müdafaa etmekten, yangını söndürmek için fırsat bulamamakta ve sürekli olarak hep hedefin etrafında dönüp dolaŝmaktalar.

“Allah’ım, beni göz aıyp kapayınca-ya kadar nefsimle baş başa bırakma!” (*Ebu Davud, Edeb, 101*)

## Nefsimizle Başbaşa Kalmayalım!

Hepimiz, “Allah’ım beni benimle baş başa bırakma; beni hep Sen evir, çevir.” demeliyiz. Allah Resl (*sal-lallâhu aleyhi ve sellem*) sabah akŝam “Allah’ım, beni göz aıyp kapayınca-ya kadar nefsimle baş başa bırakma.” (*Ebu Davud, Edeb, 101*) duâsını dilinden düŝürmüyordu. Eğer âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah Resl böyle davranıyorsa bu, bize bir iŝarettir ki, kimse garantinin zerresine sahip olduğunu iddia etmemelidir. Eğer



O böyle diyorsa, Hz. Musa da, Hz. İsa da, Hz. Davut da öyle der. Kaldı ki bir başka yerde yine O, “Hiç kimse kendi ameliyle cennete giremez.” buyurur. Evet isterse birisi büyüklüğüyle, başarılarıyla, muvaffakiyetleriyle, zaferleriyle dillere destan olsun, bütün bu başarılar, kurtuluşumuz adına eğer İlahî teyidat yoksa, hiçbir şey ifade etmezler. “Allah, rahmetiyle bizi sarıp sarmalar ve fazlıyla kuşatırsa işte o zaman kurtuluruz.” Yoksa –hafızanallah– cennet yolu benim için çok rahat, Allah’a ulaşma hazır ayağımın dibinde, az yürüyünce varırım, mülhazaları şeytanî mülhazalardır.

### *Gıybet Edenin Yanında Durmamalı!*

Kur’ân ve hadislerde kesin bir ifadeyle yasaklanan, dinî, millî ve sosyal onca zararlarına rağmen, günümüzün Müslümanlarının bir türlü önemsemediği gıybet, öyle bir ruh hastalığıdır ki, şayet şimdilerde önü alınmazsa, ileride topluma yüzlerce zina etmenin ve yüzlerce faiz yemenin günahını birden işletebilir. Bir de bu iş, basın–yayın yoluyla yapıp, milyonlara mal ediliyorsa, bu sapıklığı yapanların dünya ve ahiret felaketleri bir yana, topyekûn milletin ciddi sarsıntılara maruz kalması da kaçınılmaz olacaktır. Aleyhinde olan bir şeyi söylemek gıybettir. O halde, bizim aklımız, fikrimiz ölçü olmadığına ve olamayacağına göre, bizim için takdir edilen bu ölçüler içinde hayatımızı devam ettirme mecburiyetindeyiz. Bu konuda bir prensip kararına varmak iyi bir yöntem olabilir. Hatta; “ağızımdan gıybet adına bir söz çıkarsa, 3 ay peşi peşine oruç tutacağım” demeli. Ve gıybet giden yolları baştan kapamalı. Belki, bu dünyada verilecek bir ceza diye vasıflandırabileceğimiz böyle bir amel ile nefis uyanır ve sonrasında aklın hâkim, nefsin mahkûm olması sağlanabilir. Kim bilir belki

de bunun sonunda Rabb'imiz, gıybet etmemeyi fitratımızın bir parçası haline getirir. (*M. Fethullah Gülen, Fasıldan Fasıla-1, 128-130*)

### *Çocuklara Peygamber Sevgisini AŐılayalım*

Çocuklarımıza ve onlardan önce kendimize Peygamber sevgisini tattıralım. Kendimizi zorlayalım ve Efendimiz'i en çok sevenlerin hayatlarını okuyalım ve okutalım. Buyurun size birkaç misal:

Abdullah b. Huz fe es-Sehm , çok cesur bir sahabi idi ve Bizans'a esir düŐmüŐtü. Bizans komutanı onun cesaretini duymuŐtu. Bu cesur insanı kendi tarafına çekmek isteyen Bizans komutanı, Hıristiyan olması Őartıyla onu iktidarına ortak yapma teklifinde bulundu. AldıĒı cevap "hayır"dı. İŐkencenin akla hayale gelmeyenini tatbik etmiŐler, dininden dönmeyince de idamına karar vermiŐlerdi. Bu karar  zerine Abdullah aĒlamaya başladı. Bizanslılar ŐaŐkındı; zira kafasını defalarca kaynar suya sokmuŐlar, atların arkasına baĒlayıp s r klemiŐler, bütün bunlara katlanan birinin aĒlamasına anlam verememiŐlerdi. Ona "Korkuyor musun?" diye sorduklarında; "Böyle bir tek canla gideceĒim diye üzülüyorum. Arzu ederdim ki baŐımdaki sa larım adedince baŐım olsun, onları sevdiĒim Allah ve Res l 'ne feda edeyim. Ama Şu anda buna sahip deĒilim ve sadece bir can feda edebiliyorum."

### *Sevgide Hazreti  mer  l s *

Hiz. Ömer bir savaŐtan sonra azadlı bir köle olan Hiz.  same'ye kendi oĒlundan fazla ganimet vermişti. OĒlu bu durumun nedenini sorduĒunda; "Hiz. Peygamber, Hiz.  same'yi

bir dizine, Hz. Hüseyin'i bir dizine oturturdu ve 'Allah'im! Ben bunları sevdim, Sen de sev.' derdi. Ben Hz. Muhammed'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) senden çok sevdiği Üsame'ye daha çok verdim." cevabını vermişti. Resûlullah'ı sevmek Allah sevgisi ile doğru orantılıdır. Hz. Ömer ki sahabenin büyüklerindedir. Resûlullah sevgisini kendi babalık sevgisinden önde tutmuştur. Ve durum gayet açıktır: Ne tür yakınlık olursa olsun, tercih daima Resûlullah olmalıdır.

### *'İnsanlardan Beş Şey İstedim'*

Mana aleminin büyüklerinden Hatem el-Esamm der ki: "İnsanlardan beş şey istedim; fakat yaptıklarını görmedim: 'Allah'a (*celle celâluhû*) itaat edin, ondan başkasına bağlanmayın.' dedim; yapmadılar. 'Öyleyse bana yardımcı olun, bunları ben yapayım.' dedim; yanaşmadılar. 'Ben Allah'a (*celle celâluhû*) ibâdet edeyim, siz bundan incinmeyin.' dedim; incindiler. 'Benim Allah (*celle celâluhû*) yolunda olmamı engellemeyin.' dedim; engellediler. 'Allah'ın (*celle celâluhû*) hoşnut olmayacağı şeylere beni davet etmeyin. Davet ettiğinizde gelmediğim zaman bana düşmanlık beslemeyin.' dedim; dinlemediler. Ben de onları terk ettim, kendimle baş başa kaldım."

### *Hatalardan Ders Almıyoruz*

Bir din kardeşimizin günlüğünde yer alan yazılardan bir demetle sizi baş başa bırakıyoruz: "...Yanlışlar üşütüyor bizi. Yanlış sorulara bulduğumuz yanlış cevaplar üşütüyor hepimizi. Yanlış soru, yanlış cevaba bizi mecbur bırakıyor. Doğru cevap, doğru sorunun içinde, doğru soru ise yanı başımızda. Hatalardan ders almıyoruz. İncitiyoruz, kendimizde olan; ama bir o ka-

dar kendimize ait olmayan canımızı. Gençlik işte! Vakt-i evvelde güvenirdik insanlara, Şimdi onu da yitirdik.  nce sevgimizin iini boŐalttık, ardından kestik bıçak gibi. GüneŐe raĒmen, balta kesmez buz oluyoruz. Kimseye iimizi aamıyoruz. Sırrımızı paylaŐamıyoruz. İimize kapanıyoruz. Kimse  zemiyor Őifremizi. Böyle yapıyoruz, sonra  Ő yoruz.  Ő r z tabii. Nezle, grip, iki yanlı zatürre hatta tüberküloz bile oluruz. Sevgimizi gereksiz yerlerde harcıyor ve Rabb'imize de zikzaklı yollardan varıyoruz. Yalan dünya! Hak etmediĒim sevgimi almıŐtın. Şimdi hak ettiĒin yerde kaldın..."

### *Geminin İçinde Olalım*

Ahirette ne ile kurtulacaĒımız belli deĒil. Bu açıdan bakıldığında en küçük bir ib deti bile ihmal etmememiz gerektiĒi gün gibi açık. Ama Şu da unutulmamalı ki Allah'ın rahmeti çok engin.

Sult nuŐ-Őuar  Necip Fazıl Kısakürek'in, yürekte baĒlı olduĒu Seyyid Abdülhakim Arvas  Hazretleri'ne; "Efendim! Ben kurtulacak mıyım?" diye sorması  zerine Arvas  Hazretleri, "Bir gemi giderken, paspas da içinde gider. Yeter ki o geminin içinde ol Necip!" diye cevap vermişti. İnsan korku ile  mit arasındaki dengeyi çok iyi ayarlayınca gerçekten geminin içinde kendine bir yer bulmuş olacaktır.

### *Hal ve Tavırlarımızda Hassas Olalım*

Ahnef b. Kays bir gün yanında birkaç kiŐiyle Hz. Ömer'i ziyarete gitmişti. Hz. Ömer'i gördüklerinde o, eteklerini beline sıkıŐtırmıŐ durumda durmadan saĒa sola koŐturuyordu. Hz.

Ömer, Ahnefi görünce, "Gel de kovalamaya katıl. Hazineye ait bir deve kaçtı. Bu malda kaç kişinin hakkı olduğunu biliyorsun." dedi. Oradakilerden biri ona niçin kendisini üzdüğünü, neden bu iş için bir köleyi görevlendirmedini sorunca Hz. Ömer, "Benden daha iyi köle kimmiş?" demiştir.

Başka bir misal daha verelim: Ebu Şuayb, babasından naklediyor: "Ömer b. Abdülaziz'in (Ömer b. Abdülaziz, Hz. Ömer'in oğlunun torunu olup, o sırada Emevî halifesidir.) huzuruna gittim. Yanı başında bir kâtip vardı. Mum ışığı altında Müslümanların işiyle ilgili evrakları yazıyordu. Kâtip işini

bitirince onun kullandığı mum söndürüldü. Daha sonra ziyaretçi yeri geldiğinde Ömer için ayrı bir mum getirildi. Yine bir defasında Ömer b. Abdülaziz'e devlete ait kömürde ısıtılmış su getirilmiş; fakat Ömer, bu suyla abdest almamıştı."

Diğer bir misal de Ebû'd-Derdâ'dan.

Ebû'd-Derdâ (*radiyallâhu anh*) ölürken deve-

sine, "Ey deve! Kıyamette benden davacı olma. Zira ben sana gücünden fazla yük vurmam." demiştir. Câbir b. Zeyd, bir bahçenin kenarında yürüyordu. Üzerine köpeklerin geldiğini görünce, bahçeden bir kamış söktü ve onunla köpekleri kovaladı. Evine döndüğünde ailesine, "Bu kamışı saklayın; çünkü ben onu başka bir bahçeden aldım." dedi. Ona, "Bir kamıştan ne çıkar ki?" dediler. O ise buna karşı, "Bu bahçeye her giren oradan bir kamış koparacak olsa bahçede kamış kalmaz." diye cevap verdi. Sabah olunca da kamışı götürüp bahçe sahibine verdi.

"Ey deve! Kıyamette benden davacı olma. Zira ben sana gücünden fazla yük vurmam."

Birisi İbn Mübarek'e, "Ŗu kitabımı beraberinde götürsen." deyince, "Ben kiraladığım hayvana bineceğim, sahibine sorayım da ona göre." diye karşılık verdi. Çünkü pazarlık yapıldığında kitap konusu yoktu. Bu öyle bir denge ki, bir kitap için bile hayvan sahibinin rızası aranıyor. "Bir kitaptan ne çıkar, ver götürüyor" denmiyor!

### "İnsanlara TeŖekkür Etmeyen Allah'a Ŗükredemez"

Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir keresinde minbere çıkar ve şöyle buyurur: "Aza Ŗükretmeyen çoĝa da Ŗükretmez, insanlara teŖekkür etmeyen Allah'a da Ŗükretmez. Allah'ın nimetlerini söylemek Ŗükür, onları anmamak ise nankörlüktür. Cemaat rahmet vesilesi, ayrılık azap sebebidir."

Nu'man b. BeŖîr'in (*radiyallâhu anh*) bu rivayetine ravi der ki: Ebû Ümâme el-Bâhilî (*radiyallâhu anh*) "Sevâd-ı a'zamdan (*halkın çoĝunluğundan*) ayrılmayınız." demiŖ, sahabeden biri, "Sevâd-ı a'zam nedir?" diye sorunca Ebû Ümâme: "Nûr Sûresi'ndeki Ŗu âyetin muhtevasında belirtilendir." diye seslendi: "De ki: Allah'a itaat edin, Peygamber'ine itaat edin. Eĝer yine yüz çevirip dönerseniz (Peygamber'in) uhdesine düşen ancak tebliğ vazifesidir. Sizin üstünüze düşen 'vazife' de, 'itaat' tir. Eĝer O'na itaat ederseniz doĝru yolu bulursunuz. Peygamber'e ait olan vazife apaçık tebliğden başkası deĝildir." (*Nûr, 24/54*)

Ebû Zer el-Gifârî (*radiyallâhu anh*) diyor ki: "Resûlullah'ı dinledim, konuşma yapıyordu: 'Ey Dâvud hânedânı! Siz Allah'a Ŗükr için çalışınız. Kullarımdan hakkıyla Ŗükredenler azdır.' (*Sebe, 34/13*) meâlindeki âyeti okuyup şöyle buyurdu: "Her kime üç Ŗey verilirse ona, Dâvud Peygamber'e verilenin aynısı verilmiŖ olur: 1-Gizli ve açık her yerde Allah'tan korkmak. 2-Ga-

zab ve hoşnutluk anlarında adâleti gözetmek. 3-Fakirlik ve zenginlik hâllerinde tutumlu olmak.”

*Doğru Söz Doğru Hareketle Değer Kazanır*

Zaman İmâmı A'zam zamanıdır. Bir çocuğa bal dokunmaktadır; çocuğa yapılan onca "yememe" tavsiyelerine rağmen, o yine bal yemeye devam eder. Derken bir gün elinden tutup Hz. İmam'ın huzuruna getirir ve "Bu çocuk bal yiyor; biz yememesini istememize rağmen o yemeye devam ediyor." derler. Hz. İmam: "Götürün, bu çocuğu 40 gün sonra bana getirin." der. Kırk gün sonra yeniden getirilir. İmâm çocuğu karşısına alır ve bal yememesini tavsiye eder. Çocuk kalkarken babasının elini öper ve "Babacığım, bir daha bal yemeyeceğim." der. Oradakiler: "Ya İmam, ilk getirdiğimiz zaman niçin nasihat etmeyip de, bizi kırk gün beklettiniz?" diye sorduklarında, İmâm onlara şöyle cevap verir: "Siz, çocuğu bana getirdiğiniz gün ben bal yemiştim. Eğer kendi yaptığım bir şeyden onu vazgeçirmeye çalışsaydım ihtimal nasihatım makes bulmayacaktı. Bu kırk gün içinde, ben onu vücudumdan atıp da öyle nasihat etmek istedim."

Doğru sözün yanında doğru hareket çok önemlidir. Çünkü insanların özellikle de çocuklarımızın nazarında, davranışlarımızla sözlerimiz arasındaki tezat, onların bize olan güvenini sarsar. Hayatta bir kez olsun yalanınızı ya da davranış ve söz çelişkinizi yakalayan çocuk, bunu zihninde taşıdığı sürece siz, onun nazarında güvenilmez biri olarak kalırsınız. İleride küçük bir hoşnutsuzluk hâsıl eden davranışınızda o husus, şuur üstüne çıkar ve siz evlâdınızın nazarında tiksinti duyulan

biri gibi algılanırsınız. Dolayısıyla da sözleriniz ona hiç mi hiç etki etmez. Öyleyse davranışlarımızı öyle ayarlamalıyız ki, onlar bizi evlerinin içinde baba, anne değil de birer melek farz etmeliler. Bizde ciddiyet, bizde vakar, bizde hassasiyet görmeli ve sonuna kadar bize güvenmelidirler. İşte duygu ve düşüncelerin, böylesi bir yolla intikalini başaran anne ve babalar, en başarılı muallim sayılırlar. (M. Fethullah Gülen, *Çekirdekten Çınara*, 67-68)

### *İyi Arkadaş, İnsanı Cennete Götürür*

Eskilerin eskimeyen şu sözleri ne güzeldir: “Bana arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim.” “Üzüm üzüme baka baka kararır.” “Gül, güller arasında yerşerir.” “İyi arkadaş, insanı cennete, kötü arkadaş da cehenneme götürür.”

Evet, her insan, arkadaşlarından iyi kötü mutlaka bir şeyler kapar. Öyleyse bizler, kendisinden hep iyi şeyler kapacağımız insanları arkadaş edinmeliyiz.

*İnsanın ruh güzelliğinin en cazibeli belirtisi hiç püfhesiz gülümsemesidir. Tebessüm, duyguların huzura kavuşmasının sevimli bir ifadesidir.*

### *Tebessüm Bir Sadakadır*

“Tebessüm bir güneştir, insanın yüzünden hüznü ve keder kışını def eder.” (Victor Hugo)

İnsanın ruh güzelliğinin en cazibeli belirtisi hiç şüphesiz gülümsemesidir. Tebessüm, duyguların huzura kavuşmasının sevimli bir ifadesidir. En sıkıntılı ve öfkeli



anlarımızda bile, gülen bir çehreyle karŝılaŝtıđımız zaman ister istemez duygularımızda bir durulma, yüz hatlarımızda bir yatıŝma olur. Çevremizdeki insanlarla güzel münasebetler kurmada, cazip bir bağ meydana getirmede ilk tesir tebesmle başlar. Glmseyan bir sima insanlarda güven uyandırır.

Glmsemi bir aydınlıktır; farkında olmadan biz de onun aydın cazibesine kapılırız. Manen bütün insanların bu aydınlığın sıcaklığına sığınma ihtiyaçları vardır. Günlük hayatımızda türlü sebeplerle birçok sıkıntıya uğrayabiliriz, ister istemez duygularımıza koyu bir karamsarlık hakim olur. Ruhumuz birtakım buhranlarla çırpınır durur. Eğer kendimizi bırakıverecek olursak, i dünyamızın bu karanlığı yüzümüze akseder; karamsar kırıŝıklıklar, mnsız gölgeler çevremizi kaplar. Etrafımızda meydana gelen olaylardaki hikmetleri sezerek imanın aydınlattığı ruhumuzun yansımaları, yüzümüze vursun... En irkin görünen hadiselerin arkasında asıl kudret sahibinin elini görelim, onun hikmetine rm olalım:

“Görelim Mevl’m neyer, neyerse güzel eyler” diyelim.

### *Nezaket Kurallarına Uymalı!*

Müslüman, edepli, görgülü, nazik, kibar ve güler yüzlü olmalı. Karşısındaki insan kendinden küçük de olsa “efendim” demeden konuŝmamalıdır! Edep; güzel terbiye, iyi davranış, güzel ahlk, hay, nezket ve zerfet demektir. Evlerimiz, birbirimize karşı nazik davranma noktasında önemsemediğimiz yerler haline gelmiŝtir. Oysa bu durum ne kadar da yanlıştır. Yabancıya gösterilen nezketin, hiç değilse onda birini, eşler evde birbirine göstermelidirler! Kabalık, sevgiyi körelten ve hu-

zursuzluğa yol açan kötü bir huydur. Mesela yabancı birisine “Sesiniz az geliyor, biraz yükseltir misin?” dediğimiz, hatta anlamamıŝ olmamıza rağmen kafa salladığımız halde, evimizde eŝimize “Yine sessiz konuŝuyorsun, sesini y kseltsene be!” diyorsak, ölçüsü kiŝilere göre farklılık arz eden bir kabalık  rneği sergiliyoruz demektir.

Evde bizi nez ketsizliğe itebilecek hususlardan biri, iŝyerlerindeki sıkıntılar olabilir. Oysa iŝyerlerimizdeki sıkıntı ve stresimizi eve taŝımamalıyız. Hiçbir şey evdeki mutluluğa feda edilmemelidir. Huzur ve sa det, milyarları kazanmaktan daha önemlidir. O h lde, eşimizi takdir edici olmalı, onlara karşı nazik ve güler yüzlü davranmalıyız. Nezaket havasının estiği böyle bir evde de geçimsizlik diye bir şey olmayacaktır. Her konudaki biricik rehberimiz Peygamber Efendimiz (*sallall hu aleyhi ve sellem*), eve gülümseyerek girer ve sel m verirdi.

Evet! Üzüntülü de olursa, tebessüm ihmal edilmemelidir! Çünkü hareketlerimiz ve tavırlarımız s zlerimizden daha fazla tesir eder. Tebessüm de sözü fiile döken önemli bir aracıdır. Tebess mden yoksun davranışlar hep kırıcı olmuş ve zarar getirmiştir. Kalplerin fethi gülümsemekten geçer. Bir tebessümle gönüller fethedilebildiği gibi asık yüzün sebep olduğu ne vir neler vardır. Müslüman güler yüzlü olmalıdır. Tebessüm karşılığında bir şey vermemiz gereken bir şey olmadığı için, alanı mutlu ettiği gibi vereni de  zmez. Bazen bir tebessümün hatırası ömür boyu unutulmaz. Sa detin anahtarı tebessümdür. Tebessüm etmek bir bahtiyarlık, edememek ise zavallılıktır. G l msemesini bilmek ayını zamanda dünya ve ahiret sa detine de sebep olur.

Bakın Efendimiz (*sallall hu aleyhi ve sellem*) ne buyuruyor, “Kardeşine karşı göstereceğin tebessümün bir sadakadır.

Emri bi'l mâ'rufun ve nehyi ani'l münkerin sadakadır. Yolunu kaybeden kimseye yolu gösterivermen sadakadır; gözü sakat kimse için görüvermen sadakadır; yoldan taş, diken, kemik (gibi şeyleri) kaldırıp atman sadakadır; kovandan kardeşinin kovasına su boşaltman sadakadır." (Tirmizi, Birr, 36)

### *Öldürücü İhtiraslar Küçük Alışkanlıkların Neticesidir*

Doğulu bir düşünür, ihtiraslarla (ihtiras; aşırı hırs, şiddetli arzu, kuvvetli eğilim, tutku) ne şekilde mücadele etmek gerektiğini soran bir gence, oradaki bir fidanı göstererek sökmelerini istedi. Genç hiçbir zorluk çekmeden tek elle fidanı topraktan çıkardı. Bunun üzerine düşünür, ona biraz daha kalın bir fidanı gösterdi. Genç bunu da sökmelerine söktü; ama iki elini de kullanarak ve biraz daha fazla güç harcayarak... Daha kalınca üçüncü bir ağacı sökmek için gencin, bir arkadaşının yardımına ihtiyacı oldu. Düşünür bundan sonra çok daha kalın bir ağacın sökülmesini istedi. Fakat orada bulunan birçok insan yardım etmesine rağmen ağacı yerinden oynatamadılar. Bunun üzerine düşünür onlara, "İşte ihtiraslarımız da böyledir." dedi. "Başlangıçta, henüz kökleşmelerine fırsat olmamışken yenilmeleri kolaydır. Fakat uzun bir alışkanlık devresi boyunca, köklerini kalbe salmalarına meydan verildikten sonra zor olur onları sökmek."

Alışkanlıklar ihtiras halini aldığı anda, artık onlardan kurtulmak çok zordur. İnsanda kötü alışkanlıklar bazen öyle köklü olabiliyor ki, iyiliğe yönelmiş irade bir türlü faaliyette bulunamıyor. Kötü bir alışkanlığın kucağına düşen kimse, kızgın ateşe ayağını basıncaya kadar, hiçbir şeyin farkında olmaz. İnsan, alışkanlıkların ihtiras halini almaya başladığını fark etmelidir. Bu yüzden çok okumalıdır. Devam-

lı hatırlamalıdır. Müzakerelerde bulunmalıdır. Fark ettiğinde de onunla savaşı yarına bırakmamalıdır. Hayat dediğimiz şey içinde yaşadığımız şu andır. Yarın yoktur hayatta. Alışkanlıkları terk etme yarına bırakıldığında onunla savaşmak mümkün olmayacaktır. Bunun sonucu öyle bir duygusuzluğa düşülecektir ki günah işlendiğinin farkında bile olunmayacaktır.

Bir gün Eflatun sokakta maskaralık eden bir çocuğu azarlamış. “Beni çok önemsiz bir şey için azarladınız.” demiş çocuk. Eflatun şöyle cevap vermiş: “Ama alışkanlık önemsiz bir şey değildir.” İnsan güçlü olduğu devirde fena alışkanlıklarını bırakmalıdır. Gazali der ki: “İnsan kuvvetliyen güçsüze karşı vermediği savaşı; kendi güç kaybedip, güçsüz olan kuvvetlendiği zaman nasıl kazanabilir?” (*Ke-mal Ural, Küçük Şey Yoktur'dan*)

### *Nerede Nasıl Davranmalı?*

**Komşulukta:** İyi geçim, yardımlaşma, dert ve sevinçlerine iştirâk, her karşılaştıklarında selâmlaşma, hal hatır sorma, birbirinden isteklerini imkân ölçüsünde temin etme önemli görgü kurallarındandır. Gürültü, çöp, pislik, rahatsız edici koku ve benzeri şeylerle komşuları rahatsız etmek hiç hoş karşılanmaz.

**Hasta ziyaretinde:** Ziyarete giderken meyve, çikolata veya çiçek gibi bir hediye götürmek iyi olur. Hastanın yanında asik suratlı durmamalı, güzel konulardan bahsetmeli, iyileşmesi için duâ etmelidir!

**Telefonda:** Telefon eden, karşı taraf ahizeyi kaldırıncaya, önce kendini tanıtmalı. Maksudı kısaca anlatmalı, konuşmayı fazla uzatmamalı, dakikalarca sohbet etmemeli ve bir saygı

ifadesi olan “efendim” gibi sözlerle konuşmasını sürdürmelidir. Telefon kulübelerinde de nazik ve kibar olmalı, argo ve nâhoş sözlerle konuşmamalı, sıradakiler mümkün mertebe bekletilmemelidir.

**Konuşurken:** Konuşanın sözünü kesmek nezaketsizliktir. Hadis-i şerifte, “Arkadaşı konuşurken susmak mürüvettendir.” buyurulmuştur. (Mürüvvet; insanlık, yiğitlik, iyilik, cömertlik, faydalı olmak gibi mânâlara gelir ki, hallerin en güzeline riayet etmek demektir.) Dolayısıyla o konuşurken susmalı ve konuşmayı bitirmesini beklemeliyiz. Ayrıca yüksek sesle konuşmak da bir kabalıktır.

**Mektup veya e-mail yazarken:** Mektup veya e-mail, kısa ve öz olmalı, maksat en kısa ve en iyi bir şekilde anlatılmalı. Büyüklere ve ilim sahiplerine mektup yazarken daha edepli ve dikkatli olunmalı.

**Sokakta:** Sokağa tükürmek, etrafa çöp atmak, geliş geçiş ve trafiğe mâni olmak görgüsüzlüktür. Yollarda ihtiyar, kadın ve hastalara her zaman öncelik verilmeli. İhtiyaçları varsa yardımcı olunmalı. Yoldaki çalı-çörpü, diken ve taş gibi hem insanların hem araçların akışını engelleyen ve eza veren şeylerin yoldan kaldırılması da görgü kurallarımızdandır. Kendimiz araç kullanıyorsak geçiş hakkı olanlara yollarını vermeli, yayalara nazik davranmalı, park etmenin yasak olduğu yerlere park etmemeli, trafiğin yoğun olduğu anlarda bile ağızımızdan nâhoş kelimeler dökülmesine fırsat vermemeliyiz. Aynı şekilde bize de davranılabileceğini düşünüp ona göre davranmalıyız.

**Toplu taşıma araçlarında:** Vasıtalara binip inerken itişmek ve kakışmak, sıra olan yerlerde sırasını beklememek çirkin davranışlardır. Araçlarda gençler; yaşlılara ve hasta-

lara yer vermeli. O'nun ümmetinden olmak büyüklere saygı göstermeye, onlara hürmet etmeye bağlıdır. Bazı gençlerin yaşlılara yer vermemek için uyuyor numarası yapması veya yaŐlıyı görmemiŐ gibi davranması da hiç doğru bir davranış değildir.

**Toplu yerlerde:** Düğün, cenaze ve bayram gibi insanların toplu olarak bulunduğu yerlerde daha hassas, daha nazik ve daha kibar olunmalı. Yere ve zamana göre uygun tavır takınılmalı. Cenazede, cenaze sahiplerinin üzüntüsü paylaŐılmalı, madd  ve m nev  anlamda üzerine düşen yardım yapılmalı, teselli edici söz ve davranışlarda bulunulmalı. Yakınlarını kaybedenlere daha yakın davranılmalı. Düğün ve bayramlarda her zamankinden daha fazla güler yüzlü, neşeli, nazik, ikram edici olmak, büyüklere ve küçüklere uygun hediyeler vermek, gönüllerini ve du larını almak, g rg lerimiz arasındadır. Ayrıca g rg de, eliyle ve diliyle başkalarını incitmemek esastır.

**Eve girerken:** Evimize Besmele çekip sağ ayakla içeriye girip h ne halkına sel m vermeliyiz. Başka birisinin evine girerken, izin istemek gerekir. Kapının zilini alarak veya seslenerek izin istenmelidir. İzin üç defa olur. Üç defa zile basıldığı halde ses yoksa, belli bir müddet bekledikten sonra gitmelidir. Ayrıca kapı aralanırsa, ne istediğini söylemeden önce kendini tanıtmalıdır. (*Ayşenur Kurtoğlu, Günlük Hayatımızda Nezaket ve Görgü, Timaş Yayınları*)

### *Adil ve Dengeli Olun!*

Değersiz gibi görünen bazı Şeyler vardır ki aslında çok önemlidir. Mesela, dengeli davranmak gerekir her zaman ve her yerde. Adalet ve dengeden çıkılırsa her Şey altüst olur.

Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet, Hıristiyan mimarla mahkeme salonunda bulunuyordu. Kadı Hızır biraz öne geçmeye çalışan Fatih'i uyarmıŝ ve: "Begüm, geç ŝuraya, hasmının yanında dur." demiştir. Hazreti Ömer zamanında bir mescit yapılmıŝ; fakat bu mescit bir Yahudi'nin evine gölge yapınca Hz. Ömer hemen mescidin yıkılmasına karar vermişti. İşte adalet, işte denge.

*Hikmeti körlere  
den öğrenim;  
çünkü bir yeri de-  
nekleriyle yoklayıp  
iyice anlamayınca  
adım atmazlar.*

### *Hikmeti Kimden Öğrendin?*

Lokman Hekim'e, "Hikmeti kimden öğrendin?" denince, o da cevap olarak şunu söylemiştir: "Körlerden öğrendim; çünkü bir yeri deĝnekleriyle yoklayıp iyice anlamayınca adım atmazlar."

Evet! Tecrübe ve deney birçok durumda bilginin anasıdır. Bir gün Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ashabıyla otururken huzuruna bal getirilmiŝti. Hz. Peygamber orada bulunanlara "Bu nedir?" diye sorduĝunda, herkes, "Baldır, ey Allah'ın Resûlü." demiş. Hz. Ali ise ancak tattıktan sonra "baldır" cevabını vermiş. Bu durum Peygamber'imizin hoŝuna gitmiş ve "Doĝrusunu Ali söyledi." buyurmuştur.

### *Küçük Olumsuzluklara Karşı Büyük Uyarı*

Fatih Sultan Mehmet'in yükselttiĝi bir öfke vardır ki, küçük olumsuzluklara karşı müthiŝ bir uyarıdır: "Orman-

larımdan bir dal kesenin başını keserim.” Ormanı korumak dalı korumakla olur. Bu yüzden feryat edercesine bağırıyordu Fatih.  nk  bugün dalı kesen yarın gövdeyi keser.

EĞer insanın bir karıncanın hayatına saygısı yoksa, eğer karıncayı k  mserse, asırlık ağacı da devirmekten çekinmez o. Bu nedenle henüz ortada suç yokken Fatih'in bu Şekilde sert tepki gösterip kükremesi ne kadar manidardır. Türkiye'de 2002'de yapılan bir istatistiğe göre 8.800 hektar orman yanmıŐtır. Bu ağaçların kaç senede yetiŐtiĐi düŐünülürse durumun vahameti ortaya çıkacaktır. Daha önceleri yapılan bir istatistiğe göre Türkiye'de ortalama 150 bin dönüm, dünyada da 25 milyon dönüm ormanın ormanlık özelliğini yitirmesi, Fatih'i ne kadar da haklı çıkarmaktadır. (*Kemal Ural, K  k Şey Yoktur'dan*)

### *Sefahat Nereye Girerse Orayı Yıkarak*

Bir memlekete sefahat ve sefalet girdiyse orayı yıkmıŐtır. Tarih boyunca böyle olmuş ve böyle devam ettiği müddetçe de bu Şekilde olmaya devam edecektir. Nefislerinin esiri olma, ruh sefaleti ve sefahat Endülüs'  bir canavar gibi yutmuŐtur. İŞte ibret sayfalarıyla Pompei! İŞte eski Mısır! İŞte Roma! İŞte Endülüs! Ve işte koca Osmanlı İmparatorluğu...

Evet, hep aynı kader çizgisinde ve birbirine yakın fel ketlerle hem de geriye dönmemek üzere silinip giden bu medeniyet ve bu milletler, zevkin, saf nın; rahat ve reh vetin öldürücü cazibesiyile evvel  mahmurlaŐıp kendilerinden geçtiler. Sonra da birer enk z yığını h line geldiler. Aynı düşünce, 6 asır devam etmiş olmasına rağmen koskoca, canlı ve muhte-



ŝem Osmanlı'yı da yutmuŝtur. Bugünkü Türkiye'miz gibi 20 büyüklükteki koca bir memleketi yutmuŝtur.

Osmanlı'nın çöküŝü, aslında "kt" denilen tarihin çok öncesinde başlamıştı. Osmanlı, sarayda rahat etme arzusu belirince, rahatlarını milletleri için feda etme ulv düŝüncesini kaybedince erimeye baŝlamıŝtır. Saraylarda altın ve gümüŝün oĝalması, paranın ve servet hrsnn oĝalması, alıp ıĝırıp oynamanın artması, koca bir imparatorluĝu yerle bir etti ve bitirdi. Onların İslm dinine yaptığı büyük hizmet ve bayraktarlıĝından dolayı ŝakirne iftihar ederiz; ama ibret almadığımız takdirde aynı olayların bizim de baŝımıza gelmeyeceĝinden emin olmak bir aldanmıŝlık ifadesi olmalıdır. Bunlardan ibret almalı ve ümidimizi yitirmemeliyiz.

Bakın büyük bir mn eri ne demektedir: "Evet! O zevke dalıp zden uzaklaŝmalar, firuze ve zeberced yaldızlı tavanlar altında alım satmalar, zümrüt gibi baĝ ve bahçelerde, lle ve zambaklar arasında mest olarak mahmr bir şekilde rahata ve rehvete teslim olmalar!.. Eyvah ki, bütün bunların hepsi oldu! Ne ıkar!.. Sĝt'n gök rengi tomurcuklarının dudaklarında yeni bir günün muŝtusu var!.."

### *"Dostlarım! Zevk Biz Mahvetti..."*

Çok şeyden korkarız, birçok şeyi arzuladığımız gibi. Ama bu hususları bir incelemeye tabi tutarsak greceĝiz ki, korktuĝumuz ŝeylerdeki tehlike, arzu ettiğimiz ŝeylerdeki tehlikeden daha azdır. "Hedonistler" (zevkperest, gününü gün edenler) gibi hayatın zevkini çıkarma düşüncesi, büyük bir aldanıŝ. Her arzu ettiğimiz şeyi yapma çılgınlığı içine girersek

bunun neticelerine katlanmak durumunda kalırız. O zaman da karanlık saatler kapımızı çalar, anlamsız neŐe ve sevinçler sonunda öyle acı verir ki, insanı çiçekler arasında korkutur. 2. Dünya Savaşı'nda Paris ele geçirilip de Fransa, Alman orduları tarafından işgal edildiği zaman,  zg n Fransız milletine radyodan hitap eden o zamanın devlet baŐkanı MareŐal Petaın'in ilk sözleri Şu olmuştur: "Dostlarım! Zevk bizi mahvetti."

### *Allah, Tevazu Sahiplerini Yüceltir*

Büyük cihangir Yavuz Sultan Selim, günde 3 saat uyuyup tahta kaŐıkla tek çeşit yemek yerdii. Ve herhangi bir saray halından ayırt edilmeyecek kadar sade giyinirdi. Bunu soranlara: "Vezirlerin ve beylerin süslü giyinmeleri, padiŐahlarına saygıdan ileri gelir. Biz kime Őirin görünmek için süslü giyine- lim ki? Bizim padiŐahımız ALLAH (*celle cel luhu*) vücudun dıŐına değil içindeki cevhere (imana) bakar." diye veciz bir cevap vermiştir.

### *IV. Murad'ın M tevazu Hayatı*

Fetihlerde bulunanlar, ülkeleri ve gönülleri fethedenler m tevazu bir hayat yaşamalı. Osmanlı padiŐahlarının en cihangirlerinden olan Sultan IV. Murad savaŐa giderken seferlerde, neferler gibi pek sade bir hayat yaŐardı. Yemek hususunda bile askerinin karavanasına kaŐık salları ve çok defa kırlarda atının eğerini baŐının altına yastık yaparak uyku ihtiyacını giderirdi.

### *Sözümüzün Eri Olalım!*

Mehmet Akif Ersoy sözünün eri bir insandı. Ve söz verdiği şeyi yerine getirmek için ölümü bile göze alırdı. İstanbul Yeniköy'de oturan bir dostu ile öğleden bir saat önce buluşmak için sözleştiklerinde o gün yağmurlu-fırtınalı bir gün olmasına ve her tarafı sel basmasına rağmen Mehmet Akif, binbir zorlukla sırlıklam bir vaziyette söz verdiği yere vaktinde gelmiş; fakat arkadaşının gelmemesi üzerine çekip gitmiştir. Ertesi gün özür dilemek için gelen arkadaşını dinlemeyip, "Bir söz ya ölüm veya ona yakın bir felaket sebebiyle yerine getirilmezse mazur görülebilir." diyerek tam 6 ay arkadaşının o hareketine tavr almıştır...

### *Birbirimize Selâm Vermeden Ayrılmayalım*

Ebu Davud ve Tirmizi'nin kitaplarında zikrettiklerine göre Ebu Hureyre şöyle demiştir: "Allah Resûlü (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Sizden biriniz bir meclise vardığında selâm versin. Ayrılrken de yine selâm versin. Bu ikinci selâm da birincisi kadar önemlidir." Hadisi nakledenlerden biri şu ilaveyi yapar: "Kim, bir meclisten selâm vererek ayrılırsa, ayrıldıktan sonra da o mecliste kazanılan hayır ve sevaba ortak olmaya devam eder."

İslâmiyet, selâmlaşmayı, toplumda sevgi ve saygının yaygınlaşması için en önemli vasıtalarından biri olarak kabul etmiştir. Bu sebeple onu, sadece insanlar birbirleriyle karşılaştıklarında verilen bir âdet olmaktan çıkarmış; insanların birbirlerinden ayrılırken de birbirlerine söyledikleri bir veda sözcüğü

haline getirmiştir. Mü'minler birbirlerine karşı âdetâ selâm ırmağı gibidir. Karşılaştıklarında da, vedalaştıklarında da devamlı selâmlaşır. İlk sözleri gibi, son sözleri de selâmdır.

Hz. Enes (*radiyallâhu anh*) anlatıyor: “Resûlullah (*aleyhissalâtu vesselâm*) bana buyurdular ki: “Ey oğulcuğum, evine girdiğin zaman ailene selâm ver ki, selâmın, hem senin üzerine hem de aile halkına bereket olsun!” (*Tirmizi, İsti'zan, 10*)

### *Efendimiz'den Üç Tavsiye*

Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadislerinde ashabından birine şu tavsiyede bulunuyor: “Diline sahip ol, evini geniş tut, günahına ağla.” Birinci tavsiyede günaha girmeme, üçüncü tavsiyede ise günahtan kurtulma dile getiriliyor. İnsanı günaha sokan en büyük amillerden birisi dildir. Dili tutma hakkında sahîh başka hadisler de vardır. Meselâ, Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dil ve iffetin muhafazası karşılığında bizzat cennete kefil olacağını buyururlar. Ağlama ise günahların affına vesile olacak en kuvvetli bir yoldur. İkinci tavsiyede, mecazî bir mânâ kast olunmuş olabilir. Evi geniş tutma, çok misafir kabul etme mânâsına gelebilir. Misafire izzet ve ikram ise sadakadır. (*M. Fethullah Gülen, Fasıldan Fasıla, 1/256*)

### *Hürmet Edelim, Hürmet Beklemeyelim!*

Bir şahsın hürmet beklememesi bizim ona hürmet etmimize mani değildir. Meselâ, Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kendisi için kıyam edip ayağa kalkan sahabeyi her defasında ikaz etmiş ve “Acemlerin büyüklerine ayağa kalktığı gibi aya-

ğa kalkmayın.” (*Müsned*, 5/253; *Beyhaki, Şuabü'l-İman*, 6/469) buyurmuştur. Ama, sahabi de her defasında, O'na hürmeten ayağa kalkmıştır. Biz bu tabloda her iki tarafın kendine ait vazifeyi nasıl dengede tuttıklarını görmekteyiz. Ve yine Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), hakemlik için gelen Sa'd b. Muaz'ı kastederek yanındakilere, “Efendiniz için ayağa kalkın.” (*Ebu Davud, Edeb*, 144) buyurmuşlardır. Bu, bir edep öğretisidir. Ne var ki, kendisine hürmet edilen şahıs da mutlaka kendine düşeni yerine getirmelidir. Yani, insanlardan katiyen hürmet etmelerini beklememelidir. Zaten Allah Resûlü; “Kim kendisi için kıyam edilmesini arzu ederse cehennemde yerini hazırlasın.” buyurarak bu hususa da ışık tutmuştur. Ancak, bu mevzuda da biz, bize düşen görevi yerine getirmek zorundayız.. Zorundayız, zira büyüklerin iç muhasebesini sağlamak bir mânâda bizim vazifemiz değildir.

### *“Bir Topluluğa Benzeyen Onlardan mıdır?”*

Bir hadis-i şerifte, “Bir topluluğa benzemeye çalışan onlardandır.” (*Heysemî, Mecmau'z-Zevâid*, 10/271; *Münâvî, Feyzu'l- Kadir*, 6/104) buyurulmaktadır. Her şeyden önce, bu hadisin, hadis kriterleri açısından bu ifadesiyle zayıf bir senedi vardır. İkinci olarak, hadiste benzemeyi ifade eden “teşebbehe” fiili, Arap gramerinde tefe'ul kalıbındandır. Bu kalıbın bir özelliği de; zorlama (tekellüf) ifade etmesidir. O halde burada insanın kendini, sürekli başkalarına benzemeye zorlaması kastedilmektedir. Demek ki, böyle bir zorlanma içine girmeyenler için tehlike bahis mevzûu değildir. Üçüncü olarak, insan yüce bir dava uğruna, üzerine farz olan vazifeyi eda ederken, “giyim ve kuşamımla toplum dışı olmayayım”, düşüncesi ve niyeti ile toplumun telâk-

ki, örf, âdet, gelenek ve göreneklerine göre giyiniyorsa, bunda bir mahzur yoktur. Hattâ böyle bir düşünce, takdir ve hürmete lâyük sayılır.

### *Kardeşimizin Hayret Ettiğine Biz de Hayret Edelim!*

Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadislerinde buyurmuştur ki: “Mü’min kardeşlerinin işiyle ilgilenmeyen ve ihtimam edip önem vermeyen onlardan değildir.” (*Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, 10/248*) Allah Resûlü’nün tavsiyelerinden biri de kardeşlerimizin önem verdiği hususlara önem vermemiz, onların hayret sergilediği bir olay karşısında da hayret göstermemizdir. O olay bize her ne kadar hayret verici gelmese bile mü’min kardeşimize olan saygı gereği böyle davranmalıyız.

### *Münafiğın Dört Özelliği Vardır*

Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadislerinde şöyle buyurur: “Dört vasıf kimde bulunursa namaz kılip oruç tutsa ve kendini Müslüman bilse de halis münafiktır. Kendinde bu vasıflardan bir tanesi bulunursa, onu terk edinceye kadar kendinde nifaktan bir parça var demektir. Bunlar konuştuğu vakit yalan söyleyen, vaad ettiği vakit sözünde durmayan, emanete hıyanet eden, hasımlaştığı vakit haksızlığa kaçan kimsedir.”

### *Dilimize ve İffetimize Sahip Olalım!*

İmam Buhari’nin Sahih’inde rivayet ettiği bir hadiste Allah Resûlü, şöyle buyurmaktadırlar: “Kim bana, iki çene ve apış

arası mevzuunda söz verip kefil olursa ben de ona cennet için kefil olurum.” (*Buhari, Rikak, 23*) Bunu söyleyen, Allah Resûlü’dür. O, bir insanın neye kefil olup neye olamayacağını herkesten iyi bilir. Cennet’e kefil olacağını söylüyorsa, mutlaka olacaktır. Zira, ‘kardeşim’ deyip bağına bastığı Osman b. Maz’ûn gibi bir sahabe hakkında hanımlarından birinin, “Cennet kuşu oldun gittin.” demesine karşı çıkmış ve “Ben Allah’ın Resûlü olduğum halde bilmiyorum, sen onun cennetlik olduğunu nereden bildin?” demişti. Demek oluyor ki, ağızına ve iffetine sahip çıkacağına dair söz veren ve verdiği sözde duran bir insana, Allah Resûlü cennet sözü verirken, bunu hevâ ve hevesine göre söylemiyor. Mutlaka Cenâb-ı Hakk’ın bu mevzuda bildirdiği bir şeye binaen böyle bir vaadde bulunuyor. (*M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/314*)

### *İnsandaki Çamuru Değil, İçindeki Cevheri Görmeli*

İnsan çoğu kez değerlendirmelerinde dikkatli olamıyor. Hatta yanlış değerlendirmelere girebiliyor. Mesela, bir topluluğun günahlar içinde yüzmesi onlara karşı kötü niyet beslemeyi ve bedduâ etmeyi gerektirmez. Mü’min hoşlanmadığı bir manzarayla karşılaştığı zaman onu hayır yolunda değerlendirmelidir. Büyük gönül adamı Kerhli Maruf; bir gün, talebeleriyle Dicle kenarında oturmuş sohbet ediyordu... Uzaktan bir kayığın gelmekte olduğu görüldü. Kadın-  
lı erkekli bir grup içmekte, saz çalmakta ve şarkı söylemekteydiler. Bu manzara karşısında bir talebe, Maruf’tan rica etti: “Bunlar için bedduâ buyurun, bir daha böyle kötü harekette bulunmasınlar”. Şeyh ellerini huşû ile kaldırdı: “Yâ

Rabbi! Sen bu kullarını dünyada sevindirdiĝin gibi ahirette de sevindir.” Talebeler ŐaŐk ın bir Şekilde birbirlerine bakarken birisi cesaret edip sordu: “Efendimiz, ettiĝiniz bed-du  deĝil, en güzel du . Nasıl oluyor bu?” Kerhli Maruf Şu cevabı verdi: “Eĝer Hak, bunları affedip cennetine alırsa siz ne ziyan gelir?”

Evet, bu dengeyi koruyabilmek için, bir köpek leŐinin yanından ashabıyla geçerken Hz. Peygamber gibi “Ne güzel diŐleri var!” diyebilmeli insan.





## KAYNAKÇA

### KUR'ÂN-I KERİM

AHMED b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî, *el-Müsned*, (Kâhire 1895'ten ofset).

AHMED Naîm, *Sahîh-i Buhârî Muhtasar-ı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi* (mukaddime), Ankara, 1973.

AKAGÜNDÜZ, Ülkü Özel, *Zaman Gazetesi'nde Ropörtaj*, 17 Temmuz 2002, İstanbul

AKGÜNDÜZ, Prof. Dr. Ahmet, "450 yıllık Çevre Nizamnamesi", Sızıntı, Şubat/90.

ALİ el-MÜTTAKÎ, Alaeddin Ali el-Müttakî b. Hüsâmeddin el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâli ve'l-Ef'âl*, thk. Bekrî Hayyânî – Safvet es-Sakâ, Beyrut, 1405/1985 (5. baskı).

ASIMGİL, Sevim, *Fert Ve Ailede Mutluluk Yolu*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2000.

AY, Mehmet Emin, *Ailede ve Okulda İdeal Din Eğitimi*, Bilge Yayınları, İstanbul, 2002

AYDINLI, Abdullah, *Hadîs İstılahları Sözlüğü*, İstanbul, 1987.

BAHADIROĞLU, Yavuz, *Yavuz Sultan Selim*, Yeni Asya Yay., İstanbul, 1989.

- BANARLI,** Nihat Sami, *Tarih ve Tasavvuf Sohbetleri*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1984.
- BARDAKÇI,** İlhan, *Tarihten Bugüne*, Hülbe Yayınları, İstanbul, 1983.
- BATLAŞ,** Acar, *Ana-Baba El Kitabı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- BAYRAM,** Hüseyin ve **ÇELİK,** Necdet, *Zeka Tomurcuklarına Damlalar*, Adım Yayınları, İstanbul.
- BEYHAKÎ,** *Şuabu'l-İmân, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye*, Beyrut, 1990.  
*Süneni Kübrâ, Dâiretu'lMaârifî'lOsmâniyye*, Haydarabad, 1925
- el-BUHÂRÎ,** Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrahim el-Buhârî  
el-Cu'fî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, Haydarâbâd, 1360/1941.  
*el-Câmi'u's-Sahîh*, I-VIII, İstanbul, 1979.
- CAN,** Kadir, "*Çocuk Eğitiminde Eskimeyen Usuller*", Sızıntı, 2000, Mayıs
- CANAN,** Prof. Dr. İbrahim, *İslâm'da Zaman Tanzimi*, Cihan Yay., İstanbul, 1988.  
*Peygamberimizin Okuma Yazma Seferberliği*, Cihan Yayınları, İstanbul, 1984.
- ÇAKAN,** İsmail Lütfi, *Hadis Edebiyatı: Çeşitleri – Özellikleri Faydalanma Usulleri*, İstanbul, 1997 (4. baskı).
- ÇEBİOĞLU,** Rıdvan, *Çocuk Ana-Baba İlişkisi*, bebekveanne.com sitesi
- DANIŞMEND,** İ. Hamdi, *Kronolojik Osmanlı Tarihi*, Fiye Yayınları, İstanbul, 1971.
- DANIŞMEND,** İsmail Hakkı, *Tarihi Hakikatler*, Tercüman Tarih ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1979.

- DEYLEMİ,** *el-Firdevs*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1986.
- DÖĞEN,** Şaban, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, İstanbul, 1994.
- EBÛ DAVUD,** Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî; *es-Sünen*, III, Müessesetü'l-Kütübü's-Sekâfiyye, Beyrut, 1988.  
egitimplatformu.net adresli internet sitesi
- ERSOY,** Mehmet Akif, *Safahat*, İstanbul, tsz.
- eL-GAZZALÎ,** İmam Muhammed ibn Muhammed, *Kimyayı Saâdet*, (terc. A. Faruk Meyan), Bedir Yayınevi, İstanbul, 1972.
- GÜLEN,** M. Fethullah, *Asrın Getirdiği Tereddütler*, 1–4, Nil Yayınları, İzmir, 1998.  
*Çağ ve Nesil Serisi*, Nil Yayınları, İzmir 1998.  
*Fasıldan Fasıla*, 1–4, Nil Yayınları, İzmir, 1998.  
*Prizma* 1–4, Nil Yayınları, İzmir, 1998.  
*Kur'ân'dan İdrake Yansıyanlar*, Zaman, İstanbul, 2000.  
*Ölçü veya Yoldaki Işıklar*, Nil Yayınları, İstanbul, 2000.  
*Çekirdekten Çınara*, Nil Yayınları, İstanbul, 2002.  
*Kırık Kesti*, Zaman Kitap, İstanbul, 2002.  
*Sonsuz Nur*, 1–2 Nil Yayınları, İzmir, 1998.
- HACİB,** Yusuf Has, *Kutadgu Bilig*, TDK, Ankara, 1979
- HÂKİM EN-NEYSÂBÛRÎ,** *el-Müstedrek*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1990.
- HÂRİS,** *el-Müsned*, Medine, 1992.
- HEYET,** (İlmî müşâvir ve redaktör: Hakkı Dursun Yıldız)  
*Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, I–XIV, Çağ Yayınları, İstanbul, 1989.

- HEYET, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Aĝaç Yayınları, İstanbul, 1993.
- HEYET, *Vazifelerimiz*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1985.
- HEYET, *Hız. Peygamber ve Aile Hayatı*, İlmî Neşriyat, İstanbul, 1989.
- HEYSEMÎ, *Mecmau'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1967.
- İBN HACER, İsmâil, *Fethu'l-Bârî*, Dâru'r-Reyyân, Kâhire, 1987. Tevâlit-T'esis, Beyrût, tsz.
- İBN KEŞİR, İsmâil, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Mısır.
- İBN MÂCE, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *Sünenü İbn Mâce*, thk. Muhammed Fuad Abdalbâki, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, tsz.
- İBN MANZÛR, Cemâlüddîn Muhammed b. Mükrim, *Lisânü'l-Arab*, Beyrut, 1410/1990.
- İMAM MALİK, Malik b. Enes el-Esbahî, *el-Muvatta*, tlk.: Muhammed Fuad Abdalbaki, Dâru'l-Hadis, Kahire, 1993.
- eL-İSFAHANÎ, Ragıp, *el-Müfredat fî Ğarbi'l-Kur'ân*, Beyrut.
- KAFKAS, Mehmet, *Milli Mücadele'de Öncüler*, Nil Yay., İzmir, 1991. *Geçmişî Bilmek*, Nil Yay., İzmir, 1993.
- KOTAN, Necati, *Tarih Fıkraları*, MEB Yayınları, İstanbul, 1988
- KURTOĞLU, Ayşenur, *Günlük Hayatımızda Nezaket ve Görgü*, Timaş Yayınları, İstanbul
- KURTUBÎ, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Kâhire, 1967. merhabagazetesi.com.tr adresli internet sitesi.
- MİRAS, Kâmil, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Ter-cemesi*, Ankara, 1972 (2. baskı).

- MÜNÂVÎ,** *Feyzu'l-Kadîr*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1938.
- MÜSLİM,** Ebu'l-Huseyn Müslim b. el-Haccâc en-Neysâbü'rî, *Sahîhu Müslim*, nşr. M. Fuad Abdulbâkî, ys. 1375/1955.
- NAVARO,** Leyla, *ağdaş Anne-Baba Eğitimi Neleri Kapsayabilir?* YA-PA, 5. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, 7-12 Eylül, s.43-47.
- en-NEDEVÎ,** Ebu'l-Hasan Ali, *Kitap ve Sünnetin Işığında Dört Rükün*, Terc.: İsmet Ersöz, İslâmî Neşriyât, Konya, 1969.
- en-NESÂÎ,** Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, thk. Abdulgaffar Süleyman el-Bündârî – Seyyid Hasan, Beyrut, 1411/1991.
- NURSÎ,** *Risâle-i Nur Külliyyatı* 1-2, Nesil Yayıncılık, İstanbul, 1996
- ÖZTUNA,** Yılmaz, *Büyük Türkiye Tarihi*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1983.  
*Tarih Sohbetleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1988.
- REFİK,** İbrahim, *Tarih Şuuruna Doğru*, T.Ö.V. Yayınları, İzmir, 1994.  
*Hadiselerin İbret Dili*, Albatros Yayınları, İstanbul, 2000  
*Efsane Soluklar*, TÖV Yay., İzmir, 1992.
- es-SAN'ÂNÎ,** Ebû İbrahim Muhammed b. İsmail, *Sübülü's-Selâm*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1987.
- es-SEM'ÂNÎ,** Ebû Sa'd Abdülkerîm, *el-Ensâb*, tsz., 1408/1988.
- ŞAHİN,** Ahmed, *İslâm'ı Böyle Yaşadılar*, Cihan Yayınları, İstanbul, 1991.  
*Meğer Biz Ne İmişiz?*, Cihan Yayınları, İstanbul, 1993.

- eş-ŖIRÂZÎ, Ŗeyh Sadi, *Bostan ve Gülîstan*, Bedir Yayınevi, İstanbul.
- TABERÂNÎ, *Mu'cemu'l-Evsat*, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415
- et-TABERÎ, Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân an Te'vîl-i Âyi'l-Kur'ân*, Beyrut, 1408/1988.
- TİRMİZÎ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre, *el-Câmiu's-sahîh*, thk. M. Fuad Abdalbâkî, Mısır, 1396/1986 (3. baskı).
- URAL, Kemal, *Küçük Ŗey Yoktur*, Ŗule Yayınları, İstanbul, 2001.
- NAL, İsmail, *Fethullah Gülen'le Amerika'da Bir Ay*, IŖık Yayınları, İstanbul, 2001.
- VAKKASOĞLU, Vehbi, *İz Birakanlar*, Cihan Yayınları, İstanbul, 1987.
- VANNOY, Steven W., *Çocuklarınıza Verebileceğiniz En Büyük On Armağan*, Çeviri: İnci User, Temmuz, 1997
- WENSINCK ve arkadaşları, *el-Mu'cemu'l-Müfehres Li Elfâzi'l-Hadîsi'n-Nebevî*, I-VIII, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1988.





